

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ŞEYH ÖMER EFENDİ
RİSÂLETÜ'L-ESRÂR
(METİN 1b-46a yk)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Barış Akdoğan

Düzce

Ağustos, 2021

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ŞEYH ÖMER EFENDİ
RİSÂLETÜ'L-ESRÂR
(METİN 1b-46a yk)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Barış Akdoğan

Danışman: Prof. Dr. İlhan Genç

Düzce

Ağustos, 2021

JÜRİ ÜYELERİN İMZA SAYFASI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Anabilim Dalında oy
birliği / oy çokluğu ile YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Üye Akademik Unvanı, Adı-Soyadı

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../20...

(İmza Yeri)
Akademik Unvanı, Adı-Soyadı
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Klasik Türk Edebiyatı sahasında çeşitli konularda yazılmış birçok risale mevcuttur. Bunlar arasında sayıları oldukça fazla olan tasavvuf konulu risaleler, genellikle mensur olarak yazılmıştır. Şeyh Ömer Efendi de tasavvuf konulu risalesini mensur olarak kaleme almıştır. Bu tarz dinî ve tasavvufî eserlerde çoğunlukla halkın anlayacağı sade bir dil kullanılmıştır.

Müellifin hayatı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamakla birlikte incelemiş olduğumuz eserinde de hiçbir ipucuna rastlanmamıştır. Elimizde bulunan tek nüshanın 1b ve 91a sayfalarında müellifin adının Şeyh Ömer Efendi olduğu görülmektedir. Şeyh Ömer Efendi'nin yaşadığı dönemi tespit edebilmek amacıyla eserin dil ve imla özellikleri incelenmiş, ayrıca eserde adı geçen şair Nâbî (1642/1712)'nin yaşadığı dönemden yola çıkılarak müellifin 17. yüzyılda yaşadığı çıkarımı yapılmıştır.

Çalışmamız Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki 3680 numaralı tek nüshadan hareketle hazırlanmıştır. Bu nüsha 1b-91b yaprakları arasındadır fakat çalışmamız 1b-46a yapraklarını kapsamaktadır.¹ Eser, harekesiz nesih yazı çeşidi ile yazılmıştır. Eserde, 13 satırdan oluşan 1b; 3 satırdan oluşan 67b ve 91a varaklarının dışındaki her varak 17 satırdan oluşmaktadır. 24a ve 24b sayfalarının metinle herhangi bir bağlantısı bulunmayıp müellif tarafından karalama yapıldığı düşünülmektedir. Ayrıca zaman zaman bazı hatalı yazdığı kelimelerin de üzerini karalayarak düzeltme yapmıştır. Müellif başlıkları ve bazı kelimeleri kırmızı mürekkeple yazmıştır. Ketebe kaydı bulunmamaktadır. Eser, kütüphanede dijital ortama aktarılırken bazı fotoğrafların yeri değişmiştir. Bu sıralama, müellif kaynaklı bir hata olmadığı için değişen varaklar anlam bütünlüğü bozulmadan devam edecek şekilde düzenlenerek okunmuştur.

Eser birinci bap 9, ikinci bap 10, üçüncü bap 9 ve dördüncü bap 11 olmak üzere toplam 39 fasıldan meydana gelmektedir. Müellif, düşüncelerini desteklemek amacıyla 35 ayet, 31 hadis-i şerif ve 8 beyitten yararlanmıştır. Ayrıca eser içerisinde

¹ 46-91varakları için bk. Soyyiğit, M. (2021). *Şeyh Ömer Efendi Risâletü'l-Esrâr (Metin 46a-91b yk.)* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.

10 peygamber ismi zikredilmiştir. Eser tamamlandıktan sonra düşülen kayıt bir mülkiyet kaydı olup okunaksızdır.

Risâletü'l-Esrâr, sanat kaygısından uzak olarak kaleme alınmış bir eser olmakla birlikte içerisinde tekrar eden kelimeler ve imla gibi çeşitli hatalar bulunmaktadır. Müellif de böyle hataların olabileceğini "*hatîmetü'l-kitab*" bölümünde dile getirmiştir. Şeyh Ömer Efendi bu eserinde daha çok manaya önem vermiştir. Eserde genel hatlarıyla anlatılan tasavvufî düşünceler (kendi? tarikatının şeyhi? olmakla birlikte?) herhangi bir tarikat ile ilişkilendirilmeden verilmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında yardımlarını eksik etmeyen, karşılaştığımız problemleri hoşgörü ve engin tecrübesiyle çözüme ulaştıran danışman hocam Prof. Dr. İlhan Genç'e, akademik olarak gelişmemize katkı sağlayan tüm hocalarımıza ve öğrenim hayatım boyunca maddi manevi destekleriyle her zaman yanımda olan aileme teşekkür ederim.

Barış AKDOĞAN

ÖZET

ŞEYH ÖMER EFENDİ RİSÂLETÜ'L-ESRÂR (METİN 1b-46a yk)

AKDOĞAN, Barış

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İlhan Genç

Ağustos, 2021 ix+115 Sayfa

Bu çalışmamızın temel amacı, kültürel miras olarak gördüğümüz yazma eserlerimizden biri olan *Risâletü'l-Esrâr* adlı eseri, çeviriyazı ile okuyarak gerek bilim dünyasına katkı sağlamak gerekse gelecek kuşaklara aktarmaktır. Çalışmamızda Şeyh Ömer Efendi'nin düzyazı olarak kaleme aldığı *Risâletü'l-Esrâr* adlı tasavvufi eseri incelenmiştir. Giriş, metin ve tıpkıbasım olmak üzere üç bölüm hâlinde tasarlanan çalışmamızın giriş bölümünde *Risâletü'l-Esrâr* tarzında yazılmış eserler hakkında bilgi verilmiş ve fasılların özeti yapılmıştır. Metin bölümünde, metni hazırlarken imla ve şekil özellikleri konusunda nasıl bir yol izlendiği maddeler hâlinde yazılmıştır. Yine aynı bölümde transkripsiyonlu metin ve derkenarlar da yer almıştır. Son bölümünde ise eserin tıpkıbasımı verilmiştir.

Bu tez ile bugüne kadar üzerinde çalışılmamış olan *Risâletü'l-Esrâr* adlı eseri bilim dünyasına sunmuş bulunmaktayız.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Ömer Efendi, *Risâletü'l-Esrâr*, Tasavvuf

ABSTRACT**ŞEYH ÖMER EFENDİ RİSÂLETÜ'L-ESRÂR (TEXT 1b-46a fol.)****AKDOĞAN, Barış****Master's degree, Department of Turkish Language and Literature****Thesis Advisor: Prof. Dr. İlhan Genç****August, 2021, ix+115 pages**

The main aim of this study is to contribute to the world of science and to transfer it to future generations by reading *Risâletü'l-Esrâr*, one of our written works that we consider to be cultural heritage. In our study, a Sufi work called *Risâletü'l-Esrâr*, written by Şeyh Ömer Efendi as a prose, was examined. In the introduction section of our study, which was designed in three sections: introduction, text and just like printing, information was given about the works written in the style of *Risâletü'l-Esrâr* and a summary of the chapters was made. In the next section, how to follow the path of spelling and shape properties when preparing the text is written in the form of articles. Again, transcribed text and darkens were also included in the same section. In the last part, the exact composition of the work is given.

With this thesis, we have presented the work *Risâletü'l-Esrâr*, which has not been studied to date, to the world of science.

Keywords: Şeyh Ömer Efendi, *Risâletü'l-Esrâr*, Sufism

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİN İMZA SAYFASI	i
ÖN SÖZ.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Risâletü'l-Esrâr Tarzında Yazılmış Eserlere Genel Bir Bakış	1
1.2. Risâletü'l-Esrâr'ın İçeriği	4
2.METİN	22
2.1. Dil ve İmlada İzlenilen Yol	22
2.2. Metin	22
2.2.1. Bâb-ı Evvel	34
2.2.1.1. Fasl-ı Evvel	35
2.2.1.2. Fasl-ı Sâni	35
2.2.1.3. Fasl-ı Sâlis	37
2.2.1.4. Fasl-ı Râbi'	39
2.2.1.5. Fasl-ı Hâmis	40
2.2.1.6. Fasl-ı Sâdis	43
2.2.1.7. Fasl-ı Sâbi'	45
2.2.1.8. Fasl-ı Sâmin	46
2.2.1.9. Fasl-ı Tâsi'	49
2.2.2. El-bâbüs's-Sâni	50
2.2.2.1. Fasl-ı Evvel	51
2.2.2.2. Fasl-ı Sâni	53
2.2.2.3. Fasl-ı Sâlis	54
2.2.2.4. Fasl-ı Râbi'	54
2.2.2.5. Fasl-ı Hamis	55
2.2.2.6. Fasl-ı Sâdis	56
2.2.2.7. Fasl-ı Sâbi'	58
2.2.2.8. Fasl-ı Sâmin	60

2.2.2.9. Fasl-1 Tâsi‘	61
2.3. Derkenarlar	62
SONUÇ	68
KAYNAKÇA	69
3. TIPKIBASIM	71

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
b	: Bin, İbn
bk.	: Bakınız
c.	: Cilt
ev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Hız.	: Hazreti
s.	: Sayfa
s.a.v.	: Sallallahü Aleyhi ve Sellem
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğlerleri
vr.	: Varak
yay.	: Yayınları
yy.	: Yüzyıl

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

آ	ā	ص	ş
ا	a, ā, e	ض	ḍ, ž
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	<u>s</u>	غ	ġ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k, g, ñ
خ	ḫ	ل	l
د	d	م	m
ذ	<u>z</u>	ن	n
ر	r	و	v, o, u, ū, ü
ز	z	ه	h, a, e
ژ	j	ی	y, ı, i, ī
س	s	ء	
ش	ş		

1. GİRİŞ

1.1. Risâletü'l-Esrâr Tarzında Yazılmış Eserlere Genel Bir Bakış

Risale, kelime manası olarak çeşitli kaynaklarda bir ilmî ya da fennî konuyu kısa ve öz şekilde ele almak olarak karşımıza çıkmaktadır. Kâtip Çelebi (ö. 1067/1657) de risaleyi "*aynı cinsten olan az miktarda problemi içeren mecelle*" olarak tanımlamıştır.²

Manzum-mensur veyahut karışık olarak yazılmış risaleler oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Dinî, tasavvufî; geometri, tıp, fizik, kimya vb. alanlarda yazılan eserler ağırlıklı olarak mensur biçiminde karşımıza çıkarken; edebiyat ve sanata dair yazılmış risaleler daha çok manzum veya manzum-mensur karışık olarak kaleme alındığı görülmektedir.

Risâletü'l-Esrâr, tasavvufî konularda yazılmış bir risale olduğu için biz burada sadece tasavvufî ile ilgili risalelere değineceğiz.

Tasavvuf alanında yazılmış ilk eserlerden biri olması ve tasavvufî görüşlerin ilk defa sistematik bir şekilde ele alınması sebebiyle önemli eserler arasında yer alan *er-Riâye li-Hukûkîllah*, Hâris el-Mûhâsibî (170-243/786-857) tarafından yazılmıştır. *Riâye*'de Allah'ın hukukuna nasıl riayet edilmesi gerektiği hakkında uzun uzun tahlillere yer verilmiş ve sonraki bölümlerde de ahlak felsefesi ile ilgili birçok kavram detaylı olarak açıklanmıştır. Mûhâsibî, klasik bir şekilde Allah'ın emir ve yasaklarını anlatmamıştır. O, insana ve nefesine ahlak psikolojisi penceresinden bakarak yaklaşmıştır.³

Velayet konusu hakkında görüş bildirmek amacıyla kaleme alınan *Hatmü'l-Evliyâ*, Hakîm Tirmizî (ö. 320/932) tarafından yazılan değerli bir eserdir. Soru cevap metodu kullanılarak yazılmış olan eserde velinin risalet sıfatını hak etmek için hangi aşamalardan geçtiği anlatılmıştır.⁴

Kuşeyrî (ö. 465/1072) tarafından yazılan *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*, tasavvufun temel risalelerindenidir. Kâmil müminlerin ilahi aşkını ve güzel ahlakını anlatan

² Çelebi, K. (2007), *Keşfü'z-Zunûn*, Cilt 2, 1.Basım İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s. 687.

³ Cebecioğlu, E. (2010), *Tasavvuf Klasikleri*, 1.Basım İstanbul: Erkam Matbaacılık, s. 11-14.

⁴ Cebecioğlu, a.g.e. s. 40-44.

eserde, nefis terbiyesi ile varılabilecek en yüksek makama nasıl erişilebileceği gösterilmiştir. Tasavvufu, Kur'an ve sünnet esasları üzerine dayandırarak anlatması da bu eserin önemli özelliklerinden biridir. *Er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*, bu yönüyle birçok âlim tarafından kabul görmüş, halk tarafından yararlanılan faydalı bir kaynak olmuştur.⁵

İnsan-ı kâmil anlayışını açıklayan *İnsan-ı Kâmil* adlı eser, Abdülkerim el-Cîlî (ö. 832/1428) tarafından kaleme alınmıştır. Eserde vahdet-i vücud düşüncesi detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Hakikatlere ait bilgilere ulaşmak ancak insan-ı kâmil mertebesine yükselmekle mümkündür.⁶

İbn Haldun (ö. 808/1406), döneminin çok tartışılan konusu olan şeyh olmadan sadece kitaplarla tasavvufu yaşamının mümkün olup olmadığı hakkında fikirlerini belirtmek için *Şifâ'ü's-sâ'il* adlı eseri yazmıştır. Nefis terbiyesinin türlerini açıklamıştır.⁷

Tasavvuf hakkında yazılmış bu ilk temel eserlerin dışında, *-Risâletü'l-Esrâr*'ın da ana konusu olan- seyr ü süluk hakkında yazılmış risalelerden de ayrıca bahsetmeyi uygun gördük.

Seyr ü sülukla ilgili öncelikli olarak zikredilmesi gereken eserler, Dâvûd-i Kayserî (ö. 751/1350) tarafından yazılan *Şerhu Kasîdeti't-Tâiyye* ve *Tahkîku mâi'l-hayât ve keşfü esrâri'z-zulümât*'dır. XVI. yüzyılda Halvetiyye şeyhi Nureddinzâde (ö. 981/1574), seyr ü süluk makamlarının açıkladığı *Menâzilü's-Sâirîn* adlı Arapça eseri Türkçeye çevirmiştir.⁸

Halvetiyye şeyhlerinden Muhammed Bahâeddin Erzincânî'nin (ö.879/1474[?]) *Makâmâtü'l-Ârifîn ve Meârifü's-Sâlikîn*'i, Zeyniyye meşâyihinden Şeyh Vefâ'nın (Muslihuddin Mustafa, ö. 896/1491) *Makâm-ı Sülûk*'u ve Şeyh Halîlî'nin (ö.

⁵ Kuşeyri, A. (2009), *Kuşeyri Risalesi*, (Çev. Dilaver Selvi), ? Basım İstanbul: Semerkand Yayınları, s. 13.

⁶ Bardakçı, N. M. (2015), *Doğuştan Günümüze Tasavvuf ve Tarikatlar*, 1. Basım İstanbul: Rağbet Yayınları, s. 29.

⁷ Uludağ, S. (2010), *Şifâ'ü's-Sâil*, *DİA*, Cilt 39, İstanbul, s. 141.

⁸ Öngören, R. (2003), *Osmanlılar'da Tasavvuf Anadolu'da Süfîler, Devlet ve Ulemâ XVI. Yüzyıl*, 2. Basım İstanbul: İz Yayıncılık, s. 66.

890/1485) *Risâle-yi Tuhfetü'l-Uşşâk*'ı bu alanda yapılan ilk çalışmalardan olması bakımından önemlidir.⁹

Cemâl-i Halvetî (Çelebi Halife, ö. 899/1494), *Risâle-i Teşrîhiyye, er-Risâletü'l-Kevseriyye ve Envâru'l-Kulûb Li-talebi Ru'yeti'l-Mahbûb* isimli seyr ü sülukla ilgili üç ayrı eser kaleme almıştır.¹⁰

XVI. yüzyılda seyr ü sülukla ilgili Muhyiddin Muhammed Yavsî (ö. 920/1514) *Risâle-i Ahvâl-i Sülûk* adıyla, Sünbül Sinan (Yûsuf Sinan, ö. 936/1529) *Risâletü Etvârî's-Seb'a* adıyla, Sofyalı Bâlî Efendi (ö. 960/1553) *Etvârü's-Sâlikîn* adıyla, İlyas Saruhânî (İlyas b. Mecdüddin Îsâ, ö. 967/1559-60) *Fusûl-i Seb'a* adıyla, Şah Velî Ayıntâbî (ö. 1007/1598) *Etvâr-ı Seb'a* adıyla risaleler yazmıştır.¹¹

XVII. yüzyılda tasavvuf adabına dair birçok eserle karşılaşırız. Bolulu Himmət Efendi'nin (ö. 1095/1684), Azîz Mahmûd Hüdâyî Efendi'nin (ö. 1038/1628) aynı adı taşıyan *Tarîkatnâme*'si, Ömer Fuâdî Efendi'nin (ö. 1046/1636), Abdülmecid Sivâsî Efendi'nin (ö. 1049/1639), Karabaş Velî'nin (ö. 1097/1686), *Mi'yâr-ı Tarikat*'ı, Niyâzî Mısırî Efendi'nin (ö. 1105/1694) *Ûsûl-i Tarikat*'ı ve Haydarzâde Mehmed Feyzî Efendi'nin (öl. 1023/1614) *Âdâb Risalesi* bu dönemdeki eserlere örnektir.¹²

XVIII. yüzyılda da dervişlere yol göstermek amacıyla yazılan seyr ü süluk ile ilgili dikkate değer eserler vardır. Bu risalelere Murad Buhârî'nin (ö. 1132/1720) *Silsiletü'z-Zehab Fi's-sülûki Ve'l-edeb*'i; İsmâil Hakkı Bursevî'nin (ö. 1137/1725) *Sülûkü'l-Mülûk*'u ve *Kitâbü's-Sülûk*'u; Yakub Afvî Efendi'nin (ö. 1149/1736) *Hediyetü's-Sâlikîn*'i; Mehmed Şeyhî Dede'nin (ö. 1151/1738) *Sülûknâme-i Tarikat-ı Mevleviye*'si; Mehmed Emin Tokâdî'nin (ö. 1158/1745) *Risâle fî hakkı sülûki't-tarikati'n-Nakşibendiye*'si; Mustafa Rızâeddin Efendi'nin (ö. 1159/1746) *Tuhfetü'l-mülûk fî ma'rifeti men ensafe fî's-sülûk*'ü; Cemâleddîn Uşşâkî'nin (1164/1750-51) *Risâle fî etvârî's-sülûk*'u; İbrahim Hakkı Erzurûmî'nin (ö. 1194/1780) *Sülûk-i Nakşibendi* (Sülûknâme)'si; Kösec Ahmed Efendi'nin (ö. 1195/1780-81) *Şerh-i*

⁹ Öngören, a.g.e. s. 66.

¹⁰ Öngören, a.g.e. s. 67.

¹¹ Öngören, a.g.e. s. 68.

¹² Yılmaz, N. (2007), *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf Süfîler, Devlet ve Ulemâ*, 2. Basım İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı, s. 471.

Tuhfetü'l-ahbâb fi's-sülûki ilâ tarîkı'l-eshâb'ı; Mustafa Efendi'nin (ö. 1197/1782) *Mürşidü's-Sâlikîn*'i; Nûreddin Cerrâhî'nin (ö. 1133/1721) *Mürşid-i Dervîşân* adlı eseri örnek olarak verilebilir.¹³

XIX. asırda da tarikat adap ve erkânından bahseden birçok risale yazılmıştır. Bu risaleler arasında Kerküklü Şeyh Mehmed Emin en-Nakşibendî'nin (ö.1228/1813) *Mergûbü's-Sâlikîn*'i; Şeyh Mustafa Vahyî'nin (ö. 1295/1878) *Tuhfetü's-Sâlikîn ve Sübhatü'z-Zâkirîn*'i; Abdurrahman Şemseddin Nasûhîzâde'nin (ö. 1249/1834) *Risâle-i Sülûkiyye*'si; Şeyh Hayyât Vehbî Erzincânî'nin (ö. 1264/1847) *Kenzü'l-Miftâh*'ı; Hamdi Efendi'nin (1257/1842) *Hasbihâlü's-Sâlik fi Akvâmi'l-Mesâlik*'i; Manisalı Ali Nâilî'nin [?] *Risâle-i Meşgûliye*'si vardır.¹⁴

1.2. Risâletü'l-Esrâr'ın İçeriği

Birinci Bap

Tasavvufta Allah'a ulaşma yolundaki ilk makam olan şeriate göre nefis-i emmâreyi yok etmek için nasıl hareket edilmesi gerektiği hakkındadır. Sâlik, Allah'ın insanı yaratıp akılla süslediğini bilmelidir. Ezel âleminde Allah'ın zatını daima müşahade -gözlem- eden ruhlara Allah kendi zatı ile tecelli etmiştir. Ruhların bazıları tamamıyla bazıları beline kadar bazıları belinden aşağı veyahut yukarı bazıları cüzi miktarda, velhasıl herkes istidadı doğrultusunda Allah'ın tecellisinin nuruna ulaşmıştır. Allah'ın tecellisinin nuruna bütünüyle nail olanlar peygamberlerdir. Peygamberler insanları dine davet etmek için görevlendirilmiştir. Bu davetlerinin neticesinde nice insanlar ruhlar âleminde istidatları doğrultusunda sahip oldukları nura kavuşmak için çalışmış ve muratlarına ermiştir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) asr-ı saadetlerine kadar her kavim var olan peygamberin şeriatine uymaya çalışarak bu nura kavuşmuştur. Son peygamber Hz. Muhammed'in (s.a.v.) ümmeti de ezel âleminde nail oldukları nura erişebilmek için peygamberin getirdiği dinî hükümleri yerine getirmeye çabalamıştır. Gece gündüz ibadet hâlinde olup nefislerini perhiz ettirerek yani nefsin arzuladığı şeylerin aksini yaparak tevhidi dilden düşürmemişlerdir. Hakk'ın tecellisine engel olan perdeyi aradan kaldırarak Allah'ın emriyle o nura kavuşmuşlardır. Hülâsa

¹³ Muslu, R. (2003), *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf 18. Yüzyıl*, 1.Basım İstanbul: İnsan Yayınları, s. 647.

¹⁴ Yücer, H. M. (2003), *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf 19. Yüzyıl*, 1.Basım İstanbul: İnsan Yayınları, s. 776-779.

herkes ezel âleminde kendisine ihsan edilen tecelli nuruna erişmiş ve kabiliyeti kadarıyla anlayabilmiştir.

1. Fasil (15a-15b): Bir mürşite bağlanarak doğru yola ulaşma hakkındadır. Bu fasıl, hikmet ilmini bilmenin ancak mürşit ile mümkün olduğunu beyan eder. Mürşit, bir tarikata bağlanıp seyr ü sülukunu tamamlamış ve tasavvufun –sırasıyla- dört kapısı olan şariat, tarikat, hakikat ve marifetin en az ilk üçünde ilim sahibi olmuş kişidir.¹⁵ Sâlik; şeyhlerin lügat ve kaidelerine göre hikmet ilminin, "*âdetullahı yani Allah'ın koyduğu düzeni hakkıyla bilmek*" olduğunu öğrenmelidir. Ne vakit bir kişi âdetullaha arif olsa o kişi hikmet ilminin ehli olur. Cenabıhak var edeceği her nesneyi sebebiyle birlikte ve bir nizam içerisinde yaratmıştır. Allah, çeşitli bitkilerin, tahılların oluşması için yağmurun yağmasını sebep kılmıştır. Allah, başka sebepler ile de yaratmaya kadirdir ancak âdetullaha muhalif olmaması ve düzenin bozulmaması adına her nesneye bir sebep koymuştur. Yüce Allah, türlü nimetleri insanların, hayvanların faydalanması için yaratmıştır. İnsanlar bu nimetlerden istifade edip ömürlerini geçirirken Allah'ın emirlerine uymayı, ibadetlerini yerine getirmeyi ve daima Allah'ı zikretmeyi unutmamalıdır. Allah, zahir âlemde yani bulunduğumuz âlemde ve gaip âleminde -ruhlar âleminde- yarattıklarının misalini insanın gönlüne de yerleştirmiştir. Fakat insan ancak bir mürşitin rehberliğinde bunun farkına varabilir. Bu sebeple sâlik, bir mürşite intisap etmelidir. Onun vesilesiyle gönlündeki nesnelerin hayır mı şer mi olduğunu anlamalı ve ona göre ibadetlerine yön vermelidir. Allah, kullarının âdetullaha arif olabilmeleri için gönüllerine türlü misaller verir. Mürşitiyle beraber bu misallerin idrakine varan sâlik, makbul olanın hak mı şer mi olduğunu anlar ve ibadetinde yükselip muradına ermek için çalışır.

2. Fasil (15b-17a): Dünyanın ve insanın yaratılışı hakkındadır. Allah, "*Küntü kenzen mahfiyyen*" -Ben gizli bir hazine idim- sırrını açığa vurmak ve yüce zatını bildirmek istemiştir. Bunun için de yaratılmışların hepsinden akıllı ve arif olan, Allah'ın birliğini kabul edip O'na itaat eden insanı yaratmıştır. İnsanın bir cisim olması gerekiyordu. Bu sebeple yüce Allah, kendi zatına bakmış ve o bakıştan bir nur ortaya çıkarmıştır. O nurdan ise ilk varlık olarak Hz. Muhammed'i (s.a.v.) yaratmıştır. Bunun için Hz. Muhammed'e (s.a.v.) "*kalem-i a'lâ*" ve "*akl-ı evvel*" denilmiştir. Allah, Hz.

¹⁵ Öngören, R. (2010), Şeyh. *DİA*, Cilt 39, İstanbul, s. 50.

Muhammed'in (s.a.v.) nurundan da insanları yaratıp yeryüzüne yerleştirmiştir. Yiyecek, içecek, elbise gibi insan için gerekli olan şeyleri meydana getirmiştir. Daha sonra yedi kat semayı ve burçları yaratmıştır. Bunun üzerine "*devr-i sünbüle*" var olmuştur. Devr-i sünbüle, Hz. Âdem'den kıyamete kadar olan yedi bin yıllık süreyi kapsayan zaman dilimidir. İnsan ömrünün bu süreye denk olduğu düşünülmektedir. Bu yedi bin senenin altı bini geçmiş ümmetlerin ömrü, kalan bin sene ise ümmet-i Muhammed'in (s.a.v.) ömrüdür.¹⁶ Son olarak Dünya'nın dönmesiyle zamanın başlangıcı ölçülü bir şekilde yaratılmıştır. Peygamberimiz (s.a.v.) hadis-i şerifinde "*Bil ki zamanın ilk varoluşu ölçü (denge) içerisinde idi.*" buyurmaktadır. Her şey yaratıldıktan sonra Allah, Hz. Âdem ve Hz. Havva'yı yaratıp yeryüzüne indirmiştir. Hz. Âdem, halkı hak dine davet etmiştir. Bin yılın arasında bir nebi gelip halkı düzeltmiştir. Son bin yılın arasında Hz. Muhammed (s.a.v.) gönderilmiştir. Nebilerin şeriatıyla amel edenler Hakk'ın cemaline, nebilerin davetine iman getirmeyenler ise Hakk'ın celaline mazhar olmuştur. Hz. Muhammed (s.a.v.) kırk yaşına geldiğinde "*Resûlü's-sakaleyn*" yani insanların ve cinlerin peygamberi olmuştur. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) zamanına erişenler Resûlullah'ın peygamberliğini kabul ederek ondan tevhidi öğrenip gece gündüz çalışıp ezel âleminde verilen istidada erişmeyi arzulamıştır.

3. Fasal (17a-19b) İlm-i zahirin açıklaması hakkındadır. Allah, insanı en şerefli mahluk olarak yaratmış ve onu akılla vasıflandırmıştır. Allah, peygamberlere din ve dünya ilimlerini vererek bu ilimleri ümmetlerine öğretmelerini emretmiştir. Bu sayede insan, varlığının Allah'ın kudretinden ve büyüklüğünden geldiğini bilir, kendi özünde Hakk'ın cemalini ve celalini görür, zikir ve ibadetlerini kemale erdirir ve O'na yakın olma şerefine nail olabilir. Resûlullah, hadis-i şerifinde "*İlim öğrenmek kadın-erkek her Müslümana farzdır.*" buyurmaktadır. Zira ibadetin sıhhati, beden temizliği, farzların, sünnetlerin, vaciplerin, helal ve haramın bilinmesi ilim ile mümkündür. Süluk ehli için ilim bir silahtır. Nefsinin istekleri ve şeytanın vesveselerine ancak ilimle karşı koyabilir. Hak katında ilimden yüce bir mertebe yoktur. İlimsiz amel insanı günaha sevkedecek bir vebaldır, amelsiz ilim ise sapıklıktan ibarettir. Velhasıl ilimsiz amel, amelsiz ilim olmaz. İnsan, ilim sayesinde yaptığı ibadetten lezzet alıp kendi

¹⁶ Namı, A. (2001), *İsmail Hakkı Bursevi Hayatı Eserleri Tarikat Anlayışı*, 1. Basım İstanbul: İnsan Yayınları, s. 77.

özünü temizleyerek ibadetteki kusurlarını görme fırsatı bulur. Cahil bir sufinin içine küçük bir şüphe düşse bu durum onun sülukuna mâni olacaktır. Zira ilim sahibi olmadığı için içindeki şüpheleri def edemeyecektir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de *"Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?"*¹⁷ buyurmaktadır. Bu sebeple ilim öğrenmek farzdır. Ona rağbet edip muhabbet beslemek gerekmektedir. İlm-i zahir bir nurdur ve arzuladığımız her şey bu nur ile meydana gelecektir. Her kim ki ilm-i zahir sahibi olursa onun gönlünde iki nur yanar. Bu nurun birisi ilm-i zahir nurudur diğeri ise bu ilimle yaptığı ibadetlerin nurudur. Bu nurlar sayesinde kişi Allah'a gönülden bir bağlılık ve muhabbet duyar. İlimle amel eden kişi Hakk'ın kelamına ve Resûlullah'ın sünnetine muhalif olan şeyleri reddeder. İlm-i zahir sahibi olanlar, Allah'ın yakınlığına ve muradına tez vakitte kavuşur. İlimsiz kişi dışarıdan bakıldığında güzel fakat içi pis bir eve benzer. Cahil insan hatasına sevabına bakmadan aklına ne gelirse onu söyler. Allah, âlimleri kendisine dost tutmuştur. Hikmet ilminin ehli olabilmek için de yine ilim gereklidir. Zira Peygamberimiz (s.a.v.) *"Âlimler, peygamberlerin vârisleridir."* buyurmuştur. Muradın hasıl olması için hem ilm-i zahir hem de ilm-i bâtın gereklidir. Zira kuş bir kanat ile uçamaz. Kişi, ilm-i zahir ile zahirini, ilm-i bâtın -gizli hakikatleri konu alan- ile de bâtınını temizlemelidir. İlm-i zahirin nuruna layık olabilmek için ilmin şükrünü yerine getirip, daima Allah'ın yolu üzerinde yol almalıdır. Öğrenilen ilmin amelini yerine getirebilmek için gece gündüz gözyaşlarıyla dua edilmelidir. Zira kovulmuş şeytan insanı saptırmak için sürekli vesvese verecektir. Bunun için sâlikin bu ilmi elde edip süluk ehlinden olması gerekmektedir. İlmi kendine ölçü kabul edip bütün eylemlerini ve sözlerini bu ilme göre tatbik etmelidir.

4. Fasl (19b-20b): İlimle amel etmek ve nefis ile savaşmak hakkındadır. Allah, hayır ve şerrin yaratıcısıdır. Cenabıhak kullarına hayrın ve şerrin hâllerini bildirmiş ve hayrı şerden ayırıp doğru yol üzerinde olmaları için ilm-i zahiri vermiştir. Süluk ehlinin ilim sahibi olması gerektiğini öğrenen sâlik, Allah'ın herkese cüzi miktarda seçme hakkı verdiğini bilmelidir. İnsanlar kendi iradeleriyle hayrı veyahut şerri seçerler. Kur'an-ı Kerim'de, Allah katında makbul olmayan insanların hâlleri belirtilmiş ve bu durumdan kurtulup Allah'ın kurbuna nasıl ulaşılacağı açıklanmıştır. Bu derdin ve ıztırabın şifasının ilm-i zahir olduğunu bilip, onunla Allah'ın emirlerini

¹⁷ Zümer, 39/9.

anlayıp o emirleri yerine getirmeye çalışılmalıdır. Bu yolun yolcuları, Allah’a ulaşmak için gönül evlerini ilimle temizleyip aydınlatmalıdırlar. Gönlünde yanan nur ile Allah’ın cemalini gözlemlemeli ve bu izzete nail olabilmek için gönlündeki endişeleri atmaya çalışmalıdır. Gönlüne Allah’tan gayrısını yerleştirmemelidir. Sâlikin yolu şeriattır, o yola meyledip onun hükmünü yerine getirmek için kılı kırk yarmalıdır. Sözlerini ve fiillerini şeriate tatbik etmelidir. Hakikat yoluna ermek için gönlündeki günah dikenlerini zikrin ateşiyle yakarak aydınlığa kavuşturmalıdır. Nefsi yerle bir etmek için gece gündüz ibadet etmeli, zorluklara karşı sabrı siper yapmalı, takvadan ayrılmamalıdır. Allah’ın cemaline erişebilmek için bütün varlığını onun yolunda harcamalı ve ahiretin zorlu vadilerini kolayca geçebilmek için dua etmelidir. Tövbe ederek nefis ve şeytana darbe vurulmalıdır. Bu yolda istikrarlı olup Hakk’ın zikrini dilden düşürmeden gönül gözünün açılması için çabalanmalıdır. Allah’ın hakikatiyle buluşabilmek için çokça gözyaşı dökülmelidir. Sâlik, gönlündeki zulmeti nura dönüştürmek için kendi benliğinden sıyrılıp تنها yerlerde, gecelerde Allah’ın birliğini çokça zikretmelidir.

5. Fasl (20b-24a): İnsanın güzel bir suret olarak yaratılması hakkındadır. Allah insanları bir damla meniden bu kadar biçimli, güzel yaratıp bu âleme yerleştirmiş ve çeşitli nimetler ihsan etmiştir. Yine insanı yaratılan tüm varlıklardan güzel yaratmış ve vücut elbisesini giydirerek türlü organlarla süslemiştir. Kul, bahşedilen bunca nimetin hikmetini düşünüp anlamaya çalışmalıdır. Allah, yeryüzünü seyredip kendi kudret ve azametini gözlemleyelim diye tüm uzuvlardan güzel olan iki göz vermiştir. Bize zarar vermeye çalışanları uzaklaştırmak için iki el, yeryüzünü gezip muradımızı hasıl edelim ve başka mahluklara minnet etmeyelim diye iki ayak, Kur’an-ı Kerim ve hadis-i şerifleri dinleyip onlarla amel edebilelim ve Kur’an’ın hükmünden dışarı çıkmayalım diye de iki kulak vermiştir. Yine Cenabıhak her baktığımızda kudretini görmemiz için insana yüz güzelliği ve konuşma yeteneği vermiştir. Allah, zahirde verdiği bu kadar uzvun yanında bir de içimize gönül levhasını yerleştirmiştir. İki âlemin sırlarını ve hikmetlerini yerleştirdiği gönüle bedenimizi zarf etmiştir. İnsanın özünde var olan fakat farkına varamadığı, unuttuğu bu hikmetlerin tekrar hatırlatılması için Allah, Peygamberimizi ve Kur’an-ı Kerim’i göndermiştir. Sâlik bu hikmetlere vakıf olup gaflet uykusundan uyanmalıdır. Bu nimetler karşısında daima şükreden, gece gündüz zikreden, Allah’ın emrinden sapmayan ve Allah yolunda doğruluk üzere olan

kullardan olmalıdır. Hakk'ın bunca nimetinin hikmeti, insanın özünde mevcuttur. Fakat insan kendini günah işleme hevesinden temizleyemediği için onu düşünüp araştıramaz. Kendi özüne ulaştıracak yol arayamaz, ezel âleminde gönül levhasına nakşolmuş olan Allah'ın hikmetinin sırrını görmeye çalışamaz. İki âlemin hükmü insanın kendi özündedir fakat insan bunu görmeye ve bu mutluluğa sahip olmaya çalışıp çabalayamaz. Bu şekilde insan, kısa olan ömrünü daima heves içerisinde geçirerek ve hiçbir şey elde edemeyerek telef olup gitmektedir. Dünya bir gölge oyunu gibidir, bir anda sona erebilir. Bu sebeple kim bu âlemde hayır ya da şer işlediyse ahirette onun karşılığını bulacaktır. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de *"Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükafatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse onun cezasını görecektir."*¹⁸ buyurmaktadır. Yine ayet-i kerimesinde Allah, *"Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."* buyurmaktadır. Akıllı insan, bu ayet-i kerimenin hükmü üzere kendini özüne döndürüp yani ezel âleminde şereflendiği nura kavuşturup yedi uzvunu da Allah'ın emrine amade eder ve ibadeti kendisinde alışkanlık hâline getirmeye çalışır. İnsan, her bir uzvuna bakıp Allah'ın azamet ve kudretini anlamalı, bir uzvu eksik yaratılmadığı için şükretmeli ve ibadetini artırmalıdır.

6. Fasıl (24a-26a): İnsanın ibadet ile Allah'a yakın, tembellik ile Allah'tan uzak olması hakkındadır. Allah, insanın vücudunu kendi zatına yakın olsun diye ezel âleminde hikmetlerle donatıp dünyaya göndermiştir. Sâlik öncelikle kendi özüne sülukunu gerçekleştirebilsin diye hikmet ilmiyle vasıflandırılmıştır. Manevi yola çıkan bu yolcu, Allah'ın rızasına nail olup ona yakınlaşabilmesi için gece gündüz ibadet etmeli, niyazda bulunmalı, Allah'ın emirlerine uyup yasakladıklarından da sakınmalıdır. Sâlik, cisminde toplanan hikmetleri öğrenip bilmesi için Allah, Hz. Peygamber'e Kur'an-ı Kerim'i göndermiş, islam şariatini ise ona vasıta yapmıştır. Sâlik, manevi yükselişine düşman olan nefsinin heveslerinden özünü sakındırmalıdır. Mahşer gününde insanın başına gelecek olan hâlleri hatırandan çıkarmayıp gözyaşlarıyla Allah'a yalvarmalıdır. Yine ölüm anındaki can çekişme hâlini ve bu dünyadan göçüp gideceğini düşünüp dünyaya ait üzüntülerini yok etmelidir. Heves uğrunda geçirdiği ömrüne yazık eden sâlik, kendini günah kafesinden ve nefsinin

¹⁸ Zilzâl, 99/7-8.

tutsaklığından kurtarmaya çalışmalıdır. Her an ölümün gelebileceğini, kabir azabını, Münker ile Nekir'in -sorgu meleklerinin- sualini, mizan ve sırat gününü düşünüp bu hâlleri kolay bir şekilde geçirmek için gözyaşı ile Allah'a yalvarıp yakarmalıdır. Hâlâ gaflet uykusunda olanlar sonu gelmez arzular peşindedir ve günah denizine düşüp boğulmaktadırlar. Bu âleme gelmekteki amacının ne olduğunu anlamadan, kıyamete kadar şeytan gibi canlı olmayı arzulayıp dünyalık heveslere karşı gece gündüz koştururlar. Gaflet uykusundan uyanmaya çalışmayan kişiler ölüm acısını tatmayacağını mı düşünür? Ezel âleminde yazılmış olanların başına gelmeyeceğini mi zanneder? Veyahut verilmiş olan bu kadar nimetin hesabının sorulmayacağını mı sanır? Bu kişiler aç gözlülük göstererek mal biriktirme peşindedirler, ahiretlerini viran edip kendilerini ateşe atmaktadırlar. Allah'ın kelamına ve Hz. Peygamber'in hadisine iman getirir fakat onun hükmünde olmazlar. Kendilerini özlerine döndürmeyi düşünmez, dönmek için çaba göstermezler. Allah ile arasında engel olan nesnelerin ne olduğunu kendilerinde aramaz hatta az bir faydasını gördüğü dünya malı için Allah'tan uzaklaşmaya razı olurlar. Gafletten uyanmak için çaba göstermeyenleri hiçbir sebep günah zindanından kurtarmaya kadir değildir.

7. Fasil (26a-28a): Allah'ın ihsanı karşısında şükretmenin vacip olması hakkındadır. Allah Teala, insanı yaratarak yeryüzünü mesken hâline getirmiş ve insanı bu âleme yerleştirmiştir. Allah, insanın rızık için meleklerden her birini bir hizmetle görevlendirmiştir. Yine insan için Güneş, Ay ve sayısız yıldızla gökyüzünü süslemiş ve bunların her birine bir hizmet tayin etmiştir. Gökyüzünü yaratarak yağmurun yağmasına, yağmur ile topraktan çeşitli bitkiler bitmesine ferman buyurmuştur. Allah, insanlar rahat rahat nimetlerini yiyip şükretsın diye gece gündüz çalışan bunca hizmetkâr yaratmıştır. Her biri Allah'ın emrini beklemektedir. Gökyüzünün iki meşalesinden biri olan Güneş, doğudan doğup batıdan batarak gündüz halkı aydınlatır. Ay'ın ışığı ise gece ortaya çıkarak halkı aydınlatır. Bir düzen içerisinde görevlerini yerine getirmektedirler. Tüm bunlar insanların bir lokma ekmek elde edebilmesi için var olmuştur. O hâlde insanların da o ekmeği gafletle yememesi gerekir. İnsanlar, ihsan edilen bunca nimette Allah'ın azamet ve ululuğunu görüp bu nimetlere şükretmeli ve gece gündüz emirlerini yerine getirmelidir. Allah'ın hikmetlerinin toplandığı bu vücudu araştırmalı ve onu müşahade edebilecek basirete sahip olabilmek için çalışmalıdır. Kalp gözüyle görebilecek duruma erişildiğinde hırs ve açgözlülükten

uzaklaşıp sabır ve kanaat kapısına sığınmalıdır. Hak tarafından ihsan olunan yüce lütufların ve bu güzel nimetlerin şükrü artırılmalı ve yüce ismi dilden düşürülmemelidir. Verilen ömür sermayesini bu yolda harcayıp gece gündüz ibadette devamlılık gösterilmelidir. Yüce Allah her şeyi kemal üzere yani tam, noksansız ve bir hikmet için yaratmıştır. O hikmetten ise insana bu kadar fayda ve ilim ortaya çıkmıştır. İlim sayesinde Allah'ın varlığını, hayranlık duyulacak gücünü bilip daima azabından korkulmalıdır. Allah'ın yakınlığına erişebilmek için heves ehlinde kaçıp kemal ve marifeti gönül mülkünde toplayan takva ehline rağbet edilmelidir. Hakk'ın lütfuna ve keremine ulaşabilmek için kalpteki sırra vakıf olup hikmet ilmi ehlinde olunmalıdır. Gönülden kötülükleri atıp güzel ahlak sahibi olmaya çalışılmalıdır.

8. Fasil (28a-30b): İnsan uzuvlarının gönüle yani ilahi sırların bulunduğu kaynağa boyun eğmesi hakkındadır. Bu fasılda, gönül padişaha, akıl vezire ve diğer uzuvlar da askere benzetilmiştir. Sırra ulaşmak için her uzvun görevlendirildiği hizmeti yerine getirmesi gereklidir. Allah Teala insan sırrını yaratmış ve bu sırları sarıp koruyacak olan gönülü ona zarf etmiştir. İnsan kendi sırrına ulaşabilmek için bu cisme yani gönüle önem vermelidir. Nefsini aciz duruma getirene dek daima mücadele etmelidir. Allah'a yapılan ibadette kullanılması için her bir uzuv bir hizmet ile görevlendirilmiştir. Her uzuv görevlendirildiği ibadetin hizmetinde olgunluğa erişip insanın sırrına ulaşmak için Allah'ın birliği ile kalp aynasını cilalandırmalıdır. Yüce Allah'ın insana bu kadar uzuv vermesinin sebebi gerek onlarla gönlünü temizlemesi gerekse ibadet sebebiyledir. Gönüle önem verip onunla sır iline ulaşılmalıdır. Zira ilahi sırları görecektir olan göz gönüldedir. Sır ilinde var olan her nesneyi insan gaip âleminde gönül gözüyle görür ve onun hikmetine ulaşır. İnsanın bedeni, bir araya getirdiği hâllerin aynı zamanda doğuş yeridir. Hak Teala'nın hükmünde emrine boyun eğip sırrında olan hikmeti seyredebilmeleri için insana gönül verilmiştir. Beden ise gönülü zapteden bir asker gibidir. Bedeni zinde tutan gönüldür. Sâlik, fâni âlemde ömrünü sürdürürken beka âleminin azığını elde ederek kendi memleketine ulaşmalıdır. Sâlik, kendi memleketinin yani gönlünün padişahı olduğunda artık basiret gözünü açmış olmalı ve bedenindeki her uzvun Allah tarafından ne hizmetle görevlendirildiğini anlayarak onun üzerinde çalıştırmalıdır. Her bir uzuv görevli oldukları hizmetleri yerine getirmeye devam etmelidir. Kendi gönlünün padişahı olan sâlik, gönlünün hükümlerine boyun eğip emirlerine ferman-ber olarak Allah'ın "*Ben cinleri ve*

insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım."¹⁹ buyruğunun hükmüne uymalı ve daima ibadette bulunmalıdır. Gönlünün padişahı olan sâlik, akıllı kendine vezir olarak seçmelidir. Memleketini yönetirken daima veziriyle fikir alışverişinde olmalıdır. Vezir yani akıl, padişahın yani sâlikin beyninde ertelediği fikirleri ona haber verip vücut şehrinde olan hâlleri gece gündüz araştırmalıdır. Bedendeki her bir uzuv hangi hizmet için yaratıldıysa o yönde çalışıp yüce Allah'a kulluk vazifesini yerine getirmelidir. Kim ki görevlendirildiği hizmeti yerine getirirken yaptığı ibadete isyan ederse fikir ajanı onu görüp akıl vezirine bildirmeli; akıl ise onu gönül padişahına anlatıp bildirmelidir. Padişah bu hususta da veziriyle birlikte müşavere edip hizmetten kaçan uzvu şeriat ilmiyle terbiye ederek ve bu âleme gelme sebebini öğreterek hizmetine razı gelmesini sağlamalıdır. Nefsinin isteklerinden ve şeytandan daima kaçınmaları için tembihte bulunmalıdır. Bu uzuvlar daima Allah korkusunu içlerinde taşıyarak Allah'ın kudretini anlayıp, emirlerine uyup yasaklarından da kaçınmalıdır. Gözlerinden yaş yerine kan akıtıp, nefsin ve şeytanın kalbe yerleştirmeye çalıştığı kötülüklerden kendini korumalıdır. Şeriatın izin vermediği yere ayak basmamalıdır. Gönül padişahı da kendini özüne döndürüp anlamlıdır ki oturduğu tahtın kendisine vermiş olduğu yetkiyle hükmettiği beden askerine ölüm gelse yani işlevini yerine getiremez duruma gelse onlardan herhangi bir şekilde iz bulunamaz ve nasıl olduklarından haber alınamaz. Öyleyse ölüm gelmeden yani her uzuv işlevini devam ettirebiliyorken, gönül padişahı da beden memleketindeki tahtında oturmaya devam ederken veziri olan akılla bu hususta müşavere etmelidir. Fâni âlemde beka âlemine göçmeden kendi öz canına layık sâlih ameli beden askeriyile elde ederek kendinden önce ahirette varacağı menzile göndermelidir. Gönül padişahı, gerekli olan bütün şeyleri eksiksiz bir şekilde tamamlamak için hükmü altında olan beden askerini görevlendirdiği hizmette tembellik, gayretsizlik veyahut bir anlık dahi olsa ertelemesine müsaade etmeden gece ve gündüz çalıştırmalıdır. Doğru yoldan sapmasına ve hiçbir sebeple kötü fiil işlemesine rıza göstermemelidir. Her nesneyi noksansız hâle getirmeli ki ölüm zamanında perişan bir hâlde olup kendine ızdırıp vermesin. Allah; gönül padişahı olan sâlike, memleket -vücut- ve bir çok asker -uzuv- vermiştir. Padişah ölüm yolculuğuna çıkmadan önce askerler o ili yani beka âleminde varacağı yeri güzelleştirip orada köşkleri, bahçeleri, hizmetkârları hazır

¹⁹ Zâriyât, 51/56.

bulundurulmalıdır. Bu âlemde kısmen bunların benzerlerinde olan hikmetler varsa fânî âlemdeyken Allah'ın emrine uyup, yaptığı ibadetlerle nefsiyle mücadele etmelidir. Zikredilen bu ilde kendi için lazım olacak meskeni ve hâlleri bulup bu âlemdeyken o ilin hikmetlerini seyretmelidir.

9. Fasl (30b-32a): Allah'ın izni olmadan hiçbir şeyin gerçekleşmeyecek olması ve alın yazısında ne varsa onun yaşanacağı hakkındadır. Yüce Allah'ın zahir âlemde yarattığı her şeyde tecellisi mevcuttur. Bütün mevcudat Allah'ın varlığıyla doludur ve bu sebeple hadiseler Allah'ın emriyle meydana gelir. Allah'ın emri olmadıkça bir yaprağın dahi kıpırdamaya gücü yoktur. Takdir-i İlahi ne ise o gerçekleşir ve alın yazısında her ne yazıldıysa başa o gelecektir. Dünya'nın dönmesi, gece ve gündüzün oluşması gibi nice hikmetler Allah'ın kudretiyle ortaya çıkar. Ezel âleminde Allah herkesin istidadına ve anlama yetisine göre tecelli etmiştir. Evvela insanların kurası yaratılmış o kurada iyi-kötü her ne takdir edildiyse zahir âlemde bir sebep ile vücuda gelmiştir. Dünyaya gelen herkes kendisine yazılmış olanla ömrünü geçirir sonra kuş gibi uçup gider ve yerine bir başkası konar. Bu durum kıyamete dek bu şekilde sürecektir. Kimse bu dünyadan göçüp giderken bir başkasının nasibini alıp gidemez, herkes kendi nasibini yer. Nice ahmaklar vardır ki nefsi ve şeytana uyup gezer, kötü fiiller işler ve asla pişmanlık duymaz. Kur'an'a rağbet etmez, Hakk'ın emirlerine boyun vermez, insanlara zulmeder ve *"benim nasibim ahlaksızlıktır nefsiye uyup gezmektir"* diye yanlış zanda bulunur. Heves ehliyle oturup kalkar, dinî yönü az, yalanı çok olan insanlardan dostluk ve yardım bekler. Ömrünü heveslerinin uğrunda yok etmiş kimselerden kendini sakınmadığı gibi onların peşlerinden gider. Bilmez ki Allah ezel âleminde her şeyi yaratıp bu âleme göndermiştir. Bunu ve kendisine ulaşmak için nelerin yapılması gerektiğini kullarına ilimle bildirmiştir. Sâlik, kendisine takdir edilen alın yazısı ile ömrünü geçirip daima Allah'ın fermanı üzerine amel etmelidir. Ahiret azığını kazanmak için çalışmalı ve mahşer gününde hâlinin nasıl olacağını düşünerek gözyaşı dökmelidir. Ezel âleminde Allah tarafından tecelli bulmuş bir mürşit arayıp bulmalı ve kendisinde bulunmayan hâlleri ondan öğrenmelidir. Allah'ın cemal sıfatının nurunu cemillerde arayıp bulmalıdır. Onlara itaat edip onların yardımlarının bereketiyle Allah'a ulaşmalıdır.

İkinci Bap

Bu bab on fasıldan oluşmaktadır.²⁰ Her fasıl bir çeşit ilmi açıklamaktadır. Talibin bu baba erişmesi, ikinci babın açılmasına nail olduğunun göstergesidir. Allah yolunun yolcusu, ilk olarak hevesle Allah'a yönelmelidir. Daha sonra hakikat ilmine vakıf bir zata ulaşip, onun bereketli sohbetinde bulunarak bu ilmi öğrenmeyi ve muradına ulaşmayı temiz bir niyetle istemelidir. Tasavvuf yolundaki mertebelere ulaşmaya başlayıp gönül evinde olan şu dört kapıyı açmalıdır: Bu kapıların birisi zahir olan şeriattir. Diğer üçü gizli olan züht, takva ve meyl-i muhabbettir. Sâlik, her kapıyı gönül şehrinde açmalıdır çünkü her kapının ardında bir ilim beklemektedir. Aşk dedikleri varlığın özü bu şekilde ortaya çıkacaktır. Öyleyse talip ilk olarak Hz. Peygamber'in getirdiği dinî hükümlerle özünü temizlemeli ve bütün sözlerini ve fiillerini ona tatbik etmelidir. Şer'-i Muhammediyye ile yasaklanmış olan şeylerden kendini tamamen çekmelidir. Bununla züht ve takvaya erişmelidir yani dünyaya rağbet etmeyip kendini ibadete vermeli ve nefsinin her türlü zevkten alıkoyup ibadet yolunu seçmelidir. Uğursuz nefsinin bitmeyen yeme içme isteklerini takva ile def etmeye çalışmalıdır. Daima Allah'a ve Allah'ın kelamına gönlünü kaptırmalıdır. Her türlü belaya razı olmalı ve başına gelen her şeyi kendi uğursuz nefsinden bilmelidir. Meyil ve muhabbet birbiriyle eştir. İnsan bir şeyi sevip ona meyletse ona karşı muhabbet ortaya çıkar. Sâlik yaptığı ibadetlerden lezzet alabilmek için gönül levhasına meyili ve muhabbeti nakşetmelidir. İşlediği günahlar aklına geldiğinde gözyaşı dökerek pişmanlığını göstermelidir ki ibadetinde yükselebsin. Allah Teala kulunun gönlüne züht, takva, meyl ve muhabbeti yerleştirdiğinde gönüldeki perdeler ortadan kalkar ve dile gelmeyen manalar görünmeye başlar. Muhabbet sebebiyle gönülden bir zevk ortaya çıkar ve talibe hakiki aşktan bahseder. Talibi tamamıyla dünya leşinden uzak tutup kanaate, fakirliğe razı ettirir. Aşk padişahı bu şekilde ortaya çıkar ve gönül tahtına oturup talibi kendine cezbettirir. Talip, varlığını yok ederek gönlündeki hazinelere ulaşabilmek için bir işaretin ortaya çıkmasını beklemelidir. Talip başlangıçta bu dört kapıyı açmak için çare bulmalı ki yukarıda bundan bahsedildi. Beşinci kapı olarak ise her fiili ve hadiseleri şeriata uygun hâle getirmelidir. Bu makamlar cahillikle olacak iş değildir. Sâlikin çalışması, şeyhinin yardımı ve şeriata özen göstermekle olur. Bu makamlara ulaşmada şariat bir ölçüdür. Şeriat olmayan birinden keramet ortaya çıksa bu istidraçtır yani keramete benzer olağanüstü bir

²⁰ Çalışmamız 1b-46a yapraklarını kapsadığı için 9 fasıl ele alınmıştır.

durumdur. Keramet gibi harikuladedir fakat sâlik kesinlikle buna inanmamalıdır. Çünkü şeriate uymayan günahkârdır. Bu durum ehl-i sünnetin inancına uymaz.

1. Fasil (34a-35b): Çalışmak ve mücadele etmek hakkındadır. Allah’a süluk edenin çalışması gerekir. Allah ayet-i kerimesinde *"İnsan için ancak çalıştığı vardır."*²¹ buyurmuştur. Bunun için ilk olarak salahiyet yani yetki gereklidir. Yetki için ilim, ilim için amel ve ibadet gereklidir. Hakk’a giden yolları öğretecek bir rehber yani mürşit-i kâmil gereklidir. Allah’ın lütfuna ve keremine ulaşmak için manevi yolcuya şeyhinin yardımı gereklidir. Sâlik, gece gündüz mürşitiyle vakit geçirmeli onunla müzakere etmeli ve ona saygı, sevgi göstermelidir. Her durumda emrine boyun eğip her ne hizmette görevlendirilirse özenle yerine getirmelidir. Gücü yettiği kadar malen ve bedenen ikramda bulunmalıdır. Kim hakkında konuşursa nefsi onu reddetmelidir. Hz. Peygamber’in yolunu tutup, Yüce Allah’ın emir buyurduğu farzları yerine getirmek için azim göstermelidir. Allah’ın lütfuna erişebilmesi için şeyhinin yardımına ihtiyacı vardır. Allah’a yakın olmak için şer’-i Muhammediyye ile özünü temizlemek, nefse perhiz ettirmek, basiret gözünü açık tutmak, ilm-i zahiri bilmek ve bu ilme ulaşmak için çalışmak gereklidir. Gönül gözünün açılması için Allah’a meyledip muhabbet duymalıdır. Kötü fiilleri işlemekten kaçınmalı ve gece gündüz kendisini sorguya çekmelidir. Allah’ın emirlerine uymaya rağbet etmeli, dünyayı ve ona duyulan muhabbeti gönlünden gidermek için de çalışmalıdır. Halkı incitmekten korkmalı, doğruluğu ve saflığı kendine huy edinmelidir. Hak talibi daima riyazet içerisinde olmalıdır yani az yiyip içmeli, az uyumalı, çok ibadet etmeli, nefsin arzuladığı şeylerin aksini yapmalıdır. Bu yolda şüpheyi yer vermemelidir. Gönlünde Allah’ın muhabbetinden bir zerre ortaya çıkar umuduyla bu muhabbeti kalbinde uyandırmaya çalışmalıdır. Zira o zerre ile nice hikmetler açığa çıkar. Sâlik, eksiksiz bir şekilde özünü temizlemelidir ki Allah onu muradına erdiresin ve O’na ulaşmak için doğru yolu gösterecek kişiyi ona bildirsin. Şayet sâlikin meyli Hak tarafına değilse salahiyete kabiliyeti mümkün değildir. Bu şekilde hikmet iline ulaşamaz, dünya kederinden bir an dahi olsa kurtulamaz. Nefsi kötü sıfatlarla dolmuştur. Derecesini artıracak gücü olmadığı için mürşitinin onu bir anda doğru yola iletmesi mümkün değildir. Bu kapıya

²¹ Necm, 53/39.

yönelen sâlik, şer'-i Muhammediyye'yi kendisine kılavuz edinip daima zorluklara tahammül göstermelidir ki Allah'a layık bir kul olsun.

2. Fasil (35b-36b): Makûlât -akılla bilinebilir şeyler- ve mahsûsât -varlığı beş duyu organıyla anlaşılan şeyler- hakkındadır. Makûlât ve mahsûsâtın keşfi yönelme ile olur. Allah'ın hikmetlerinin sırrını anlayıp hayranlık duyan arif kişi makûlâtın keşfine nail olmuştur. Ariflerin akli kemâle ermiştir fakat henüz bu yolun başında olan sâlik için arada aşması gereken perdeler vardır. Sâlik, Allah'ın azabından korkmalı, kendi azasına bakıp etraflıca düşünmeli ve insanı bu suret ile yarattığı için Allah'a şükretmelidir. Eksiksiz bir şekilde O'na kulluk etmek her şeyden önemlidir. Allah, kulunu kendisine yakınlaştırmaya layık tüm hikmetlerini insana özgü yaratmıştır. İnsanın özünü hikmetlerle doldurmuştur. Allah, kendisinin hikmetleri ve kudreti bilinsin diye insana bir yol ve o yol üzere müstakim olunsun diye şariat-i Muhammediyye'yi vermiştir. Sâlik, onunla Allah'a ulaşır, onunla hikmetleri seyreder ve onunla makûlât ve mahsûsât keşfine erer. Allah, özünü temizlemesi ve cümle eşyanın hikmetine erişebilmesi için insanlara ilim vermiştir. İnsan bu kadar hikmet ile donatılmışken Allah'ın emrinden kaçarsa şiddetli bir azapla karşılaşacaktır. Fakat Allah'ın emirlerini yerine getirip Resûlullah'ın şeriati üzere olunursa cümle eşyaya vakıf ve Allah'ın hikmetlerine kâşif olunur.

3. Fasil (36b-37a): Allah yolunda biri kesbî -sonradan kazanılan- biri de keşfi -doğrudan doğruya Allah'tan kulun kalbine doğan bilgi, ilham- olmak üzere iki yol vardır. Keşfi yolu peygamberlere, kesbî yolu ise Allah yolunda mücadele eden evliyalara özgüdür. Peygamberler Allah'ın nuruna erişmiş olarak bu âleme gelip halkı islam dinine davet etmişlerdir. Kendilerini izinsiz meydana çıkarmamışlardır. Marifet sahibi; peygamberin halkı dine davet ettiği zamanda onu tasdik etmiş, sohbetine ulaşmış, Resûlullah'ın öğretmesi ile keramet sahibi olmuş kişidir. Bu kişiler Resûlullah'a biat ederek ümmeti doğru yola ulaştırmak ve Allah'ın hikmetini insanlara bildirmek için izin almışlardır. Böylece günümüze kadar devam eden evliyalar silsilesi ortaya çıkmıştır. Hakiki şeyh, silsilesi Hz. Peygamber'e çıkan kişidir. Bunlar eski zamanlarda belliydi. Fakat kendini gizleyip bu yola giren fasıklar olmuştur. Tarikat, marifet gibi ilimleri öğrenip muradına erebilmesi için sâlike faziletli şeyhler gerekir.

4. Fasil (37a-38a): *"Allah'ın ahlakıyla ahlaklanınız"* hadis-i şerifi hakkındadır.

Sâlik, bu hadis-i şerifin mefhumuna kavuşabilmek için Allah'ın emrettiği ibadete sınıksız sarılıp onunla amel etmelidir. Gönül sahrasında olan nesneyi araştırıp ona kavuşabilmek için gözyaşı dökmelidir. Uğursuz nefsinin isteklerinden kaçınmalı ve sülukunu kendi özüne gerçekleştirmelidir. Hak talibi, kalbin sırrına erişmeli ve onun varlığını gönül âleminde anlamalıdır. Sembollerle işaret edilen hâlleri ve nefsini zabtetmelidir. Daima kalbin sırrına bağlanmalıdır ki ilm-i hikmet kapısı açılmak üzere olsun. Allah'ın gizli ilmine vakıf olunursa aşk ortaya çıkar. Allah'ın kudretini gözlemledikçe korku ortaya çıkar. Bu korku inancı artırır. İnanç da güzel ahlak sahibi olmayı ve tüm zorlukları kolaylaştırıp güzel fiillere yönelmeyi sağlar. Tüm bunların neticesinde de *"Allah'ın ahlakıyla ahlaklanınız."* hadis-i şerifinin sırrına ulaşılır. Sâlik, bu hadis-i şerifin sırrına mazhar olduğunda Allah'ın sıfatlarından biriyle nitelenmiş olur ve hikmet hazinesine erişir. Allah yolunun yolcusu, büyük şeyhlerin yollarından gitmeli ve özünü bu daireye getirmek için gayret göstermelidir. Bu babta açıklanan kelimeler ile amel ederek beşeriyetliği gönlünden atmalıdır. Özünü günahlardan temizleyerek tahalluku sıfatına layık olmaya çabalamalıdır.

5. Fasil (38a-39b): Sâlikin ibadetini güçlendirmesi hakkındadır. Sâlik, vefasız

dünyadan payına düşeni almıştır. Cahillik sebebiyle yıllarını nefs-i emmâre peşinde geçirerek mahvetmiştir. Kötü işler yaparak nice dostlarını üstüne güldürmüştür. Sâlik bu babta anlatılan hâllerin farkına varıp tasavvufa yönelmiştir. Büyük şeyhlerin yoluna yönelip onlara muhabbet beslemiş, takva sahibi olmak için uğursuz nefsiyle mücadele etmiştir. Tefekkür deryasına dalarak ilim ve hikmet sahibi olmayı arzulamıştır. Kendisini erbaine erdirmiş yani nefsinin terbiye etmek için inzivaya çekilmiş ve dünya ile ilişkisini kesmiştir. Çok az yiyerek kırk gününü ziyadesiyle ibadetle tamamlamıştır. Ölüm zamanını düşünüp günahlarından arınmaya çalışmıştır. Sâlik, kendisini geçmişte işlediği fiillerden döndürerek gece gündüz ibadet vadisine düşmüş, heves uğrunda geçmiş olan ömrü için pişman olup gözyaşı dökmüştür. Allah'a yakın olmak için çalışıp çabalamış ve bir şeyhe ulaşıp onunla gönül sohbeti edebilme merakına düşmüştür. Allah'ın hizmetinde olabilmek için koşuşturmuş, namaza ve oruca itibar etmiştir. Gönlündeki kötü düşünceleri atabilmek için devamlı zikir hâlinde ve ibadette olmayı gerekli görmüştür. Gönlünden dünya sevgisini atıp yerine Allah korkusunu yerleştirmiştir. Allah'a ulaşmak için şer'-i Muhammediyye'yi kendisine rehber

edinmiştir. Tevhit ile meşgul olarak nefsinin ve şeytanın isteklerini tamamen gönlünden atmaya cesaret etmiştir. Allah'a olan sevgisiyle ibadetlerini kuvvetlendirmiş ve zikrullah ile gönlüne coşkunluk katmıştır. Allah'ın nuru ile özünü nitelendirmiş ve salahiyet kazanabilmek için çok çalışmıştır. Gönlünü nurlar ile yani Allah'ın tecellisi ile hazır hâle getirip gönülde muhabbeti ortaya çıkarmıştır. Bununla tüm endişelerinden arınmıştır. Gönlünü zevkle doldurup kemal bir mertebeye hakiki aşka ulaşmış ve özünü onunla yok etmiştir. Allah'ın yüzünü görebilmek adına bütün varlığını Allah yolunda yok etmiştir. Kalp gözüyle müşahade ederek yani her zerrede Allah'ın varlığını gözlemleyerek dedikodudan uzaklaşmıştır. Hakiki aşka ancak pişman olup benliğinden sıyrılan ve özünü Allah yolunda yok edenler ulaşmıştır.

6. Fasl (39b-42a): Tevazu ve meskenet -Allah karşısında aczini bilme-hakkındadır. Sâlik kendi özünün farkına varabilmek için süluka yönelmiştir. Hakk'ın emirlerine uyup devamlılık göstermesi için Allah ona belli bir ömür vermiştir. İnsanların yaratılışındaki asıl gaye Allah'a ibadet edip onun rızasını kazanmaktır. Hak Teâla bu sebeple insanlara nefis vermiş ve bu nefislere kötü sıfatlar yüklemiştir. Zira insan her an nefsiyle mücadele içinde olmalıdır. Allah'a yakınlaşabilmek için O'nun hoşnut olmayacağı bu kötü sıfatlar yerini güzel sıfatlara bırakmalıdır. Sâlik, bu ölümlü dünyada güçsüz bir karınca gibi meskenet ve tevazu sahibi olmalı ve özünü onunla hazır hâle getirmelidir. Yaratılmışların en faziletlisi olan Hz. Peygamber'in sünnetini hayatına tatbik etmeli ve gönlü Allah aşkıyla dolu olan hâl ehli zümresinden olmayı istemelidir. Sâlik, her an Allah karşısındaki acziyyetini hatırlamalı ve daima alçak gönüllü olmalıdır. Hz. Muhammed (s.a.v.) *"Ya Rab beni miskinler (acizler) ile haşreyle."* diye dua etmiştir. Akıllı olup Allah'a yakın olmayı talep edenler için bu duada ve çektiği belalarda türlü hikmetler vardır. Sâlik de bu hadiste geçen miskinlerden olmayı temenni edip bu yönde çalışmalıdır. Heves ehlinden kendisini uzak tutmalı ve hizmet kemerini beline bağlamalıdır. Güzel ahlak ile özünü süslemelidir. Allah Teala'nın emirlerine daima hürmet etmeli ve yerine getirmelidir. Alçak gönüllü olup hiçbir şahsı küçük düşürecek gözle bakmamalıdır. İyilik etmeyi, ikram kapısını herkese açmayı alışkanlık hâline getirmelidir. İhlas ehlinden olup sözleriyle fiilleri birbirini desteklemelidir. Edep ehlinden olmalıdır. Biri halkla diğeri Hakk'la olmak üzere iki türlü edep vardır. Halkla olan edep bizzat bilinen edeptir. Halka karşı büyüklenmemeli, mallarına göz dikmemeli, halkı cehaletten uzak tutmalı

yani cehaletleri yüzlerine vurulmamalıdır. Hakk'la olan edep ise *"niçin şu şöyle oldu bu böyle oldu"* diyerek Allah'ın hikmetlerine karışmamak ve hükmünden yüz çevirmemektir. *"Allah yaptığından sorumlu tutulamaz, O dilediği şeyi yapar ve istediği şeye hüküm verir."*²² ifadesinden de anlaşılacağı gibi O sorandır kimse O'na soramaz ve dilediğini işler murat ettiğine de hükmeder. Bu sebeple kula düşen hemen emrine uyup hükmüne rıza göstermektir. Yaratılmış olan her varlığa şefkatli olmalı kendisine edilen her cefaya canla başla razı olmalıdır. Başına gelen her hâle tahammül etmeli, her zaman sabırlı olmalıdır. Asla *"niçin bu hâl başımıza geldi"* diye söylemlerde bulunmamalıdır. Öfkeyi gönlünden çıkarmalıdır zira lanetlenmiş şeytan, insanın öfke anında gönlüne yerleşir ve insanı muradından ayıracak vesveseler verir. Sâlik, Allah'tan gelen her cefaya tahammül etmelidir. Kureyş sefihleri, Resul-i Ekrem'e türlü cefalar etmişlerdir. Mübarek başını yarıp kanını akıttıklarında dahi sabretmiş, tevazu ve meskenetten uzaklaşmamıştır. Onlar için *"Allah'ım sen benim kavmime hidayet et. Çünkü onlar (bir şey) bilmiyorlar."* diye hayır duasında bulunmuştur. Yine ne zaman bir cefaya uğrasa bunun karşılığı olarak ibadetini arttırmış ve o cefayı öz canına iyilik olarak kabul etmiştir. Bu sebeple yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de *"Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin."*²³ buyurarak Resûlullah'ı methetmiştir.

7. Fasıl (42a-43b): *"Ve andolsun biz çok ikram ettik."*²⁴ ayeti hakkındadır. Allah, yarattığı tüm mahluklara emaneti kabul etmelerini teklif etmiştir. Bununla birlikte emanetin ne olduğunu da açıklamıştır. O emaneti kabul edecek güçte olanların gönlüne emaneti yerleştireceğini haber vermiştir. Bütün mahlukat yerler, gökler, dağlar ve çöller emaneti taşımaya gücü yetmeyeceği için kabul etmekten kaçınmışlardır. Fakat insan akılla onu anlayıp *"Allah kendi emanetinden uzak olmaz, bu emaneti kabul eden güzel topluluğu yani insanları marifetinden mahrum bırakmaz, emaneti kabul edenleri kendisinden uzaklaştırmaz ve boş yere söz vermez"* diye düşünerek bu emaneti kabul etmiştir. Böylelikle insan zalim ve cahil olmuştur. Ancak emaneti kabul ederken onu sadece kalbiyle değil, sırrıyla birlikte getirmeyi istemiştir. Zira emaneti kalbiyle getirmesi, bedenin o yükü kaldırması mümkün değildir. İnsan

²² Hac Suresi 14. ayetten iktibas olan bir ifade.

²³ Kalem, 68/4.

²⁴ İsra, 17/70.

emaneti sırrıyla kabul ettiği için yüce, saygı değer ve en şerefli varlık olmuştur. Nitekim Allah *"Ve andolsun ki ademoğlunu kerem sahibi (şerefli) kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık. Ve onları helal şeylerden rızıklandırdık. Ve onları yarattıklarımızın çoğundan fazilet açısından üstün kıldık."*²⁵ buyurmuştur. Allah'ın burada övdüğü insanın zahiri değil, içindeki sırrıdır. Zira Allah ezel âleminde bahşettiği her şeyi insanın sırrında toplamıştır. Bu sebeple kerametler kalpte ortaya çıkar. Allah'ın hikmetlerine ulaşanlar kalpteki sırlarına süluk ederek ulaşmışlardır. İnsan kalbindeki sır ile on sekiz bin âlemi gözlemler, insanlık vasfının aslında kalpte olduğunu ve Allah katındaki izzet ve şerefının bu sır sebebiyle olduğunu bilir. Allah'ın, hangi sebeple kalbi nurlarla aydınlattığı ancak sır ile eksiksiz bir şekilde açıklanabilir. Sâlik, bâtınını zahire uydurmalı yani içi dışı bir olmalıdır ve özünü şeriat ile süsleyerek içindeki sırra ulaşmalıdır. İlimle, merhametle, sabırla özünü vasıflandırıp halka güzel ahlakla muamele etmelidir. Böylelikle kalbin sırlarına ulaşp gaip ilmine vakıf olmalıdır. Özüne erişmiş olan sâlike kalbi itaat eder, bütün arzularını kalbinde görür. Eriştiği bu sırları gönlünde korumalıdır.

8. Fasıl (43b-44b): Cisim ili kavramının açıklaması hakkındadır. Yüce Allah, ezel âleminde yani ruhların yaratıldığı vakit insanı güzel bir surette yaratmış ve türlü hikmetlerle donatmıştır. Allah; meleklerle, yaratılmışların en şerefli olan insana secde edip saygı duymalarını emretmiştir. Allah, insan sırrını ve hikmetini sarması için cisim ilini yani gönülü zarf olarak yaratmıştır. Resûlullah'ın *"Allâh âdemi kendi sureti (sıfatları) üzerine yaratmıştır."* hadisi, insan sırrının Allah'ın tecellisinden oluştuğunu ve gönülü ona zarf yaptığına işaret eder. Her insanın içerisinde bir ili vardır ve bu il için cisim ili, sır ili, tabiat ili, bâtın ili, kalp ili gibi farklı ifadeler kullanılmıştır. Allah, her insanın kendi iline süluk etmesi için yol yaratmıştır. Bu küçük gönüle dünya ve dünyaya ait her şeyi sığdırmıştır. Herkes kendi sırrına ulaşacak yolu bulsun diye hikmeti onlardan başka yere koymuştur. Sâlik, kulluk görevini yerine getirerek sırlara erişmeli ve bâtınını müşahede makamına yani her zerrede Allah'ın varlığını görebilecek makama getirmelidir. Sâlik kendi sırrının ve memleketinin sahibi olmalıdır. Yüce Allah herkesin cismini yani gönlünü geniş bir memleket gibi yaratmıştır. Görünür âlemdeki ağaçların, taşların, akarsuyun, hayvan ve bitkilerin

²⁵ İsra, 17/70.

benzerlerini gönülde yaratmıştır. Bâtın ilinde olan hikmetin benzerlerini de zahirde yaratmıştır. İnsanın zahirinde gözü olduğu gibi bâtınında da gönül gözü vardır. Gönül gözü, var olan her şeyin özünü bilmektedir. Allah bâtın ilinde meydana getirdiği gönüle istediği gibi kullanabileceği bir ruh vermiştir. Ruh kalbin ne içerisinde ne de dışarıdadır. İnsan olarak adlandırılan bizzat ruhtur. Her insanın hem zahir hem de bâtın bir sureti vardır. Herkes özüne süluk edip o kalp gözüne erişmeli ve onu açık tutmaya çalışmalıdır. İbadet ile kalp gözünü nurlandırıp kendine bağışlananların bolluğunu görmeli ve hikmetleri anlamalıdır. Bu hikmetlere ulaşma derdini çeken sâlik, dünya muhabbetini gönlünden çıkarıp başına gelen her cefaya ve belaya tahammül etmelidir. Bilmelidir ki herkesin kendi özü yine özündedir. Önceden yaşamış insanlar kendilerini günah hastalığından sakınmış ve gece gündüz özlerini aydınlatmaya çalışmışlardır.

9. Fasıl (44b-46a): Nefsin çeşitli isimlerle adlandırılması hakkındadır. Allah Teala insanı yaratmış ve ona bir kalp vermiştir. Sâlik, kalbi attığı müddetçe Allah'a şükür içerisinde olmalıdır. Allah, sâlike arzularını açığa çıkartması için nefis vermiş ve o nefsi birkaç kötü sıfatla nitelendirerek güçlendirmiştir. İnsan dünya işleriyle gaflet uykusuna dalmıştır. Allah'ın nimetlerini yiyip içtikçe nefis heves peşinde olmuştur. Hâlbuki insan nefsiyle ağlayıp gülmeli, Allah'ın emirlerini yerine getirmelidir. İnsanın nefsi birkaç isimle adlandırılmıştır. Nefsin birinci ismi emmâredir. Bu kâfir nefsidir ve daima kötülüğü emreder. Allah, Kur'an-ı Kerim'de "*...nefis aşırı derecede kötülüğü emreder.*"²⁶ buyurmaktadır. Nefsin ikinci ismi levvâmedir. Bu fesat ehlinin nefsidir ve şeytanın, hayvanların sıfatlarıyla nitelenmiştir. Levvâmedeki sıfatlara sahip olan insanlar hile yapar, halkı kınayıp incitir ve yeme-içmeyi sever. Nefsin üçüncü ismi mülhîmedir. Bu avam müminin nefsidir. Bazen hayra bazen de şerre yönelir, bazen Allah'ın emirlerine boyun eğer bazen de ondan sapar. Bu nefis yakıcı bir ateş gibi uğradığı yeri yakar. Kişi nefsine bağlı olduğunda ahmaklık, cehalet, eğlenceye düşkünlük, kızgınlık ile nitelenir ve şehvete esir düşer. Fakat ruha bağlandığında yumuşak huylu, kalbiselim, cömert, tatlı sözler söyleyen, salih amel işleyen, şükreden ve daima doğru yol üzerinde yürüyen bir insan olur.

²⁶ Yusuf, 12/53.

2.METİN

2.1. Dil ve İmlada İzlenilen Yol

1. Metnin çeviri yazısında transkripsiyon işaretleri gösterilmiştir.
2. Çeviri yazıda 17. yüzyılın fonetiğine bağlı kalınmıştır.
3. Kırmızı mürekkeple yazılmış olan kelimeler siyah renk ve kalın olarak gösterilmiştir.
4. Metinde geçen Arapça, Farsça ibareler, ayetler ve hadisler italik yazılmış olup anlamları dipnotla verilmiştir.
5. Özel isimler büyük harfle yazılmıştır.
6. Sözlüklerde karşılığı olmayan, anlamlandırılmayan kelimeler orijinal hâliyle metinde verilmiştir.
7. Derkenarlar metne dâhil edilmeyip ayrı bir başlık altında verilmiştir. Okunamayan derkenarlar üç nokta "... " şeklinde belirtilmiştir.
8. Belirtme hâli gösterilmemiş kelimeler, orijinal hâliyle bırakılmıştır: kapusın, likâsın, varlığın vb.
9. Farsça vav-ı ma'dûle metinde gösterilmemiştir.
10. Bazı yerlerde kelimelere bitişik olarak yazılan "ile" bağlacı kelimedenden ayrı okunmuştur.
11. Bazı kelimelerde t, k, b harfleri kullanılması gerekirken d, h, p kullanılmıştır: türlü dürlü, uyku uyhu, başa paşa gibi.
12. Arapça ve Farsça kelimelerin başına gelen edat ve ön ekler, kendisinden sonra gelen kelimedenden kısa çizgi ile ayrılmıştır: bā-sāfā, pūr-vefa vb.
13. Birleşik sıfat ve isimler kısa çizgi ile ayrılmıştır: 'uzlet-nişin, rencīde-hātır vb.

2.2. Metin

1b (1) **Risāletü'l-Esrār** *Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm*²⁷ eş-Şeyḥ 'Ömer Efendi (2) ḥamd-ı bī-ḥadd ve ṣenā-yı lā-yu'ad ol Ḥālīk-ı lā-yezāle kim zerre ḡubārdan (3) ādemi yaratdı ve aña ruḥ virdi ve Ḥaḳ Sübhāne ve Te'āla ḥazretini iz'ān (4) içün 'aql virdi ve anı zıkr içün lisān-ı nāṭıka virdi ve anı idrāk (5) içün ḳalb-i şānavberī erzānī kıldı ve ḳalbe bir ḥāşşa virdi kim (6) anı hiç eḥade virmemiştir ve cümleden

²⁷ **Bismillāhirraḥmanirraḥīm**: "Besmele": "Rahman ve Raḥīm olan Allah'ın adıyla". Neml (27/30) ve Hud (11/40). sûrelerinde müstakil bir ayet olarak yer alırken Tenvîs sûresi hariç Kur'ân'ın her sûresinin başında da bulunmaktadır.

âdemi ‘azîz ü mükerrem kıldı (7) dahı anı *velekad kerramnâ*²⁸ ile teşrîf kıldı ve cümle mahlûkdan (8) evrendleyüb? emānet ile anı mu‘azzez itdi ve kurbuna vesîle ola diyü (9) ‘ilm-i zāhir i‘tā iyledi tā kim anıñ hükmi üzere olub vuşul-ı (10) bâb-ı Hâk ola **veşile-i şalavât** u tuhaf-ı taḥiyyât ol Ḥabīb-i Ekrem (11) ve Resûl-i Mükerrem üzerine olsun kim ümmetine sebab-i mağfiret için (12) Hâkdan Furkân getürdi ve anıñ hükmünü bize ‘ayān u beyān itdi (13) ve anıñ mücibince Hâkka tā‘at u ‘ibâdet idevüz diyü tenbîh kıldı **2a** (1) ve kurb-ı Hâkka anı vāsıta idinevüz diyü emr itdi **ve dahı** (2) âl ü aşḥâb ve evlād ü ezvâc ve aḥbâbı üzerine olsun kim Aḥmediñ dîni (3) yolunda her biri cān u bâş fedâ itdi ve tarîk-i Hâkda her biri (4) mücâhid olub varlıkların nişâr idüb gitdiler ve ‘ışk-ı Hâk (5) sebebiyle derûnuñ maḥv itdiler ve rızâ-yı Hâkdan taşra kadem komadılar (6) **ba‘dehū** çün bu fakîr-i pür-takşîr ehl-i şıdk zümresinden olmağa (7) liyâkât bâbına tākāt virdim ve likā’-yı Hâkka mazhar düşem diyü (8) rûz şeb anı Hâkdan temennâ kıldım ve Hâk Sübhâne ve Te‘āla (9) ḥazretini *künū me‘a-ssâdikîn*²⁹ âyet-i kerîmesiniñ mâşadaḳına (10) irişem diyü ol ümmîd ile ehl-i şıdk meclisini ihtiyâr kıldım (11) ve nefsimi şıdk u ihlâş ile tenvîr etmege anı üzerime vâcib (12) bildim ve tarîk-i müstaḳîme meyl idüb anı leyl ü nehâr rabṭ itdim (13) ve aḳvâl ü ef‘ālî şer‘a taṭbîk idüb gitdim ve kurb-ı Hâkka (14) nâ‘il olmağ için sa‘y itdim ve dilden dîde fethine cehd itdim (15) ve ḥalkdan ‘uzlet-nişîn olam diyü ol cānibe teveccüh itdim (16) velî bir nice yārân-ı bâ-şafâ ve ḥullân-ı pür-vefanıñ tarîk-i Hâkka (17) teveccüd itdiklerini gördüm ve anı kemāl üzere taḥşîl idem diyü **2b** (1) cidd ü cehd ettiklerin añladım ve kelimât-ı ekâbir ile iş biter diyü zann (2) itdiklerin gördüm pes ol sebeble ḥâne-i dilden bir zevk-i pür-şevk (3) tuğyân itdi tā kim gönül levḥında nihân olan ‘ilm-i ḥikmet ḥazînesiniñ (4) kapusın küşâde kılam ve dilde mestûr olan esrâr-ı Hâkdan bir (5) zerre vücuda gitürem ve tâlîb-i Hâk olan ihvâna andan ḥaber virem (6) pes çün sırr-ı dilden bu tefekkür mürûr itdi varlığı dil dahı cûşa (7) geldi tā kim kendüde nihân olan ‘ilm ü ḥikmetden bir zerre ‘ilm (8) vücuda gitürem diyü ben bendede nihân olan sırrı tekâzâ iyledi (9) pes ol zevk ü şevk cihetiyle gönül levḥında münderic olan (10) sırr-ı dilden ‘alâ ḳadri‘t-tâḳa vücuda gitürem tā kim Hâḳkıñ (11) muḥabbetine delîl ve aña

²⁸ **Velekad kerremnâ** benî âdeme vehamelnâhum filberri velbahri verazaknâhum mine-ttayyibâti vefaddalnâ-hum ‘alâ kesîrin mimmen halaknâ tafdilâ(n): "Andolsun, biz insanoğlunu şerefli kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın birçoğundan üstün kıldık." İsrâ, 17/70.

²⁹ Yâ eyyuhâ-llezîne âmenû-ttekûllâhe **vekûnû me‘a-ssâdikîn(e)**: "Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının ve doğrularla beraber olun." Tevbe, 9/119.

irmege sebîl ola ve Hakkıñ liķāsın taleb (12) idenlere ‘ayān ola zirā Hakk Sūbhāne ve Te‘āla her insānıñ levh-i (13) dili şahrāsında envā‘-ı hikmetler vaz‘ etmişdir ve anıñ mā-fevkinde (14) envār-ı muhtelif komuşdur ve bātin ilini ol nūr ile tenvîr etmişdir (15) ve cümleyi anıñla amāde kılmışdır tā kim bu ‘āleme gelüb herkes kendi (16) özin tecessüs ide ve şıfāt-ı mezmūmeyi özünde bulub (17) gidere ve ol ‘āleme lāzım u mühim olanı bula ve nūr-ı ziyā’-yı **3a** (1) dilde kesb ide ve bi’l-cümle mezmūmeden çāre ide ve nūr-ı (2) Yezdān ile amāde olan dil hazīnesiniñ kapusın feth ide (3) ve dil hazīnesinde vaz‘ olunan sırr-ı dile irişem diyü dürişe (4) ve ol ümmîd ile Hakk Te‘āla hazretine yüz urub emrine muṭî‘ (5) ve hudūdundan taşra kadem komaya ve özin üzerine ire (6) pes ol ecelden bu fakîr çün dil vādisinde şıfāt-ı (7) mezmūmeyi giderüb sırr-ı dile irdim pes andan bir zerre (8) beyāna teveccüh olundı tā kim yārān-ı safā ve hullān-ı vefā bunı (9) iz‘ān idüb bileler zirā dil kapusı yedidir pes her kapunıñ (10) fethine Hakk Sūbhāne ve Te‘āla bir esmā’ virmişdir ve şer‘-i şerif (11) aña rehber ola diyü komuşdır tā kim şerî‘at yolundan aña sülük (12) idüb dil kapuları fethine sa’y idevüz velākin bu yedi (13) kapudan dördi gāyet müşkildir pes anı tālib-i Hakk olan (14) ilhvāna asān vech ile beyān idelim inşāa’llāhu te‘āla (15) zirā bunlar cümleden ehemdir çün bunlara nā’il ola sā’ir (16) hicābıñ halline tālib ola zirā bunlarda olanı tamam (17) añlayub bile ve zevk ü şevki dilde peydā ide ve görüb **3b** (1) añlaya ve bu dört kapudan bātin gözi vücūd bula ve buncaleyin (2) ‘ālemi ol göz ile göre **pes evvelki** kapu kim zıkr itdiñ hāleti (3) ‘ālî tarīķü’l-ihtişār sefid ü muhtaşar kıldım zirā sülük (4) ehli gerekdir ki sülükunu sırr-ı kalbe irişdire tā kim murād olan (5) murāda ire ve dil kapusın küşāde kıla çün bu bāba (6) teveccüh ide ve zıkr-i Hakkā cān u dilden rağbet ide ve çarub-ı (7) **lā** ile anı taṭhîr ide ve şıfāt-ı mezmūmeyi gidere ve anıñ (8) yerine ṭā‘at u ‘ibādet nūrunı nakş ide pes levh-i dil hicābı (9) ref‘ine yüz duta ve nefsi emmāre ve anıñ erbābını dilden (10) ref‘ ide ve dil kapusınıñ evvel hicābını izāle ide ve (11) bu bāb evvelki hāfızı nefsi emmāre idi çün anı gidere (12) pes efkār-ı batıladan hülāşa çāre ide ve nefsinı şabra ve her (13) belāya muṭî‘ ola diyü ögrede ve ezāya taḥammül ide çün (14) evvelki bāba yetişüb anı def‘ ide nefsi levvāme ola **ikinci** (15) bābıñ fethine ire bunuñ hāfızı nefsi levvāmedir çün bu (16) bāba irişe feth-i bāb olmaķlığa yüz duta nūr-ı zāta qarīb (17) ola evvel def‘a berķ-i lāmi‘ gibi mürūr ide ve

‘ubūr etdüğün **4a**³⁰ (1) göre dilden hicāb ref‘ine ‘alāmet ola ve nefis bu bābda (2) gāh Hākka meyl ide gāh andan i‘rāz ide bu bābda nefis mütelaşilige (3) yüz ura ve çün nūruñ zerresine irişe dilde zevk ü (4) şevk cūş u hūrūş ide cümle varlık oynaya ‘ışk-ı (5) hakīkī kalbe eser ide ve giderek özin anıñla maḥv ide (6) teḥallukū şıfātına yüz ura çün bu bābdan mūrūr ide (7) **üçüncü** bābın fethine ire bunuñ hafızı nefis-i mülhimedir (8) ve bu bābda nūr u ziyā’ kemāl üzere yaḳaza³¹ hicābına ire bāṭın (9) seyri gerçek ola çün kalb peydā ola özin dā’im (10) şer‘le te’dīb ide her şeb muḥasebe göre i‘mālını gözede (11) şerī‘atden tecāvüz etmeye dā’im andan ihtirāz ide gönül (12) ayīnesi pāk olmağa yüz duta efkār-ı mezmūmeden (13) ḥalāş ola yaḳaza hicābı ref‘ ola ‘ayn-ı kalb zuhūr (14) ide dīde-i başıret açıla ‘ışk kemāl bula giceye müştāk (15) ola ‘āşık maḥbūba müştāk olduğı gibi şerī‘atden (16) kılı kırk yara her murādı karşı gele envār-ı muḥtelifeye vāşıl (17) ola ‘ilm ü ḥikmet dilde arta fehm ü ferāset kemāl bula **4b** (1) dīde-i dil rüşen ola cem‘ murādını ‘ayn-ı kalb ile göre evvel (2) emirde nūr-ı Yezdān berḳ-i ḥātıf³² gibi mūrūr ide anı ḥayālden kıyās (3) ide çün nūr-ı zātın zerresine vāşıl ola pes anı kemāl üzere (4) bula diyü cidd ü cehdi ortaya getüre leyl ü nehār zıkr ü fikri (5) nūr-ı zāt ola çün nūr-ı zātın müşāhedesin kesb ide (6) her ne kim dilden mūrūr iderse anı da karşı gele dil kapusı gāh açıla (7) gāh yine kapana nitekim ehline mā‘lūmdur bu bāba seyr-i ilā’llah dirler nitekim (8) ³³ de gelse gerekdir ve bu bir sırdır kim görmelüdür dimelü değildir (9) ve kalem ile taḥrīr ü beyān olunmalu degil bu bir ḥāldir kim kâle gelmez bu bir baldır kim (10) datmayan lezzetin bilmez gönül göziyle görmeyenlere dil ile beyān mümkün (11) degildir çün sālīk bu maḳāma yetişe bilmedüğü nesneleri bile (12) zāhir ü bāṭın ‘ilmi keşf ola **dördüncü** bāba yetişe dil ḥazīnesiniñ (13) hicābı ref‘ola bāb-ı rābī’ feth ola nūr-ı Yezdān zerre iken (14) güneş nūrı gibi nūra irişe kara gün gicede gündüz gibi göre (15) ‘ışk-ı Hāk kemāl bula özin anıñla maḥv ide varlığı dili āyīne (16) mişāl gibi ola iki ‘ālemiñ aḥvālın seyr ide ve bu ‘ilmi herkes dā’iresine (17) göre dimişdir ve keşf-i dilden bir dürlü tarīḳ ile ḥaber virmişdir **5a** (1) pes bu fakīr pūr-taḳşīr şol nesne kim cānib-ı Hākdan i‘tā olunmuşdur

³⁰ Eser, kütüphanede dijital ortama aktarılırken bazı fotoğrafların yeri değişmiştir. 3b’den sonra araya, içerik olarak 37b’nin devamı olan 2 varak girmiştir. Bu, müellif kaynaklı bir hata olmadığı için değişen varaklar anlam bütünlüğü bozulmadan devam edecek şekilde düzenlenerek okunmuştur.

³¹ "Yakaza" kelimesi ط harfiyle yazılması gerekirken metinde ض harfleriyle yazılmıştır. Bütünlük açısından kelimenin orijinal hâline sadık kalınarak ط harfi ile gösterildi.

³² "Hâtıf" kelimesi ح ve ط harfiyle yazılması gerekirken metinde و ve ث harfleriyle yazılmıştır. Bütünlük açısından kelimenin orijinal hâline sadık kalınarak ح ve ط harfi ile gösterildi.

³³ Okunamadı.

(2) ‘alā-ḳadri’t-tāḳa bir dürlü libāsla beyāna getürdüm ve nice ḥikmet (3) olduğu üzere ‘ayān itdim tā kim bā’iṣ-i du’ā-yı ḥayr ola ve (4) bu bāba nā’il olmak için ṭālibe rehber ola ve nice müşkilini bununla (5) ḥall ide diyü ol ümīd ile taḥrīre getürdüm ve bu ḳalīlū’l-biḍā’a (6) dilinden ṣādır olan kelām olduğu üzere tesvīd kıldım ve (7) ammā bu ‘ilmi bilür kimesneniñ kelāmını ḳabul idüb kelāmıma ḳatmadım (8) her ne kim Hāḳ Te’āla gönlüme i’tā ḳılmış ise anı beyān itdim ve andan (9) ba’zını ṣerī’atimiz üzere zāhiren yazdım zirā anıñ mucibince (10) ‘amel idüb buldum her ne kim buldum ve ba’zını remz idüb taḥrīr (11) itdim tā kim ṭālibe andan ṣevḳ ḥāşıl ola ve diliñ dört dürlü (12) ḥicābıñ ref’ etmek nice mümkündür anı beyān itdim ve dört bāb (13) ve iki tetimme üzere binā itdim ve bu kitāba **esrār-ı dil** diyü tesmiye itdim ve (14) nām virdim ve her bāb bir nice faşlı müştemeldir ve her faşl (15) bir dürlü ‘ilm beyān ider ve her ne kim esrār-ı dilden ‘ibāretidir (16) anı müşāhede idüb yazdım ḥilāf etmedim tā kim kāzibīn (17) zümresine geçmeyim diyü ḥazer itdim *vallāhu-lmuste’ānu ve aleyhi’t-tüklān*³⁴ **5b** (1) **el-bābü’l-evvel** evvelki bāb on faşl üzere mebnīdir ve her faşl (2) nefsi emmāre ḳahr için ṣerī’atde ne ‘amel etmek lāzımdır anı beyān ider (3) ve Hāḳkıñ ‘azamet ü ulūhiyyetini beyān ider **tetimme-i ulā** şol nesne ki (4) dile ḥuṭūr ider anı **ve berzah** ilini beyān ider **faşl-ı evvel** irşād (5) ve bī’at zıkrıdır **faşl-ı şānī** bu cihān ile insānıñ zıkrıdır (6) **faşl-ı ṣālīs** ‘ilm-i zāhir ‘ibāretidir **faşl-ı rābi** ‘ilmle ‘amel idüb nefisle (7) muḥārebe beyānıdır **faşl-ı ḥāmis** insānıñ aḥsen hey’et üzere ḥāḳ (8) olduğıdır **faşl-ı sādīs** insān tā’atle Hāḳḳa ḳarīb ve kāhillik (9) ile andan ba’id olduğıdır **faşl-ı sābi** Hāḳḳa iḥsān mukabelesinde (10) şükr vācib olduğının zıkrıdır **faşl-ı sāmīn** ‘użv-ı insān dilin (11) ḥükmüne rām olduğının beyānıdır **faşl-ı tāsi** Hāḳkıñ izni olmadıkça (12) bir çüb direnmege ḳādir olduğının beyānıdır **faşl-ı ‘āşir** (13) ikinci bābı beyān ider **el-bābü’s-sşānī** ikinci bāb daḥı on faşlı (14) müştemeldir ve her faşl bir dürlü ‘ilmiñ zıkrıdır ve ṭālib-i Hāḳ (15) çün bu bāba nā’il ola ikinci bābıñ fethine irişdüğüñ ‘ayānıdır (16) ve nūr-ı zāt yüz dutduğının zıkrıdır **faşl-ı evvel** sa’y ile (17) mücāhede beyānındadır **faşl-ı şānī** ma’ḳulāt keşfıñ zıkrındadır **6a** (1) **faşl-ı ṣālīs** keşf iki nev’ üzere olduğının beyānındadır (2) **faşl-ı rābi** *teḥallukū bi-āḥlākillāh*³⁵ şıfātının ‘ayānındadır (3) **faşl-ı ḥāmis** ṭālib-i Hāḳ ‘ibādetde ḳuvvet dutduğunuñ zıkrındadır (4)

³⁴ "Vallāhulmuste’ānu ve aleyhi’t-tükelān: "Ancak Allah’tan yardım istenir ve tevekkülüm de ancak O’nadır." Yusuf Suresi 18. ayetten iktibas olan bir ifade.

³⁵ Tetallukū bi-āhlākillāh: "Allah’ın ahlakıyla ahlaklanın." Hadis.

faşl-ı sâdis meskenet ü tevâzu‘ zikrindedir **faşl-ı sâbi‘** *veleḳad* (5) *kerremnâ*³⁶ sırrı ‘ayânındadır **faşl-ı şâmin** cism ili dimesiniñ (6) zikrindedir **faşl-ı tâsi‘** nefis kaç isimle tesmiye olunur (7) anıñ beyânındadır **faşl-ı ‘âşir** nefsiñ şıfât-ı erba‘a-ı zemîmesi (8) beyânındadır **el-bâbü’s-sâliḡ** bu bâb üçüncü bâbıñ zikridir (9) ve esrâr-ı dilden bir nev‘ ‘ilmiñ hikâyeti ve ḳalb nûr-ı zâtıñ (10) perteviniñ ḳabul etmesiniñ beyânıdır ve bu bâb daḡı on (11) faşlı müştemeldir ve her faşl ḳurb-ı ḳarîb olduḡınıñ şerhi (12) beyânındadır **faşl-ı evvel** nûr-ı zâtıñ pertevi zikrindedir **faşl-ı** (13) **şânî** tevekkül beyânındadır **faşl-ı sâliḡ** bu yola rehber lazım (14) idigi beyânındadır **faşl-ı râbi‘** tevbe idüb zikre iştiḡâl (15) lâzım idigi beyânındadır **faşl-ı ḡâmis** nûr-ı zât ḳalbe naḡş (16) olduḡı beyânındadır **faşl-ı sâdis** tevekkül ve ta‘vîz ve teslim (17) lâzım idigi beyânındadır **faşl-ı sâbi‘** ḳalb-i insân ‘âlem-i bâlâya **6b** (1) her şeb ‘urûc itdigi beyânındadır **faşl-ı şâmin** rüyâ-yı şâliḡa (2) cehtiyle murâd ḡâşıl idigi beyânındadır **faşl-ı tâsi‘** ezel (3) ‘âleminde ervâḡ Hâḳdan tevfiḳ recâsı beyânındadır **faşl-ı** (4) **iḡdâ-‘âşer** Hâḳkıñ muḡabbeti ḡoñûl evinde naḡş olduḡınıñ (5) ‘alâmeti beyânındadır **faşl-ı iḡnâ-‘âşer** nûr-ı zâtı ‘aḡıl maḳâmında (6) müşâhede etmesi beyânındadır **el-bâbü’l-râbi‘** dördüncü bâb (7) tâlib-i Hâḳ olan ‘âşık çün bu dâ’ireye irişe ‘ışḡ-ı (8) ḡaḳîḳîniñ ḡaḳîḳat kemâl ile dilde ḡâşıl olduḡınıñ beyan (9) ider ve seyr-i ilâ’llâḡ mertebesine ‘azm idüb ‘ilm ü ḡikmet (10) ḡâşıl olduḡıñ ‘ayân ider ve ma‘rifet vâdîleriniñ yolları (11) âşikâre olub ḳâbiliyyet yüz dutduḡıñ zıkr ider ve bu bâb (12) daḡı on faşl ve bir tetimme üzere tamâm olmuşdur **faşl-ı evvel** (13) nûr-ı zât zuhurıdır **faşl-ı şânî** nûr-ı zât müşâhedesidir (14) **faşl-ı sâliḡ** müşâhede olunan ba‘zı ḡâliñ remzidir (15) **faşl-ı râbi‘** nûr-ı zât ile amâde olunân ḳalbiñ ḡâlidir (16) **faşl-ı ḡâmis** bunca nûr cem‘ olduḡınıñ zikridir **faşl-ı sâdis** (17) ḡâḡ nûr ile Hâḳḳa ḳarîb ḡâḡ zulmet ile Hâḳdan ba‘îd olduḡınıñ **7a** (1) beyânıdır **faşl-ı sâbi‘** muḡabbet-i Hâḳ dilde kemâl bulmasınıñ ‘ayânıdır (2) **faşl-ı şâmin** ḡavâtır-ı ḳalb beyânıdır **faşl-ı tâsi‘** Hâḳḳın ḳula (3) ḳavle baḡşayışı zikrindedir **faşl-ı ‘âşir** muḡabbet ḡümâsı dilde vaṭan (4) dutduḡınıñ zikridir **faşl-ı iḡdâ-‘âşer** ref‘-i ḡicâbına (5) vechledir anıñ mişâlidir **faşl-ı iḡnâ-‘âşer** muḡabbet-i Hâḳ âdemi ḡüyâ (6) etdüḡünüñ ‘alâmetidir **faşl-ı sâliḡ-‘âşer** nûr-ı zât her göze (7) irdüḡünüñ beyânıdır **tetimme** ba‘zı ‘alâmât-ı müşâhedesi (8) beyânıdır **ḡâtimetü’l-kitâb** özrini beyân ve ol sebep ile ba‘zı (9) ma‘ârif ‘ayânıdır **muḡaddime** ibtidâ idelim ol ḡâlık-ı lâ-yezâle kim (10) bir avuç ḡâke cân virdi ve anı rüy-ı zemînde

³⁶ Bk. dipnot 28.

yürüttdi ve ‘aql (11) u idrāk naşib itdi tā kim kendüniñ ulūhiyyet ü ‘aẓametini iz’āna (12) kâbiliyyet ola ve qalb-i şanavberi ol hâke ihsân kıldı tā kim (13) Haq Sübhâne ve Te‘āla hazretiniñ qurbuna vesîle ola ve qalbe (14) bir haşşa rûzî kıldı kim dünyâ ve mâfihâyı nûr-ı zât sebeble (15) müşâhede kıla ve dildeki hikmeti seyr etmege dîde virdi ve benî (16) âdeme bu bâba nâ’il olmak için meyl virdi ve Haq Te‘āla sevmege (17) muhabbet erzânî kıldı tā kim Haq yolunda tek ü pû ve cüst ü cû **7b** (1) idüb çalışma ve Haqqı bulmağa ‘ibâdet-i zâhire vesîle kodı (2) ve Muhammed Muştafa sallallâhu ‘aleyhi ve sellem hazretini ve şerî‘at-i (3) muṭahharasını bu yola rehber kodı tā kim Haqqı anıñ şerî‘ati (4) üzere cüst ü cû ideler pes bu tarîķi Resûlullâh ‘aleyh- (5) isselâtü’l-vesselâm hazretinden ahîz idüb selef-i şâlihîn (6) bu yola sâlik olub gıtdiler ve kurb-ı Haqqa vâşıl olub (7) yitdiler pes likâ-yı Haqqa mazhar düşmege ‘âşık olanlara (8) delîldir ve ‘ilmle ‘amel idüb âhîret vâdîlerin fikr idüp (9) dâ’imâ havf üzere olanlara bu tarîķden efḍal tarîķ yokdur (10) nihâyet mertebe-i âhîr zamân olmağla âhîret ‘akâbelerin fikr (11) ider katı-ı nâdir vardır herkes dünyâ cîfesine meşğûldür (12) ve bu zamânıñ halkı bu bâbda lâzım olacaq hikmet-i risâle ile (13) tamâm olur kıyâs iderler anıñçün risâle ‘ibâretinde qalmışlardır (14) haqîkat-ı hâle nâ’il olanlar dañı tecâhûlden gelüb kendülerin (15) pinhân itdiler ve şûret degüşüb Haqqıñ rızâsına boyun (16) virdiler görmez misin erba‘îne irişenler ve bu zamânda (17) ‘ilmle bileşenler dañı şîfât-ı mütelâşîliğinden biri olmağa **8a** (1) ve bâb-ı Haqqa vuşûl için heves bâbın küşâde kılmağa ve ğaflet (2) hâbından bîdâr olmağa kâbiliyyet bulmadılar huşûşâ erba‘înden (3) tecâvüz idenlere lâyıķ ol idigim bu ḥadîs-i şerîfiñ mefhûmı (4) üzere olub yürüye nitekim buyurur *men câveze erba‘îne velem* (5) *yaglib hayruhu âlâ şerrihi fel yetcehiz ilennâr*³⁷ pes ‘ömri erba‘înden (6) tecâvüz idenlere gerekdir ki mütelâşîlik şîfâtından geçüb kendi (7) ef‘âl-i akvâlini şer‘-i Muhammediyeye tatbîķ idüb her şeb kendi (8) nefsinin muḥâsebesin ola nitekim *hâsibû kable en tuḥâsebû*³⁸ (9) buyurmuşlardır pes bu ḥadîs-i şerîfe mütâba‘at idüb (10) a‘mâlini ḥesâba çeküb kañı dâ’iredesin göresin evliyâ’ (11) yolu budur ḥesâb yerine varmadın ḥesâbını göresin (12) hevâ-yı nefse mütâba‘at etmeyesin ve halka naşîhat etmeyesin (13) zîrâ bu zamânıñ halkı naşîhat-peẓîr degildir naşîhat vücûda (14) getirmek zamânede müşkildir zîrâ hevâ-yı nefse mütâba‘at (15) idene naşîhat qabul

³⁷ **Men câveze erba‘îne velem yaglib hayruhu âlâ şerrihi fel yetcehiz ilennâr:** "Her kim kırk yaşını gezer de hayrı şerrini geçmezse ateşe hazırlansın." Hadis.

³⁸ **Hâsibû kable en tuḥâsebû:** "Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin." Hadis.

etmek ğāyet güçdür ancak kişi (16) kendi nefsi taleb ettiği nesnelerden biri olup Hâk (17) Te‘āla hazretine lāyık ‘amelle meşğul ola zīrā her ne kim **8b** (1) pend için kelām-ı tekellüm olunursa hevā-yı nefste olana lā-büd acı (2) gelir anı kabul etmek güç gelir meger ‘ulemā u şālīhā u meşāyih (3) ile hem-nişīn olarak ve anlarıñ mübārek nefsleri te’sīr idüb (4) kendi özin kendüzine götürüb ef‘ālini iz‘ān ide dahı (5) cümleden tevbe idüb nefsiñ işlāhına çalışa zīrā niceler (6) vardır ki var ‘ömrini ‘ilm-i zāhire şarf etmiş ve ‘ilm ile götürmüş (7) ve yalnız ‘ilm-i zāhiri bilmege kifāyet ider ve anı āhiret ‘akabelerinden (8) hālāş ider diyü ümid tutar anı te’emmül kılmaz kim ‘ilm-i zāhiriñ (9) hükmü üzere ‘ilm ‘amel dahı gerekdir ve Hâk Sübhāne ve Te‘āla hazretinden (10) havf cümleden artık lāzımdır ve bildigi ‘ameli ‘amele getürmek (11) ğāyet elzemdir zīrā mādemi ol ‘ilm ile kişi ‘amel etmeye (12) andan aña fā’ide yokdur bil ki āhiretde ‘ukūbeti cümleden (13) artıkdır ‘ālim olana lā-büd tevāzu‘ gerekdir ve herkes ile (14) hüsñ zindegānī gerek ve dest ü zebānından kimesne (15) rencide-hātır olmaya diyü dā’im şakınmak gerek ve leyl (16) nehār yanub yakmak ve dünyā cīfesinden ihtirāz gerek (17) zīrā ‘ālimler her ne fi’l işlerse cāhiller anı temessük iderler **9a** (1) ve dirler ki ‘ulemā verese-i enbiyādır eger anlar kitāblarında bulmasalar (2) felān fi’li işlemezlerdi diyü sū-i zānna sebep olur ol (3) cihetden eşedd ‘azāba müsteḥāk olurlar nitekim Resūlullāh (4) şallallāhu te‘āla ‘aleyhi ve sellem hazretleri buyururlar *inne eşeddennāsi* (5) *yevmel kıyāmeti ‘azāben ‘ālem lem yenfehullāhu bi ilmihi*³⁹ pes (6) bundan ma‘lūm oldu kim ‘ilm kişide her ne deñlü ise (7) iki ol deñlü tevāzu‘ u meskenet gerek ve bildügi ‘ilmle (8) ‘amel gerek tā kim Hâkķıñ ‘azābından hālāş ola ve ‘ālim olan (9) kişiye kanā‘at gerek ve tevekkül ü rızā gerek bu üç ma’nāda (10) ğāyet benām olmak gerek ve Hâk Sübhāne ve Te‘āla hazretini (11) dā’im tek ü pū ve cüst ü cū gerek ve tenhā yerlerde göz (12) yaş revān idüp ağlamak gerek ve özin havf-ı Hâkla dağlamak (13) gerek ve sen dahı bilesin ki yalnız ‘ilm-i zāhir ile huzur-ı (14) Hâkda kişi vücūdını kurtarıbilür mi fıkır it ve cümleden (15) geçüb Hâk Te‘āla hazretini zikr it ve bilesin ki Hâk Te‘āla (16) ‘azze esmāsiña ol ‘ilmi erzānī kıldı tā kim sen ol (17) ‘ilmle idüb kurb-ı Hâk bulasın ve nicelere dahı dest-gīr **9b** (1) olasın ve qavl u fi’lini şerī‘at-ı Muhammediyeye muṭābık idüb (2) ve ‘ömrini bu ‘ālemde geçüresin ve dā’im Hâkķı zikr idüb müşahede (3) bābına çalışasın nitekim Hâk Te‘āla buyurur *ve-en leyse*

³⁹ **İnne eşeddennāsi yevmel kıyāmeti ‘azāben ‘ālimūn lem yenfehullāhu bi ilmihi:** "Kıyamet günü insanların en şiddetli azaba maruz kalanı, Allah'ın ilmiyle kendisini faydalandırmadığı ālimdir." Hadis.

lil-insāni (4) *illā mā se'ā*⁴⁰ maẓmūn-ı şerīfī üzere sa'y etmek lâzımdır kişiye (5) kesbinden ğayri nesne fā'ide virmez illā kesb etdügi 'amel-i (6) şālih aña fā'ide virir pes imdi şerī'atden kılı kırk (7) yarub gidesin tā kim *femen kâne yercū likāe rabbihi felya'mel* (8) 'amelen sālīhan⁴¹ mūcibince Hakkıñ likāsını görmege ve aña (9) irmege ümīd dutub 'amel-i şālih kesbinde olub likā-yı Raḥmāna (10) müsteḥaḳ olasin ve daḥı bilesin ki 'amel-i şālih bulmağa 'ilm gerek (11) ve 'ilme 'amel gerek tā kim 'ilmle taḥḥīr-i beden idüb 'amel-i şālihe (12) meşğūl olasin zīrā 'ilm olmayınca taḥḥīr-i beden müyesser değıldir (13) pes anıñ çün herkese 'ilm gerek ve anı bilmek gerekdir ki şol 'ilm ki (14) ādemi bu 'ālemde günāhdan biri idüb tā'ate sürdürmeye (15) ve Hakkıñ likāsına muḥabbet virmeye anı şöyle iz'ān kılm kim (16) ol 'ilm yarın kıyāmet gününde ādemi cehennem nārından ḥalāş (17) etmez velḥāşıl kişi hevā-yı nefsinde geçen günāhların añub tevbe **10a** (1) ve istiğfār idüb cānib-ı Hakkā teveccūh etmeye ve 'amel-i şālih işlemege (2) mu'tād etmeye pes ol kişi yarın kıyāmet gününde *ferci'nā na'mel* (3) sālīhan⁴² mefhūmuna māşadaḳ ola ya'ni yā Rabb bizi yine (4) dünyāya gönder tā kim 'amel-i şālih işleyelim diyenlerden olur daḥı (5) cevāb vireler ki ḥod sen dünyādan beru geldiñ ya niçün (6) anda iken 'amel-i şālih işlemediñ ve āḥiret zādın kayırmadın (7) diyeler pes bu ḥālī te'emmūl idüb leyl ü nehār Hakk Sübhāne (8) ve Te'āla ḥazretine tazarru' u niyāz etmek lâzımdır tā kim 'amel-i (9) şālih işlemege kandıra ve gönül hūmāsına bir muḥabbet vire ve ol (10) muḥabbet ile gözyaşın 'ummān idüb zād-ı dār-ı āḥiret için (11) çalışa ve varacak yeri fikr idüb Hakk Te'āla ḥazretini dā'imā (12) zıkr ide ve hevā-yı nefsi dilden fi'l-cümle ḳal' idüb anıñ (13) yerine nūr-ı zāt ḥāşılını eküb biçüb kendi öz cānına (14) lāyık bir mesken peydā ide zīrā kişiniñ her ne deñlü himmeti (15) var ise kendü öz cānı için anı şarf etmek lâzımdır (16) ve bedenini ya'ni nefsi öldürmek elzemdir zīrā varacak (17) menzil maḳberedir maḳberde olanlar her laḫza bize muntaẓırlardır **10b** (1) 'aceb bize kaçan vāşıl olalar diyü intizār üzerelerdir kişiye (2) azıksız anda varmak münāsib degildir ve 'alāmet-i ḫayr degildir eger kişiye (3) yalnız 'ilmi kifāyet idüb bunca 'aḳabelerden

⁴⁰ **Ve-en leyse lil-insāni illā mā se'ā:** "İnsan için ancak çalıştığı vardır." Necm, 53/39.

⁴¹ Kul innemā enā beşerun mislukum yūhā ileyye ennemā ilāhukum ilāhun vāhid(un) **femen kâne yercū likāe rabbihi felya'mel 'amelen sālīhan** velā yuşrik bi'ibādeti rabbihi ehadā(n): "De ki: "Ben de ancak sizin gibi bir insanım, (Ne var ki) bana, 'Sizin ilah'ınız ancak bir tek ilāhtır" diye vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa yararlı bir iş yapsın ve Rabbine ibadette kimseyi ortak koşmasın." Kehf, 18/110.

⁴² Velew terā izi-lmucrimūne nākisū ruūsihim 'inde rabbihim rabbenā ebsarnā vesemi'nā **ferci'nā na'mel sālīhan** innā mūkinūn(e): "Suçlular Rablerinin huzurunda boyunlarını büküp, "Rabbimiz! (Gerçeği) gördük ve işittik. Artık şimdi bizi (dünyaya) döndür ki, salih amel işleyelim. Biz artık kesin olarak inanmaktayız" dedikleri vakit, (onları) bir görsen!" Secde, 32/12.

halâş ideydi (4) ‘amel-i şâlihe ihtiyâç kalmazdı ammâ cānib-i Hâkdan her şeb (5) *hel min sâ’ilin hel min müstağfirin hel min tâ’ibin*⁴³ nidâları ‘abeş yere (6) olmuş olurdu zîrâ Hâk Sübhâne ve Te‘âla hazretleri her gice (7) dünyâ göğüne bir melek gönderüb kullarına nidâ etdürür ki kullarımdan (8) hâcet diler hiç kimse yok mıdır kalksun hâcetini benden dilesin (9) devâ ideyim veyâ bir kimse yok mıdır günâhına tevbe ider tâ kim (10) tevbesin kabul ideyim diyü buyurur pes bundan iz‘ân (11) idesin kim eger kişiye ‘amel gerek olmasa her gice ol melek cānib-i (12) Hâkdan nidâ etmezdi ve müslümânları ‘amel-i şâlihe kandırmazdı (13) nitekim rivâyet olunur bir gün aşhâb-ı güzîn rıdvānullāhi (14) ‘aleyhim ecma‘în hâzeratından bir cemâ‘at Resûlullâh şallāhu (15) ‘aleyhi ve sellem hazretlerinin huzûr-ı sa‘âdetlerinde ‘Abdullâh (16) bin ‘Abbâs radiyallāhu ‘anh hazretini aılmışlar ve iyü kişidir (17) diyü medh etmişler Resûlullâh ‘aleyhisselâtü vesselâm hazretleri **11a** (1) buyurmuşlardır ki *ni‘me’r-raculü hüve lev kâne yüsâlli fi’l-leyl*⁴⁴ ya‘ni ne (2) gökçek kişi olurdu eger dâ‘imâ dün namâzın kılaydı pes imdi (3) Hâk Sübhâne ve Te‘âla hazretine leyl ü nehâr tazarru‘ u niyâz lâzım idigini (4) bu hadîs-i şerîfden iz‘ân idüb dâ‘imâ tâ‘ât u ‘ibâdetde olmak (5) lâzımdır ve kulluğun yerine getürmek elzemdir ve cümle ‘ulûmuñ muhaşşalı (6) oldur kim Hâk Sübhâne ve Te‘âla hazretlerine ‘ibâdet eylemek ne (7) idüğün bilesin imdi bilmiş ol kim Hazret-i Hâkka kulluk (8) etmek oldur ki söyledüğün sözler bi’l-küllîye şer‘a muvâfık (9) olup emr ü nehyde dâ‘imâ şerî‘ate tâbi‘ olasın kat‘â şer‘-i (10) Muştafavâiden tecâvüz etmeyesin zîrâ eger ‘ilm ve ger ‘amel şer‘-i Muhammediyeye (11) muvâfık olmayacak el‘iyâzübillâh te‘âlâ azgunlıktır ve her neyi (12) olursa söyleyen dil ve gaflet ile toptolu olan gönül (13) ne‘üzübillâh ‘âkıbeti hayr olmadığn nişânıdır Allâh Te‘âla (14) kendi kerem ü lütfuyla şaklaya bekleye pes imdi mademki (15) bir kişi küçükden nefsinı mücâhede ile zebûn etmeyince (16) ve emmâreyi mekkâreyi riyâzet kılıcı ile katı‘ etmeyince murâdı (17) hâşıl olmaz pes bundan ma‘lûmuñ olsun mâdemki **11b** (1) ‘ilmiyle ‘amel idüb şerî‘atde kavlı u fi‘liñ beraber olmaya (2) ve riyâzet ü mücâhede idüb nefisle uruşub dünyâ (3) ‘avâyıkından özin berî etmeyince gönül hümâsını ma‘şiyet kafeşinden (4) halâş idemezsin ve nefsiñ şıfatlarıñ bilüb gidermeyince (5) ve bu yolda zelîl ü hır olub gitmeyince cānib-ı Hâkka meyl idüb (6) murâd olan murâda yetemezsin ve görmez misin eger bir gün (7) pâdişâh

⁴³ *Hel min sâ’ilin hel min müstağfirin hel min tâ’ibin*: "(Ey kullarım) İsteyen yok mu? (vereyim), istiğfar eden (günahlarından af talep eden) yok mu? (affedeyim), Tevbe eden yok mu? (tevbesini kabul edeyim)" Hadis.

⁴⁴ *Ni‘me’r-raculü hüve lev kâne yüsâlli fi’l-leyl*: "Eğer gece namazı kılaydı ne güzel adamdı o." Hadis.

hâneñe gelüb seni ziyâret etmege kâsd eylese ve sen (8) bu haberi istimâ' itdiğin yerle mümkün olduğça hâneñi ve (9) hücreñi silüb süpürsün ve pâdişâhın nazarı tokunacak (10) yeri dahı muhkem silüb süpürüp gücün yitdikçe tezyîn (11) idersin ve her birin ıslâh u gökçek etmege sa'y idersin (12) tâ kim pâdişâh gelüb hücreñde biraz tevaşkuf eyleye ve nazargâh-ı (13) şâhaneleri pâk olduğundan saña taḥsîn ü iḥsân (14) eyleye ve bu temsilden murâd oldur kim çün 'ilm-i zâhiri (15) tekmîl idüb anıñla 'amel idesin ve ḳalîlü'l-ekl olub (16) riyâzet ile 'ömrin geçürmege başlayub aḳvâl ü ef'âlîñ şer'e (17) muvâfık idesin ve riyâzet ü zühd ile 'ibâdete meşğul **12a** (1) olub tamâm gönül hümâsın şayd idüb zıkr-i Hâkla anı dâ'imâ (2) besleyesin ve gitdikçe nûr-ı zât 'alâmetleri müşâhedesiñ (3) iderek 'ışk-ı ḥaḳḳîye iresin ve ol cihetle nûr-ı zât (4) pertev iderek bir gün pâdişâh vara gönül tahtında seni iskân (5) ide ve seni bi'l-küllîye kendüye cezb idüb levḥ-i dili (6) pâk kıldığın miqdârı nûr-ı zâtı müşâhade idesin (7) lâkin temsil-i kütüb olduğu üzere gerek kim evvel hâneyi pâk idüb (8) 'amel-i sâlih ile anı tezyîn idesin tâ kim nûr-ı zât pâdişâhı (9) seni ziyâret ide nitekim Resûlullâh şallallâhu 'aleyhi ve sellem (10) ḥazretleri buyurırlar *innallâhe lâ yenzuru ilâ şûvarikum ve lâ ilâ a'mâlikum* (11) *bel yenzuru ilâ gulubuküm ve niyyâtikum*⁴⁵ ḥadîs-i şerîfiniñ işâreti tetimme-i (12) ulâ gelse gerekdir **tetimme-i ulâ** ma'lûm ola ki ey sâlik-i (13) râh-ı Hüdâ çün Hâḳ Sübhâne ve Te'âla âdemo yaratdı pes anı (14) iki yüzlü ayîneye mişâl itdi bir yüzünü zâhir bir yüzünü (15) bâtın kıldı bâtın yüzi hemân zâhiriñ 'aynidir gayri (16) degildir ve anı kendi zât-ı pâkine lâyıḳ itdi tâ kim günde (17) yetmiş kerre aña nazar ide ve kendi zâtını anda bulabilür miyim **12b** (1) diyü nazar ider zîrâ cümle taşavvur kim âdemde vardır anda gelür (2) anıñçün Hâḳkın nazarı añadır nitekim bu bâbda *innallâhe lâ yenzuru* (3) *ilâ şûvarikum ve lâ ilâ a'mâlikum bel yenzuru ilâ gulubuküm ve niyyâtikum*⁴⁶ buna (4) işâretdir ve buña berzaḥ ili ve ṭabî'at ili dirler bunlar (5) ḳalbiñ şerḥidir meşelâ her bir benî âdemde bir insân vardır (6) iki olmak mümteni'dir nitekim dürr-i yetîm şâdef içindedir şâdef (7) aña zarf olduğu gibi bundan dahı insâna zarf olmuştur (8) ve vücûd-ı insân dahı bunca ḥikmeti câmi'dir anıñçün (9) insândırlar nitekim incü şâdef içinde sâkindir bu Hâḳḳa (10) cism içinde dahı nice ḥikmet-i Hâḳ sâkindir ve bu beden (11) aña şâdef olmuştur ve dahı nitekim

⁴⁵ **İnnallâhe lâ yenzuru ilâ şûvarikum ve lâ ilâ a'mâlikum bel yenzuru ilâ gulubuküm ve niyyâtikum:** "Gerçekten de Allah sizin suretleriniz ve amellerinize değil, kalpleriniz ve niyetlerinize bakar." Hadis, kaynaklarda "ne suretlerinize ne de mallarınıza bakar" şeklinde geçmektedir.

⁴⁶ Bk. dipnot 45.

oğlancık ana karında (12) sâkindir ve andan gıdalanur her benî âdemde olan insân (13) dağı öyledir çün bu ‘âleme gelür bu beden cihetiyle acı (14) tatlıyı bilür ve hayr u şerri fehm ider pes beden cihetiyle (15) bunlara me’nûs olur ve anı dağı bilesin kim insâna (16) yemek içmek ve gülmek ağlamak ve günâh u şevâb işlemek (17) ve elem ü lezzet duymak ğani ü fakîr olmak ‘âciz ü dermanda **13a** (1) olmak ve bir anda gökleri gezüb yine bu bedende bulunmak (2) ve bu bedene gelmek evvel yoğıdı hemân Hâk Te‘âla hazretiniñ (3) cemâli nûrunı müşâhede etmek idi ve birbiriyle mükâleme etmek (4) idi çün bu bedene indiler bu nesnelere mâlik oldılar (5) zîrâ Hâk Te‘âla ‘azze ismi her rûha bu bâtın ilini yarattı (6) ve bu cismi aña giyürdi ve ol ile ‘âlem-i kalb ve ‘âlem-i (7) bâtın ve berzah ili dirler ve insâna birbiriniñ iline varmağa (8) yol kıomadı herkes kendi iline sülûk idüb kendi (9) cisminiñ hâlini göre ve memleketini seyr ide lâkin evliyâ (10) hazerâtı gayrıñ vücûdunda taşarruf ider pes bunda iken (11) ilini vâsi’ kıl zîrâ Hâk Te‘âla birbiriniñ iline varmağa (12) yol kıomadı bunların arasına hicâb vazı’ itdi tâ kim (13) insân birbiriniñ sırrına vâkıf olmaya ve ba’zı insâna (14) Hâk Te‘âla bu ili vâsi’ kıldı ve ba’zısını zîk (15) idüb içine sığmağa bil ki mümkün olmaya nicesine (16) cehennem mişâl olub mu‘azzeb olmağa cā’iz ola ve nicelere (17) cennet mişâl olub zevk ü sürür ile tena‘um ide nitekim⁴⁷ **13b** (1) cennet mişâl olub zevk ü sürür ile tena‘um ide nitekim (2) Resûlullâh sallallâhu ‘aleyhi ve sellem buña işâret idüb buyurmuşlardır (3) *kabrü’l mü’mini ravzatün min riyazil cinân ve kabrü’l kafiri hufratün min hufrin* (4) *nirân*⁴⁸ pes insân bu bedende iken berzah ilini vâsi’ kıılmağa (5) cehd ide ve bu beden ilinde envâr kesb ide ve ol ili tenvîr kıılmağa sa’y ide (6) ve hoşlukda gönül gözün açub bu didigimiz hâli göre ve müşâhede-i envâr (7) kııla zîrâ Hâk Te‘âla hazretiniñ kurbına bu beden ile irişmek mümkündür ve insân (8) ol vaqt-ı mütelezziz olur ki kaçan bu beden uyanık ola ve cism-i cāmî’ (9) olduğu hikmetleri müşâhede kııla ve kendi vücûdınıñ hâlini göre (10) ve fi’l-cümle bu vücûd uyanık iken iliniñ ve memleketiniñ vüs‘atiniñ (11) göresin ve cism nedir ve kalb ili ne nesnedir ve envârından gün (12) gibi cisminde hâşıl olur ve ‘arş u kürsi bu beden uyanık iken (13) göre ve halkıñ cem‘ gizli hâlini göre ve bile ve şiddîk kim idigin (14) bile ve Hâk Te‘âla bunca dürlü hâline nâ’il ola kim dil ile takrîr mümkün (15) degildir ve tahtîr etmege dağı rıza yokdur nitekim İmâm ‘Ali kerremallâhu (16) vecheh berzah iline işâret

⁴⁷ 15a’nın 17. satırı, 15b’nin 1. satırında tekrar edilmiştir.

⁴⁸ **Kabrü’l mü’mini ravzatün min riyazil cinân ve kabrü’l kafiri hufratün min hufrin nirân:** "Müminin kabri cennet bahçelerinden bir bahçedir ve kafirin kabri cehennem çukurlarından bir çukurdur." Hadis.

buyurur *ennasü niyamün fe iza matü* (17) *intebühü*⁴⁹ çün bu beden ilini koyub gide ol vaqit uyana **14a** (1) ve ol ili ‘ayniyle göre ve bu cihân aña düş gibi gele kendüye (2) vâkı‘ olacak il gerçek ola ve cümle vücūd ‘ilmi keşf ola (3) ve bunda düş ile görinen hâl-i beden olmağla aşikâre (4) göre

2.2.1. Bâb-ı Evvel

Nefs-i emmâre-i kahr içün şerî‘atte ne ‘amel etmek (5) gerek anı beyan ider ey sâlik-i rāh-ı Hüdâ bilgil kim çün (6) Hâk Sübhâne ve Te‘āla hazretleri insānı yarattı ve ‘aklla (7) anı tezyîn itdi ve Hâkkin zāt ı pākı müşāhedesinde dā‘im (8) oldılar ol sebepten Hâk Te‘āla cümle ervāha kendi (9) zāt-ı şerîfiyle tecellî kıldı pes ol tecellîniñ nūrına (10) ervāhdan ba‘zıları fi‘l-cümle ğarķ oldılar ve ba‘zılar (11) beline dek ve ba‘zılar belinden aşağı ve ba‘zılar yukarı (12) ve kimi daħı cüzi yerine nā‘il oldı her biri hişsesi (13) miķdārı ol tecellîniñ nūrına mazhar oldı ve herkese (14) isti‘dādına göre ol nūrdan vāşıl oldı işbu (15) tertīb ezel ‘āleminde bulunduğı tabakada tecellîye irdi (16) pes şunlar kim Hâkkin tecellîsi nūrına ğarķ oldılar anlar (17) enbiyā oldılar ‘aleyhimüs salavātü vesselām ve bu ‘āleme gelüb **14b** (1) keşf-i hâķķiye irdiler ve bilā-kesb ol murāda irdiler yitdiler (2) ve Hâkdan gelen risāleti hâlķa teblīğ itdiler ve anların da‘vetleri (3) sebebiyle niceler ezel nā‘il olduğı nūra irdi ve ol Peyğamberiñ (4) şerî‘atı cihetiyle kerāmete kadem başdı ve isti‘dādına göre (5) vāşıl oldı ya‘ni şerî‘atına ri‘āyeti sebebiyle işbu vech (6) üzere gelenler āhir zamān Peyğamberi Muhammed Muştafa şallallāhu ‘aleyhi (7) ve sellem hazretiniñ zamān-ı sa‘ādetlerine gelince hālķ-ı Hüdâ her (8) biri bulunduğı peyğamberiñ şerî‘atiyle isti‘dādı nūrına kesb ile (9) irdi pes Hâk Sübhâne ‘azze ve celle āhir zamān Peyğamberini sall (10) allāhu ‘aleyhi ve sellem irsāl iyledi anıñ ümmeti daħı ezel ‘āleminde (11) nā‘il oldukları tecellî nūrına bu ‘āleme gelüb irişem diyü cehd (12) idenler daħı şerî‘at-ı Muhammediyye üzere kılı kırķ yarub (13) gitdi ve leyl ü nehār tā‘at u ‘ibādet idüb ve riyāzet (14) ü mücāhede üzere olub tevḥīd-i Hâķķı dilden kımayanlar (15) ezel ‘āleminde muķadder olan nūra irdiler ve mābeynde olan (16) hicābı giderdiler ve Hâkkin fermānı üzere aña irdiler (17) pes şöyle mā‘lūmuñ olsun ki herkes gelüb bu ‘ālemde **15a** (1) ‘ālem-i ezelde iḥsān olunan tecellî nūrına irdi ve isti‘dādı (2) ne ise anı görüb añladı ve bildi ve keşf-i ma‘ķūlāta vāşıl (3) oldı ve insānıñ özi andandır

⁴⁹ *Ennasü niyamün fe iza matü intebühü: "İnsanlar uykudadırlar, ölünce uyanırlar."*

2.2.1.1. Faşl-ı Evvel

İrşād-ı bî'at (4) zikrindedir ey sâlik-i rāh-ı Hüdā bilgil kim 'ilm-i hikmet ıstılāhāt-ı (5) meşāyihde ve anlarıñ kânūn u kâ'idelerinde 'ādetu'llāha (6) 'ārif olmaqdır kaçan bir kişi 'ādetu'llāha 'ārif olsa (7) pes ol kişi hikmet 'ilminiñ ehli olur görmez misin ki (8) Hāḫ Sübhāne ve Te'āla zāhir 'ālemde yerden nebātāt vesā'ir (9) ḥubūbāt vücūd bula diyü vech-i arza yağmur yağdırır (10) tā kim ḥizāne-i nebātāt feth ola ve zemīnden envā' ḥubūbāt (11) zuhūra gele ve bunları ḥayvān ve insān ekl ide ve ol sebeble (12) ḥayvāndan ḥayvān ve insāndan insān mütevellid ola ve bu 'ālemde (13) birkaç gün 'ömr geçüre Hāḫ Te'āla ḥazretine tā'at u 'ibādet (14) idüb anı zikr ideler ve dā'imā anıñ fermānı üzere olalar (15) zīrā Ḥazret-i Hāḫ 'azze ismi her nesneye bir sebep komuşdur (16) tā kim ol sebebiyle her nesne bu 'ālemde vücūd bula ve bir (17) birine muḥalif olmaya tā kim tertīb bozulmaya ḥod ki Hāḫ **15b** (1) Te'āla bir gayrı vechle daḥy etmek kādirdir ammā 'ādetu'llāh böyle (2) cārī oldı tā ki 'ādetu'llāha muḥalif olmaya ki nizām bozulmaya (3) pes her ne kim zāhir 'āleminde var bāṭın 'āleminde daḥı Hāḫ Te'āla (4) ol nesneye mişāl yarattı ve cism-i insānda vaz' itdi (5) anuñçün bu 'ilmi bilür mürşīd gerek tā kim gönül levhında añlar (6) aşıyandır bile ve anı tālibe fehm itdirüb bildire ve gördüğü (7) nesneleri ḥayırdan mı şerden midir iz'ān eyleye ve aña göre (8) gönül levhına tā'at semeresini eküb biçdire nitekim zemīnden (9) yağmur sebebiyle envā' ḥubūbāt biter ve vücūda gelür pes (10) imdi tā'at u 'ibādet ve zikr-i Hāḫ gönül levhına nakş (11) olur ve anı Hāḫ Sübhāne ve Te'āla kuluña bir dürlü mişāl ile (12) i'lām ider tā kim 'ādetu'llāha 'ārif ola ve ol şüretlerle (13) 'ibādı bile ki maḳbūl Hāḫ mıdır degil midir ve çün maḳbūl (14) Hāḫ olduğıñ añlaya 'ibādetinde teraḳḳi ide ve murāda irmege (15) sa'y u cehd ide

2.2.1.2. Faşl-ı Sānī

Cihān ile insānıñ zikri (16) beyānındadır imdi ey sâlik-i rāh-ı Hüdā çün Hāḫ Sübhāne (17) ve Te'āla *küntü kenzen mahfiyyen*⁵⁰ sırrını izhār etmek ya'ni zāt-ı pakını **16a** (1) bildirmek murād iyledi pes kendi celāl ü cemāline maḥzar (2) olacaḳ bir kimse var etmek diledi ki ol kimse cümle maḥlūḳdan (3) 'āḳil ü 'ārif ola ve Hāḫḳıñ vahdāniyyetini kemāliyle iz'āna (4) ḳabul ola ve emrine muṭī' ola pes insānı yarattı insān (5) ise cism olmaḳ iḳtiżā itdi ol cihetden Hāḫ Te'āla esmā-i (6) ḥüsnāsına naḫar

⁵⁰ **Küntü kenzen mahfiyyen** fe-ahbebtü en-u'rife fe'halaktü'l-halka li-ya'rifüni: "Ben gizli bir hazine idim. Bilinmeyi sevdim, bilinmem için halkı (yaratılmış bütün şeyleri) yarattım." Hadis.

iyledi ol nazardan bir nūr zāhir oldu (7) ol nūrdan ḥaḳīḳat-ı Muḥammediyyeyi ḥālḳ itdi ve ḥaḳīḳat-ı Muḥammediyye (8) nūrının zūbdesinden insānı yaradub anı cāmi‘-i mevcudāt (9) kıldı ve vech-i arzda iskān itdi ve insān içün cem‘-i (10) levāzım yerden ḥāşıl oluna itdi meşelā ekl ve şorbā-i tu‘me ve elbise (11) gibi ve ğayri gibi ba‘dehū felek-i seb‘a vücuda getürdi (12) ve iptidā’-yı zamān ve felek-i devrān mizāndan ola itdi nitekim Resūl (13) ullāh şallallāhu ‘aleyhi ve sellem buyurur *i’lem enne vücadezzemani* (14) *kane fil mizani*⁵¹ ve burūc-ı sitteniñ ḥükmi zāhir oldu (15) ve ol ḥükm üzere devr-i sünbüle yedi biñ yıl oldu pes (16) cümleden muḳaddem rūḥ-ı Muḥammedi şallallāhu ‘aleyhi ve sellem ḥalḳ olındı (17) ki aña ḳalem-i a‘lā ve ‘aḳl-ı evvel daḥı dirler ba‘dehū bunlar fi‘l-cümle **16b** (1) var olduğdan soñra Ḥaḳ Sübhāne ve Te‘āla Ādem ‘aleyhisselāmı (2) ve Ḥavvāyı ḥalḳ itdi ve anlar rūy-ı zemīne hūbūt idüb anlara (3) ḥil‘at-ı vücuda ilbās itdi çünkü bu vücad libās giydi (4) adı Ādem oldu pes bu taḳdīrce yedi biñ yıl devr-i sünbüle oldu (5) ve ḥalḳı Ḥaḳ dīne da‘vet itdi her nebīniñ şerī‘atiyle ‘āmil olanlar (6) Ḥaḳḳıñ mütecellī nūrına erdi ve bu ‘ālemde herkes isti‘dādına (7) göre murād ḥāşıl itdi işbu tertīb üzere her biñ yılın (8) arasında bir nebiyyi muḥterem gelüb ḥalḳı ıslāḥ itdi āḥirinci (9) biñ yılın arasında Muḥammed Muştafa şallallāhu ‘aleyhi ve sellem (10) ḥazretleri mebūs oldu pes şunlar kim bulundukları (11) peygamberiñ şerī‘atine tābi‘ olub ḥükmüyle ‘amel kıldı onlar (12) Ḥaḳḳıñ cemāli nūrına mazhar oldu ve şunlar kim bulundukları (13) peygamberiñ da‘vetine ĩmān getürmedi pes anlar Ḥaḳḳıñ celali (14) nūrına mazhar düşdiler çünki ḥabīb-i Ḥüdā Muḥammed Muştafa (15) şallallāhu ‘aleyhi ve sellem bu ‘ālem-i mülke teşrīf iyledi sinn-i şerīfleri (16) erba‘īne irüşüb tāc-ı nübüvvet giyüb Resūl’s-şakāleyn oldu (17) ve nübüvvetleri ‘ālem ḥalḳına münteşir oldu zamān-ı sa‘ādetlerine **17a** (1) irişenler nübüvvetine ikrār idüb şerī‘ati üzere oldılar ve (2) fermān-ı Ḥaḳ üzere dūrişdiler ve aşḥābından olub (3) ezel ‘āleminde vāḳı‘ olan nūr-ı tecellīye nā’il oldılar lakin Resūl (4) ullāh ‘aleyhisselātü vesselām ḥazretleriniñ vāsıtasıyla (5) aña irdiler ve Furḳān-ı Kerīmiñ ḥükmi üzere murādı ḥāşıl itdiler (6) ve bunlar fi‘l-cümle Resūlullāh şallallāhu ‘aleyhi ve sellem ḥazretinden (7) ta‘līm-i tevḥīd idüb riyāzet ü mücāhede olub leyl (8) ü nehār ezel ‘āleminde virilen isti‘dāda çalışdılar ve anı (9) kesb ile ele

⁵¹ **İ’lem enne vücadezzemani kane fil mizani:** "Bil ki zamanın ilk varoluşu ölçü (denge) içerisinde idi." Hadis.

getürdiler pes herkese lâzımdır ki şerî'ate Resûli (10) dutup 'âlem-i ezelde virilen isti'dâda çalıŖa ve aña sa'y ide (11)

2.2.1.3. Faşl-ı Sâlis

'İlm-i zâhir 'ibâretidir ey sâlik-i râh-ı Hüdâ çünki (12) Hâk Sübhâne ve Te'âla insânı bu hey'et üzere yaratdı ve 'aqla (13) mevşûf itdi ve cümle mahlûkdan eşref itdi pes (14) Hâk Te'âla diledi ki insân kendi özünde Hâk'ın celâl (15) ü cemâlini bula ve kahr u heybetini aňlaya ve kendi vücûdunu (16) Hâk'ın kudret ü 'azametinden bile ve kemâl-i ihlâşla Hâk'ı zıkr (17) ide ve ta'at u 'ibâdet kıla ve anıñla kurbıyyet hâşıl ide anıñçün **17b** (1) Hâk Sübhâne ve Te'âla gelen enbiyâ 'aleyhimüsselâm hâzerâtına (2) 'ilm-i zâhir virdi tâ kim ümmetlerine anı teblîğ idüb ta'lîm (3) ide ve 'ilm ile 'amel idüb Hâk'ı kemâl-i mertebe anıñla iz'ân (4) eyleye anıñçün Resûlullâh şallallâhu 'aleyhi ve sellem hâzetleri (5) *talebül ilmi farîzatün alâ külli müslimin ve müslimetin*⁵² buyurmuşlar (6) pes bu bâbda sağır ü kebîre 'ilm taleb etmek farzdır zîrâ (7) tâ'at u 'ibâdetiñ sıhhati 'ilmle olur ve beden tahtîri (8) 'ilmle bilinür huşûşâ sülûk ehline 'ilm gerek tâ kim nefis (9) ü şeytân ile muhârebe vü mücâdele etmege âlet ola ve nefis ü (10) şeytânıñ ef'âline muhâlefet olanı anıñla fark idüb şakına (11) ve şerlerinden emîn ola 'ilm-i zâhir sülûk ehline silâhdır (12) huşûşâ tâ'atıñ sıhhati ve farz ve sünen ve vâcibât ve müsteħabbât (13) nedir bunlarıñ bilinmesi 'ilmle olur loķmanıñ helâl ü haramı (14) 'ilmle bilinür 'ilmsiz tâ'at u 'ibâdet olmaz ve kurb-ı Hâk'a (15) 'ilmsiz vâsıl olunmaz zîrâ Hâk Te'âla 'âlimleri dost dutar (16) câhilleri dost ittiḥâz etmez câhil sūfîye bir cüzî şübhe (17) 'arız olsa nice zamân ol şübhe anıñ sülûkuna mâni' olur **18a** (1) zîrâ def'ini bilmez pes herkese 'ilm-i zâhir lâzım idügi bundan (2) fehmi oluna ki Hâk Sübhâne ve Te'âla kelâm-ı kadîminde buyurur *hel* (3) *yestevî-llezîne ya'lemüne vellezîne lâ ya'lemüne*⁵³ ve Hâbîb-i Ekrem (4) ve Resûl-i Mükerrrem şallallâhu 'aleyhi ve sellem hâzetleri bu bâbı taḥkîk (5) içün buyururlar ki pes *fadlül âlimi ael âbidi kefadlî alâ ednâküm*⁵⁴ (6) bundan ma'lûmuñ olsun ki 'ilm taleb etmek farzdır ve aña

⁵² **Talebül ilmi farîzatün alâ külli müslimin ve müslimetin:** "İlmi talep etmek (ilmin talebi) her Müslüman kadın ve erkeğe farzdır." Hadis.

⁵³ Emmen huve kânitun ânâe-lleyli sâciden ve kâimen yahzeru-l-âhirete ve yercû rahmete rabbih(i) kul **hel yestevî-llezîne ya'lemüne vellezîne lâ ya'lemüne**(e), innemâ yetezekkeru ulû-l-elbâb(i): (Böyle bir kimse mi Allah katında makbuldür.) yoksa gece vakitlerinde, secde hâlinde ve ayakta, ahiretten korkarak ve Rabbinin rahmetini umarak itaat ve kulluk eden mi? De ki: "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?" Ancak akıl sahipleri öğüt alırlar". Zümer, 39/9.

⁵⁴ **Fadlül âlimi ael âbidi kefadlî alâ ednâküm:** "Âlimin ibadet eden bir kimse üzerine üstünlüğü; bilen insanın sadece ibadetle meşgul olan, ilimle meşgul olmaksızın sadece ibadetle meşgul olan bir kimse üzerine üstünlüğü, benim sizden en aşağı bir kimsenin üzerine olan üstünlüğüm gibidir." Hadis.

(7) ragbet idüb muḥabbet etmek lâzımdır zîrâ ‘ilm-i zâhir bir (8) nürdür anıñçün her murâd anıñla ḥâşıl olur ve ‘ilm-i zâhiri (9) olan kişi tiz kurb-ı Hâkka irişür ve murâdına nâ’il olur (10) ‘ilmsiz kişi cîfe ile tolu hâneye beñzer ki içi mülevves (11) taşrası zîbâ ḥuşûşâ câhil ḥâtırına ne ḥuṭûr iderse (12) anı söyler kanğı sözde ḥatâ ve şevâb var bilmez hemân bir söz der ki (13) söyler anı bilmez ki Resûlullâh şallallâhu ‘aleyhi ve sellem buyurur (14) *li külli şey’in imadün ve imadüddini elfikhu*⁵⁵ pes bundan ma‘lûm (15) oldu ki ‘ilm-i zâhir herkese lâzım imiş pes anı taleb etmek (16) elzem ehemmi mühimmedendir zîrâ tâ‘at u ‘ibâdetiñ şıḥḥati (17) şartdır bu ise ‘ilmle ma‘lûm olur ‘ilm-i zâhir olmayınca **18b** (1) ‘ibâdetiñ şıḥḥati bilinmek mümkün degildir Hâk Te‘âla ḥazretiñi (2) cüst ü cü iden kişiye ‘ilm gerek tâ kim ‘ibâdet Hâkda (3) ḥalâvet bulub kendi özin ‘ilmle taḥîr idüb ‘ibâdetde (4) kuşûrın anıñla añlaya daḥı Hâk Te‘âlanıñ rızasına muvâfaḳat (5) idüb nefsiñ ve şeyṭanıñ cem‘ ḥiyel ü ḥud‘âsız ‘ilmle (6) bilüb şakunub dâ‘imâ ihtirâz üzere ola ba‘dehû ḥikmet (7) ‘ilminiñ ehli olmağa daḥı zâhir gerek zîrâ aña liyâḳat (8) kesb etmek anıñla olur ve tarîḳ-i müstaḳîm üzere olub (9) *el-ulemâü veresetül-enbiyâ*⁵⁶ ḥadîs-i şerîfiniñ mâşadaḳı taḥtına (10) dâḥil olub vereş-e enbiyâdan olmağa daḥı ‘ilm-i zâhir daḥı (11) gerek yalnız ‘ilm-i bâṭın ile murâd ḥâşıl olmaz yalnız ‘ilm-i (12) zâhir ile daḥı kişi murâda nâ’il olmaz ikisi daḥı (13) gerekdir tâ kim şâḥibi zü’l-cenâḥeyn ola zîrâ tâ‘ir bir (14) kanâd ile tayerân idemez iderse daḥı murâd itdigi yere (15) konamaz pes kişi ‘ilm-i zâhir ile zâhirini ‘ilm-i bâṭın ile (16) bâṭını taḥîr ide tâ kim ledün ‘ilminde şemere peydâ ide zîrâ (17) ‘ilm bir nürdür ki güneş gibi ziyâ’ virir pes Hâk Te‘âla çün **19a** (1) ‘ilm-i zâhir nûrını saña erzân kıla lâyıḳ olan oldur ki (2) sen daḥı anıñ şükrini bilüb Hâkka dâ‘im temennâ idesin (3) ve anıñ emri üzere olub tarîḳ-i Hâkḳı gözedesin ve rûz şeb (4) Hâkdan ricâ idüb ağlayasın ola kim öğrendiğini ‘ilmiñ (5) ‘amelini saña müyesser ide zîrâ bu bâbda şeyṭân-ı racîm çukurdan (6) daḥl ider ve seni tamâm-ı kâmil ve ‘âmil kendine ‘add ider ya‘ni (7) itdirir çün ‘ilm-i zâhire nâ’il olub sülûk ehlerinden (8) olasın gerekdir ki cem‘ ef‘âl ü aḳvâlini aña taḥbîḳ idesin (9) ve anı elde mîzân idesin ve kendi özin ḥâlini anıñla (10) añlayub bilesin zîrâ ‘ilm-i zâhirden yüce ḥuṣûr-ı Hâkda (11) bir şey olaydı Hâk Te‘âla anı Resûlüne ta‘lîm iderdi (12) lakin ‘ilmden yüce merâtibden bir mertebe yokdur ve ma‘lûmdur ki (13) ‘ilmsiz ‘amel vebâldir ve ‘amelsiz ‘ilm dâlâldir ve her kimde ‘ilm-

⁵⁵ *Li külli şey’in imadün ve imadüddini elfikhu*: "Her şeyin bir direği vardır, dinin direği fıkıhtır." Hadis.

⁵⁶ *El-ulemâü veresetül-enbiyâ*: "Âlimler peygamberlerin varisleridir." Hadis.

i zāhir (14) ola ol kimse gönül hānesine iki nūr ikād ider biri (15) ‘ilm-i zāhir nūri biri daḥı ol ‘ilm ile itdigi tā‘at (16) u ‘ibādet nūridır pes bu iki nūr cihetiyle gönülden Hakk’a (17) meyl ü muḥabbet eyler ol meyl ü muḥabbet Hakkın kurbıyyetine vāsıta **19b** (1) olub tiz murāda ırmege sebeb olur ve mademki ol (2) ‘ilmle ‘amel itdikçe Hakk Te‘ālanın kavline ve Resūlinin fi‘line (3) muḥālif olanı red eyler ‘ilm olmadıkça muḥālif ü muvāfık (4) bilinmez derd-mend sālİK neylesün

2.2.1.4. Faşl-ı Rābi‘

‘İlmle ‘amel ve nefsin ile (5) muḥārebe beyānındadır ey sālİK-i rāh-ı Hūdā çünkü bildiñ (6) sülūk ehline ‘ilm gerek ve Hakk Te‘āla herkese bu ‘ālemde ihtiyār-ı (7) cūzi virdi tā kim bu ‘ālemde ḥayr u şer kendi ihtiyārıyla (8) kıla zīrā Hakk Te‘āla bu iki şey’in ya‘ni ḥayr u şerriñ (9) ḥālİKıdır nihāyet ḥayrı sever ḥalk ider şerri sevmez (10) ḥalk ider ve şerri sevmedüğinden ehl-i şekāveti daḥı (11) sevmez pes bu ḥayr u şerriñ ḥālını kullarına ‘ilmle bildirdi (12) ve ‘ilm-i zāhiri anıñçün virdi tā kim ḥayrı şerden ‘ilmle (13) temyīz ide ve dā‘imā ṭarīk-i müstaḳīm üzere olub şakına (14) zīrā Hakk Sübhāne ve Te‘āla ḥazretleri ‘alā vechi‘t-tafsīl (15) şekāvet idenleriñ ḥālını Kur‘ān-ı ‘Azīmde beyān etmiş (16) ve kendi kurbına qarīb olmağa nice mümkündür anı daḥı ‘ayān (17) etmiş tā kim kendi özimiz be-nām olacak nesneden olavüz **20a** (1) ve āḥiretde daḥı be-nām olmağa ‘ilm ile sa‘y idevüz ve himmet (2) bābını ‘ilmle küşāde kılub Hakkın zāt-ı pākını taleb idüb (3) bulavüz ve bilevüz ve bu derde dermān ve bu rence şifā (4) ‘ilm-i zāhir idüğün bilüb anıñla Hakk Te‘ālānıñ fermānını (5) añlayub yerine getürmeye sa‘y idevüz ve çalışavüz ve Hakk Te‘āla (6) ḥazretine vuşul için gönül hānesini ‘ilmle taṭhīr ü tenvīr (7) idevüz ve dilde bir nūr ikād idüb anıñla Hakkın cemalini (8) müşāhede kılavüz ve bu ‘izzete nā‘il olmağ için bir ömr endīşeyi (9) dilden ref‘ etmege ikdām idevüz ve bi‘l-cümle Hakkdan ğayrı (10) nesneyi dilde kımayavüz ve zāhir yolu ki şerī‘atdır aña meyl (11) idüb anıñ ḥükmi üzere olub kılı kırk yarub gidevüz (12) ve anıñla aqvāl ü ef‘ālimizi taṭbīk idüb ḥaḳīkat rāhına (13) ırmek için gidevüz gice vü gündüz devrişevüz ve ma‘şiyet (14) dikenlerin nār-ı zıkr ile iḥrāk idüb ziyālandıravüz ve nefsin (15) şum‘ı ḥākla yeksān etmekçün leyl ü nehār şā‘im ü kā‘im olavüz (16) ve vuşul-i Hakk için enva‘i meşakḳate şabr siperini dutavüz (17) ve zühd ü taḳvā bābına yapuşub dā‘imā tā‘at u ‘ibādet **20b** (1) kılavüz ve cemāl-i Hakk için cümle varlığını anıñ yoluna nişār (2) idevüz ve āḥiret vādīlerini mürūr u ‘ubūr asān ola diyü (3) Hakk Te‘āla ḥazretine temennā idüb yalvaravüz ve yeter tevbe

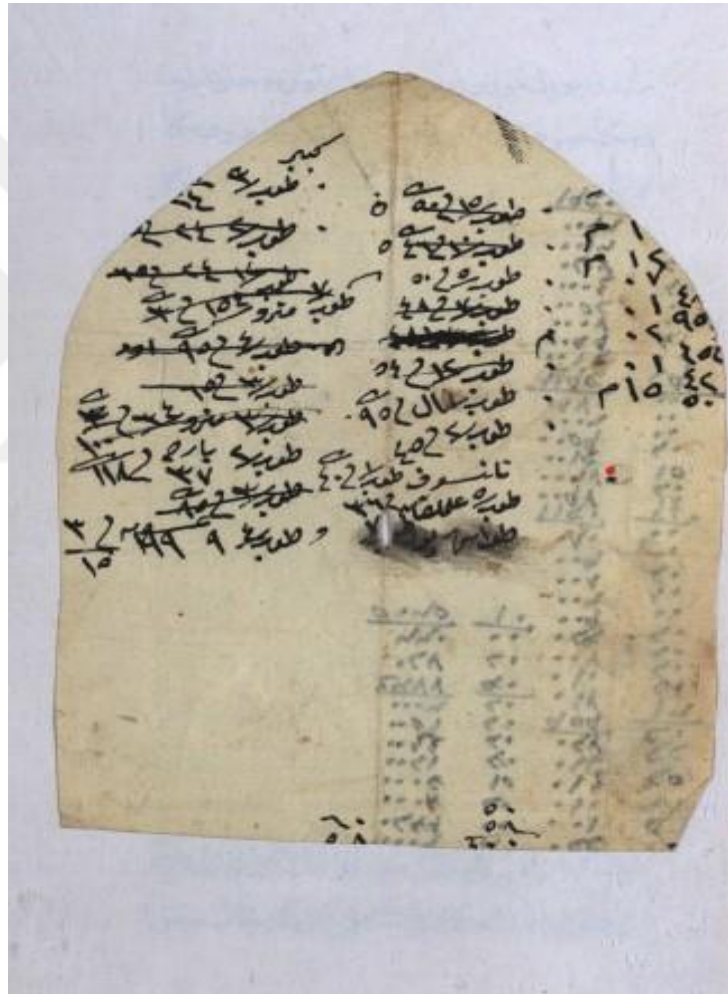
ile (4) nefis ü şeytânı dâ'imâ darb u cerh idevüz ve bu yolda (5) sâbit-ka-dem olub nûr-ı zâtı zıkr-i tevḥîd ile kâşāneyi (6) dilde ibkâ idevüz ve keşret-i zıkr ile dilden dîde fethine (7) çāre bulavüz ve 'ilmle gönül ayīnesine şaykal urub (8) mücellâ kılavüz ve ḥaḳīkat-ı Ḥaḳla mülākāt olmağa ricāda olub (9) gözyaşın firāvān idevüz ve öz memleketimiziñ zulmetini nûra (10) tebdîl içün tevḥîd-i zıkr-i Ḥaḳkı âlet idüb tenhâ yerde gicelerde (11) darb-ı tevḥîd idevüz ve bâb-ı Ḥaḳda taşra ka-dem komayavüz (12) ve 'ilm-i zāhiri her müşkile siper idünüb duravüz ve bî-nām (13) u bî-nişān olmağa ihtiyār idüb ḥāmūşluk küncende kûşe-nişān (14) olavüz

2.2.1.5. Faşl-ı Hāmis

İnsānıñ aḥsen hey'et üzere ḥaḳ (15) olduğıñ beyān ider ey sâlik-i rāh-Ḥüdā çünküm seni Ḥaḳ Sübhāne (16) ve Te'āla insānı yaratdı ve nûr-ı 'aḳlla mevşûf itdi pes kendi (17) özin kendüzine getürüb iz'ān kıl kim Ḥaḳ Te'āla ne cihetden **21a** (1) öturi saña hey'et-i zībāyı virdi ve bu 'āleme gönderdi (2) ve ne sebebden böyle aḥsen şüret ile saña vüçüd libāsın giydirdi (3) ve bu 'āleme iskān içün yeryüzini şofra mişāl döşeyüb saña maḳarr (4) mekân ola diyü virdi ve envā' ni'metler señünçün yerden (5) ḥāşıl ola diyü erzānı kıldı ve Ḥaḳ Te'āla bu 'āleme bunca (6) maḥlûḳ yaratdı ve seni cümleden aḥsen yaratdı ve cismini dürlü (7) a'zālarla tezyīn itdi ve cümle 'užvundan aḥsen saña iki göz (8) virdi ki her biri rüşen-i çerāğ gibi ziyā' virir añların sebebiyle (9) yeryüzini temāşā idüb Ḥaḳ Te'āla ḥazretiniñ dürlü kudretini (10) ve 'azamet-i ḥikmetini müşāhede idersin ve kendi cisminiñ 'aybını (11) ve derdini anıñla görürsün ve saña iki el virdi tā kim her ne kim (12) bu 'ālemde saña kaşd ider anıñla def' idesin ve Ḥaḳ Te'āla (13) saña sütün mişāl iki ayak virdi tā kim sen añların sebebiyle (14) rüy-ı zemīnde geşt idüb talebinde murād ḥāşıl idesin (15) ve ğayrı maḥlûḳa minnet etmeyesin bunlardan mā'adā Ḥaḳ Te'āla (16) saña iki kulaḳ virdi tā kim Ḥaḳdan gelen Ḳur'an-ı zīşānı (17) ve Resûlünden şadır olan ḥadīş-i dürr-efşānı anıñla **21b** (1) güş idüb muḳteżāsınca 'amel olasın ve ef'āl ü aḳvālini (2) aña taṭbīḳ idüb bu 'ālemde 'ömr geçüresin ve ḥükm-i Ḳur'āndan taşra (3) vaż'-ı ka-dem etmeyesin ve daḥı Ḥaḳ Te'āla ḥazretiniñ vaḥdāniyyetini (4) kemāl-i mertebe iz'ān idüb dâ'imâ emr ü fermānında olasın (5) ve kaḥr u heybetini her an ḥatırdan devr etmeyesin ve biline kim (6) bu cihān hemān bir zıll-i ḥayāl mişālidir ānıce gözden zā'il olur (7) ve sen bu āyet-i kerīme mücibince ḥayr u şerden her ne kim bu 'ālemde (8) işledinse anıñ cevābın virsiñ gereksin ḳal-i Allah Te'āla (9) *femen ya'mel mışkāle zerretin hayran yerahu vemen*

ya'mel miskâle zerratin şerran yerahu⁵⁷ (10) pes 'âkil ol kimsedir ki kendi özin kendine götürüb hażreti Haḳ (11) 'azze ve celle vemâ ḥalaktu-lcinne vel-inse illâ liya'budûn⁵⁸ buyurdu (12) âyet-i kerîmeniñ muḳtezâsı üzere heft a'zâsını Haḳkıñ (13) emrine mu'tâd idüb tâ'at u 'ibâdeti kendüye üns (14) idüb leyl ü nehâr sa'y ile kûşış ide ve her bir 'użvuna (15) nazar idüb Haḳkıñ 'azamet ü ḳudretini añlaya ve bir 'użvunu (16) nâķış ḥalk etmedüğünüñ şükrin idüb tâ'at u 'ibâdeti (17) izdiyâd ide ve bilesin ki Haḳ Sübhâne ve Te'âla seni bir ḳatre

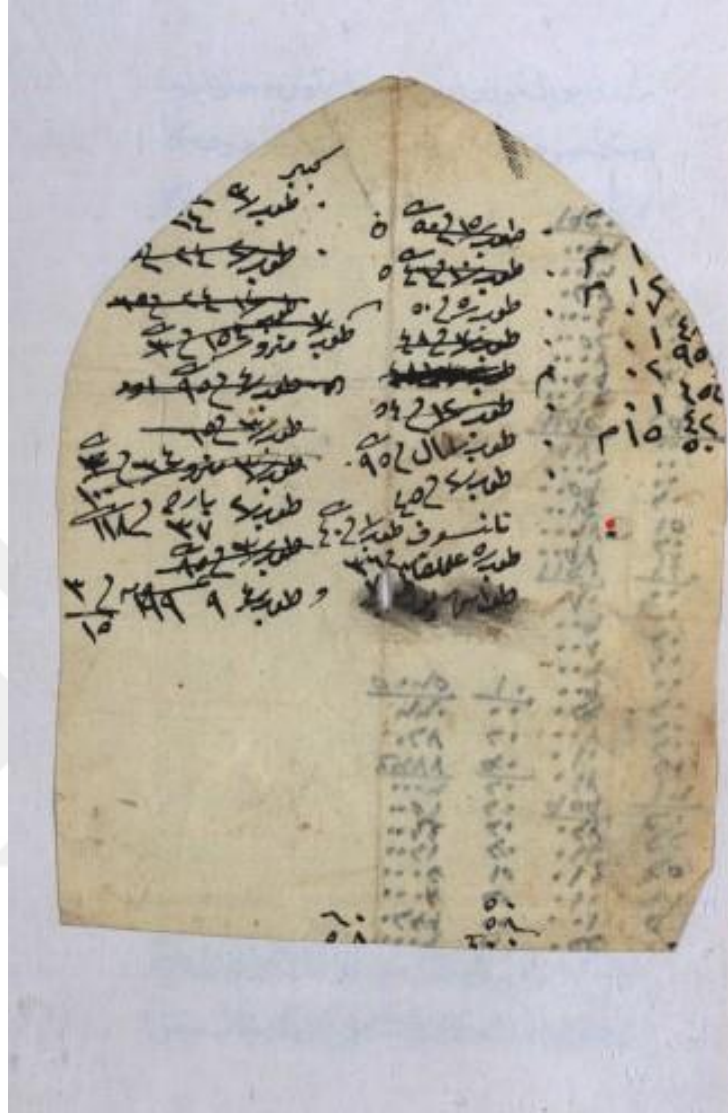
22a⁵⁹

⁵⁷ Femen ya'mel miskâle zerretin hayran yerahu vemen ya'mel miskâle zerratin şerran yerahu: "Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükafatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse onun cezasını görecektir." Zilzâl, 99/7-8.

⁵⁸ Vemâ ḥalaktu-lcinne vel-inse illâ liya'budûn: "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." Zâriyât, 51/56.

⁵⁹ Eserin 22a'sında geçen bu karalamanın metinle herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır.

22b⁶⁰

23a (1) menīden böyle mevzūn aḥsen hey'et üzere ḥalk iyledi (2) ve saña ḥüsn şüret virdi tā kim sen aña naẓar idüb saña (3) böyle şüret-i zībā viren Perverdigārın 'azametini ve ululuğunu (4) añlayub bilesin ve seni bülbül gūyā gibi inṭāḳ iden Hüdāvendī (5) gārīn kemāl-i ḳudretini fehmi idüb añlayasıñ ki saña Ḥaḳ Sübhāne (6) ve Te'āla enva' ḥikmetler anıñçün virib seni bu 'ālem-i mülke gönderdi (7) tā kim aña dā'im şükr idüb leyl ü nehār anı zıkr idesin daḥı (8) fermānında dā'im ü ḳā'im olub ṭarīḳ-i Ḥaḳda istikāmet (9) üzere olasın ve emrinden 'udül etmeyesin ve bu hey'et (10) ü şüret ile sen anı añlayub bilesin ve Ḥaḳ Te'āla ḥazretinin (11) bunca ḥikmetleri kim vardır cümlesiniñ özin üzerine öz (12) olmuştur ve sen aña ẓarf olub gezersin velī sen

⁶⁰ Eserin 22b'sinde geçen bu karalamanın metinle herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır.

kendi (13) özin özin ma‘şiyet hevāsından taṭhīr idüb anı tettebbu‘ (14) kılmazsın tā kim kendi özin mülküne vāqıf olub bilesin (15) ve özin özine yol bulub kesb müşāhede etmezsin (16) ve özin özine irişmege sa‘y idüb kendi sırrına irmege (17) ve gönül levhında Hakkıñ sırr-ı hikmetini görmege çalışmazsın **23b** (1) ve anıñçün öz cānını eridüb leyl ü nehār yanub yaqılırsın (2) ve dü ‘ālem hükümünü seniñ kendi öziniñ mülkünde idügün (3) bilüb anı görmege ve devlet-dārına irmege cidd ü cehd (4) etmezsin bu ‘ömr-i kalīlini dā’imā hevā-yı hevesde telef idüb (5) gitmekdesin ve yārın anda ḥā’ib ü ḥāsir olmağdasın (6) zīrā Haḳ Sübhāne ve Te‘āla zāhir a‘zāda herkese virdigi (7) hikmetlerden mā‘adā bātın ilinde levḥ-i dil virmişdir ve (8) anıñ üzerine dü ‘ālem hikmetini naḳş idüb komuşdur (9) ve cümlesin saña iḥsān etmişdir ve seniñ vücūdını aña zarf (10) etmişdir ve bu cümle hikmet saña öz ola etmişdir anıñçün (11) ‘aql virüb Peygamber ‘aleyhisselātu vesselām ḥazretine Kur‘ān (12) gönderdi tā kim saña Hakkıñ luṭf u keremini kendi özine (13) özinde idügün bildirüb ḥüsn-i iḥlās ile Haḳқа vāşıl (14) ve gönül levhında olan murādını ḥāşıl kılub ḥaḳīḳatle Hakkıñ (15) kurbuna irişüb dīdār-ı şerīfin müşāhede kılasın anıñçün (16) ‘ilm-i zāhir virüb saña seniñ ḥālını bildirdi ve ‘aql iḥsān (17) idüb cümleden eşref kıldı sen kendi şerefiyyetin kendi özinde **24a** (1) arayub bulasın ve kurb-ı Haḳқа bā’is olan ḥāl i kendi (2) cisminde bulub seyr ü temāşā kılasın ve leyl ü nehār (3) anuñ taḥşilinde olasın ve ḡaflet uyhusundan bīdār (4) olub bunları iz‘ān idesin ḥayvān gibi ekl ü şürble (5) me’nūs olmayasın Haḳ Te‘āla anıñçün saña böyle mevzūn (6) heykel virdi ve iki ḳat olmağı asān itdi tā kim Haḳla (7) günde beş kerre münācāt idüb özin özine anıñla vāşıl (8) olub ḥaḳīḳatle cismini ve içinde vāḳ‘ı olan acā’yib Haḳḳı (9) görmege dīde kesb idesin ve zikr ü tā‘at ile anı rūşenā (10) idesin

2.2.1.6. Faşl- ı Sādis

İnsān tā‘at ile Haḳқа ḳarīb ve kāhillik (11) ile ba‘id olduğıñ beyān ey sālīk-i rāh-ı Ḥüdā bilgil kim Haḳ (12) Sübhāne ve Te‘āla seniñ vücūdını cāmi‘ hikmet kıldı (13) ve seniñ özini kendi zāt-ı şerīfine ḳarīb ola diyü ‘ālem-i (14) ezelde anı taḳdīr idüb seni bu ‘āleme gönderdi ve senin (15) keyfiyyet ḥālını ‘ilm-i zāhir ile saña bildirdi ta kim sen kendi (16) cismini ḥazīnesine irişmege sa‘y idüb çalışasın (17) ve Haḳla münācāt etmegi sevesin ve leyl ü nehār tā‘at u ‘ibādette **24b** (1) olub Hakkıñ emrine imtişāl idesin ve nehyinden ictināb (2) idüb ol cihetle likā-yı Haḳқа mazḥar düşesin ve leyl (3) ü nehār Haḳ Sübhāne ve Te‘āla ḥazretine tazarru‘ u niyāzda olasın (4) pes

bu bāba nā'il olmak için Hāk Te'āla Peygambere Kur'an gönderdi (5) ve şer'-i şerīf aña vāsıta ola diyü erzānī kıldı tā kim (6) cismin cāmi' olduğu hikmetlere vākıf olub bilesin ve seniñ (7) rif'atına düşmān olan nefsiñ hevāsından özin perhīz (8) idüb şakınasın ve yārın başa gelecek hāli te'emmül idüb (9) Hāk Te'āla hāzretine niyāz idüb dīdeden gözyaş revān (10) idesin ve bir lahza hālet-i nez'in şiddetini ve cān-ı 'azīziñ (11) bu bedenden mufārakatını ve hādīmü'l-lezzāt ile olacağ (12) hālını ve bu 'ālemden hicret aḥvālını tefekkür idüb te'essüf (13) mā-fāt idesin ve hevā-yı hevesde geçen 'ömrine dirīğ (14) idüb ve gönül hümāsını mā'şiyet kafesinden ve nefis (15) ü hevā-bendinden ḥalāş etmege sa'y idüb kabir 'azābını (16) ve Munker ve Nekir su'ālını ve ḥesāb u mīzān ve şırātı (17) ve anıñ üzerinden teveccühle mürür u 'übür Hāk Te'āla **25a** (1) müyesser ideceğini fikr idüb niçün ağlamazsın ve bunlar (2) için Hāk Te'āla hāzretine tazarru' u niyāzda olub (3) ateş-i ah vāh ile cigerin niçün dağlamazsın ve başiret (4) gözün küşāde idüb ardınca gezen melekü'l-mevt görmezsin (5) kim nicesin öz idüb bu gāzanı eline alub cān-ı şirinini (6) tenden mufārakat etmege kaşd idüb durur sen henüz (7) gāflet uykusundan bīdār olmayub tūl-ı emel vādīlerine (8) düşüb ma'şiyet deryāsına gark olub günāh işlemekdesin (9) ve bu 'āleme gelmekden murād ne idüğün añlayub bilmezsin (10) ol bāba dāḥil olub taḥşīl-i ma'rifet-i Hākdan degilsin (11) tūl-i emel 'aklıñ alub paşa gelecek hāli idrāk etmege (12) kādir degilsin bil ki ḥaşra dek şeytān gibi zinde (13) olam diyü kıyās idersin ol sebeble dünyā cīfesine (14) rāğīb olub leyl ü nehār anıñ ardınca bilüb yürürsün (15) ve aña gönül virüb rüz şeb aña tapmağdasın yohsa (16) cān-ı 'azīziñ ölüm acısını datmaya mı ve ol şerbeti nūş (17) etmeye mi dırsın Rabbü'l-izzet saña ezelde muḳadder etdiğini **25b** (1) vormeye mi şanursın ve senden bunca ekl ü şurbı su'āl (2) etmeye mi kıyās idersin dahı hırş u ṭama' elini henüz uzadıb (3) cem'-i māl etmekdesin ve anıñla āḫiretiñ vīrān idüb kendi (4) özin nāra nūr idüb mu'azzeb olmanıñ altını izdiyād (5) etmekdesin niçün varacağ yerini evşānı⁶¹ dutub envā' (6) ma'şiyetle anı vīrān eylersin eger Hākdan gelen Kur'āna (7) ve Resūlünden şadır olan eḥādīs-i zīşāna īmān (8) getürdünse ya niçün anlarıñ ḥükmi üzere degilsin ve kendi (9) özin kendüzine getürüb bunları fikr idüb ḥavf (10) etmezsin ve sen sende ne vardır anı tecessüs idüb müşāhedeye (11) getürmege cehd etmezsin sen seni senden alub saña (12) taḥşirmazsın ve sen seni Hākka karīb

⁶¹ "Evşān" kelimesi ث harfiyle yazılması gerekirken metinde ص harfleriyle yazılmıştır. Bütünlük açısından kelimenin orijinal hâline sadık kalınarak ث harfi ile gösterildi.

idüğün bilüb şükr (13) etmezsin ve senin ile Hâk arasında hâ'il ne nesnedir anı (14) sen sende arayub gidermezsin ve yaranacak birazcık nesne için (15) sen kendi özin Hâkdan ba'id etmege rıza virmekdesin (16) ve sen kendi özin kendüzine getirüb Hâkla mükâlemede iken (17) özin Hâkdan ba'id idersin ve 'âkıbetü'l-'âkıbe hâline münker **26a** (1) olur diyü özin cem' idüb özin idrâk etmezsin (2) ve insaniyet ne nesnedir anı iz'ân idem diyü ragbet etmişken (3) yine dūr olursun ve hiç vechle ma'siyet zindânından (4) cân-ı 'azîzini hâlaş etmege kıdır degilsin

2.2.1.7. Faşl-ı Sâbî'

Hâkkin (5) ihsânı muķābelesinde şükr vâcib idüğü beyânındadır ey (6) sâlik-i rāh-ı Hüdā çünkü Hâk Sübhāne ve Te'āla insānı yaradub(7) rüy-ı zemīni aña maķarr ola diyü döşedi (8) ve anı zemīn üzere iskān iyledi ve anın me'kulâtı için (9) bunca melā'ike viribdi tā kim insān için rızk vücūda (10) getirüb insān anı ekl ide ve Hâk Te'āla hâzretine şükr idüb (11) tā'at u 'ibâdetde olub dā'im kulluk maķāmında ola (12) anınçün Hâk Te'āla bu gökleri yarattı tā kim andan bārān-ı (13) rahmet tekātür idüb yerden nebātāt inbātına sebep ola (14) ve semāda iki meş'ale ikād itdi tā kim anların nūrı (15) cihetiyle her nesne kemāl bula ve bu nebātāt bitürmekçün (16) Hâk Te'āla melā'ikeden kimini şakķā kimi ferrāş u naķķāş (17) itdi tā kim her biri bir dūrlü şüret ile vücūda gele ve **26b** (1) melā'ikeden her birini bir hizmete ta'yīn itdi ki rızk-ı (2) insān için leyles ve nehāren çalışırlar görmez misin üstümüzde (3) çarķ-ı bī-sütūn her şeb odlu legen gibi par par yanar (4) ve mihr ü māh ve sitāre-i bī-şümār bu çarķ-ı devvārı rüy-ı semāyı (5) zeyn idüb durur ve nice hikmet anlarla hāşıl olur (6) her biri Hâkkin fermānına muntazır olub durur ve bizim için (7) her biri bir hizmetdedir ki rüz şeb devrişür ve ol (8) iki meşaleden birinin nūrı gündüz 'ālem hāķını münevver ider (9) maşrıķdan toğub mağribe gürüb idecek zamānda ol (10) birinin nūrı zuhūr idüb gice ile hāķı münevver eyler cihān (11) maħlukını münevver eyler işbu tertīb üzere her biri tolanub (12) toğmaktadır tā kim biz bir lokma etmek ele getürevüz daħı (13) gāflet ile anı ekl etmeyevüz bināen 'ālā hāzā Hāzret-i Şeyh (14) Sa'adi 'aleyhi rahmetü'l-hādī buyururmuşlardır **niyyet**

(15) *ebr ü bād u meh ü ħurşīd felek der-kārend*

(16) *tā tu nānī be-kef ārī vü be-gāflet ne-ħorī*

(17) pes imdi çünkü aňlayub bildik ki Hax Te‘āla ‘azze **27a** (1) ismi bizim için bunca hizmetkār yarattı ve her birini (2) bir hizmete me‘mūr itdi tā kim biz rüy-ı zemīnde sākin (3) olub ni‘met-i Hax Te‘ālayı yedikçe şükürin idevüz ve leyl (4) nehār Haxkıñ fermānında kâ‘im olub ‘azamet ü kudretiñ (5) aňlayub bilevüz ve cāmī‘-i hikmet-i Hüdā olan bu vücūd (6) tettebbu‘ idüb yoklayavüz ve anı müşāhede için dilden (7) dīde bulmağa sa‘y idevüz ve aña irevüz ve hırş u (8) tama‘ bābını sedd idüb şabr u kanā‘at bābını küşāde (9) idevüz ve Hax Te‘ālanın cem‘ hikmetlerin öz vücūdumuzda (10) bulub aňlayavüz ve dīde-i başiretimizi küşāde idüb (11) dā‘im anıñ müşāhedesinde olub anıñ lutf u keremini (12) ve bize ihsān olunan devlet ü sa‘ādeti andan iz‘ān idüb (13) Haxkıñ ‘azamet ü kibriyāsını ve ulūhiyyetini bilevüz ve cānib-i (14) Haxdan bize ihsān olunan eltāf-ı celīlesiniñ ve na‘īm-i cemīlesiniñ (15) şükürin izdiyād idüb ism-i şerīfin bir an dilden kırmayavüz (16) ‘ömr sermāyesin bu bābda şarf idüb leyl ü nehār tāt (17) u ‘ibādetde dā‘im olub kahrından emīn olmayavüz ve bilevüz ki **27b** (1) Hax Te‘āla her şeyi kemāl üzere yaratmışdır ve anı bir hikmet için (2) vaz‘ etmişdir tā kim andan insāna bunca menfa‘at hāşıl ola (3) ve murād olan murāda anıñla vuşul mümkün ola ve bir dürlü (4) ‘ilm andan zuhūr idüb Haxkıñ varlığını ve ‘acā‘ib şun‘ını (5) ol cihetle bilüb dā‘imā Haxkıñ ‘azābından havf üzere olavüz (6) çünkü Hax Te‘āla bunca hikmetler yaradub insāna virdi (7) ve anı ma‘rifetiyle mevşūf kıldı pes gerekdir ki insān dañı Hax Te‘āla (8) hazretine hüsn i‘tikād idüb anıñ cem‘ kudretlerin (9) kemāl üzere iz‘ān idüb dā‘im anıñ şān-ı şerefine lāyık (10) tāt u ‘ibādet idüb fermānı üzere olmağdır ve her (11) şeyde ‘azametini ve kudretini müşāhede idüb naqqāş naqqından (12) idrāk idüb biz dañı özimiz mülkünde anı tettebbu‘ idüb (13) taleb idevüz ki bizde Hax Te‘ālanıñ ‘ilminden bir ‘ilm (14) var mıdır ki Haxka lāyık ola pes aña göre inşāf idüb (15) gice gündüz anıñ emrine inkıyād idüb dā‘im temennāda olavüz (16) ve Haxkıñ kurbuna qarīb olmağ için ehl-i hevādan ictināb idüb (17) kemāl ü ma‘rifet gönül mülkünde tahşīl için zühd ü takvaya **28a** (1) rağbet idevüz ve Haxkıñ lutf u keremine mazhar düşmege (2) liyākatımız miqdārı tāt getürevüz ve sır-ı kalbe nā‘il olub (3) hikmet ‘ilminiñ ehli olavüz ve ahlāk-ı hamīde kesbine sa‘y (4) idüb zemīme-i dilden tarh idevüz ve ‘ilm-i ledün ehlinde (5) olub vücūdımız mülküne mālīk olavüz Hazret-i Hax (6) ‘azze ismi bu merātib-i sülūkunda şādık olmağ sālīklere (7) müyesser eyleye

2.2.1.8. Faşl-ı Sāmin

‘Uzv-ı insān gönül hükümüne rām (8) olduğunu beyān ider ey sālīk-i rāh-ı Hüdā çünkü Hāk Sübhāne (9) ve Te‘āla sırr-ı insānı yarattı ve bu cismi aña zarf itdi nitekim (10) dürr-i yetīme şadefi zarf itdi anıñçün böyle itdi tā kim insān (11) kendi sırrına nā’il olmağçün bu ‘ālemde cismini şaymağa çalışub (12) dürişe ve nefis-i şüm ile anıñ için uruşa ve dā’imā ac ola (13) tā kim nefsi zebūn idüb aña gālīb ola ve bu bābda her ‘uzvunu (14) aña alet idine ve her ‘uzvunu bir hizmete me’mūr idüb (15) istiḥdām ide tā kim Hāk Sübhāne ve Te‘āla ḥazretiniñ ‘ibādetinden (16) şarf eyleye pes her a‘zā me’mūr oldukları ‘ibādet (17) hizmetinde kemāl bulub sırr-ı insāna vāşıl olmağ için **28b** (1) tevḥīd-i Hāk ile ayīne-i ḳalbine şaykal ide ve Hāk Sübhāne ve Te‘āla (2) anıñçün insāna bunca a‘zā virdi ki ta cism-i ḳalbini anlar ile (3) taḥḥīr eyleye ve tā‘at u ‘ibādet cihetiyle anı şayub sırrı (4) iline nā’il ola ve anda olan dīde-i kemāliyle küşāde ḳıla ve bāṭın (5) ilinde her ne kim vardır ‘ālem-i ḡaybda ol dīde ile insān (6) anı görür ve anıñ ḥikmetine vāşıl olur ve cism-i insān cāmi‘ (7) olduğu aḥvāle maṭla‘ olur anıñçün Hāk Sübhāne ve Te‘āla Pādişāh- (8) var hüküm idüb emrine muṭī‘ ü münḳād olub sırrında olan (9) ḥikmeti seyr ü temāşā etmekçün insāna gönül virdi ve cism ‘askerini (10) aña musaḥḥar ḳıldı ve cismi anıñla zinde iyledi pes imdi bu ‘ālem-i (11) fānīde iken ‘ālem-i beḳāya olmağ zevādeyi ḥāşıl ide ve kendi (12) memleketine vāşıl ola ve anıñla ḳurb-ı Hākka nā’il ola pes (13) sen bütün şehriniñ pādişāhı olduñsa gerekdir ki bu bābda lāzım (14) gelen başiret gözini açub daḡı cism ‘askerisinden her ‘uzv kim (15) ne hizmete cānib-ı Hākdan me’mūr olduysa anıñ üzerine istiḥdām (16) etdürüb dā’imā taḳayyudde olasın tā kim her biri hizmet-i me’mūresinde (17) olub edā-yı hizmetde ṣābit ü dā’im olalar ve pādişāh-ı diliñ **29a** (1) hükmine rām ve emrine ferman-ber olub Hāk Sübhāne ve Te‘āla (2) *vemā ḥalaktu-lcinne vel-inse illā liya’budūn*⁶² buyurduğu āyet-i (3) kerīmesiniñ emrine muvāfaḳat idüb dā’imā tā‘at u ‘ibādetde (4) ola ve pādişāh-ı dil daḡı gerekdir ki ‘aḳlı kendüye vezīr idüb (5) memleketiden tedbīrinde dā’im vezīriyle müşāvere eyleye ve muaḥḥar-ı (6) dimağda olan fikri aña cāsus idüb şehr-i vücūdda (7) olan aḥvāli leyl ü nehār tecessūs ide tā kim beden-i insānda her (8) ‘uzvun ḥālını bilüb her a‘zā ne için ve ne hizmet (9) için ḥalk olunduysa her birini ‘alī mā-ḥalaḳlasına şarf (10) eyleyüb ve Hāk Sübhāne ve Te‘ālanıñ ḳulluḡuñ yerine getürmege (11) sa’y eyleye ve şunlar kim tā‘atden baş çeküb

⁶² *Vemā ḥalaktu-lcinne vel-inse illā liya’budūn*: "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." Zāriyāt, 51/56.

me'mūr oldukları (12) hizmetden ifā ide cāsus-ı fikr anı tecessüs idüb müşīr-i memleket (13) olan vezīr-i 'aqla bildire tā kim vezīr-i müşīr dahı anı pādīshāh-ı (14) dile telhīş idüb i'lām eyleye şah dahı bu bābda (15) vezīr-i şahib-i tedbīr ile müşāvere eyleye hizmetden ibā (16) idüb firār iden 'uzvı şer' 'ilmle te'dīb idüb (17) hizmete kandıra ve bu 'āleme niye gelmişdir anı ol 'uzva **29b** (1) bildire ve kemāl üzere her birine ta'līm idüb nefis ü (2) şeytāndan dā'imā ihtirāz üzere olalar diyü tenbīhler ide (3) ve Hāk Te'ālanıñ fermānı üzere olalar diyü te'kīd ide (4) tā kim Hākķıñ ulūhiyyetiñ aňlayub emrine imtişāl ve nehyinden ictināb (5) üzere olub dā'imā havf-ı Hāk üzere olalar ve dīdeden (6) nem yerine dem revān idüb nefis ü şeytān ilkā itdügi (7) ef'āl-i nā-pesendīdeden şakına ve şer'-i şerīf rızā virmediği (8) yire varmaya ve emr-i Hāk olmayan menzile kadem başmaya ve pādīshāh-ı dil (9) dahı kendi özin kendüye götürüb iz'ān ide kim taht-ı (10) hükümetinde olub dest-i taşarrufunda olan cism-i vücūd (11) 'askerine fenā yeli esüb cümlesini bī-nām u bī-nişān etse (12) gerek ve 'adem menziline iletse gerek ve bunlardan vechen min (13) e'l-vücūh eşer kalmasa gerek ve nite olduklarından haber bilinmese gerek (14) pes fenā yeli yaklaşub esmeden ve bu 'ālemden her 'uzvuñ (15) 'alākasın kesmeden ve pādīshāh-ı dil dahı memleket-i bedende olan (16) tahtından düşmeden cism 'askerin yanında mevcūd iken (17) ve emr ü fermānına muṭī'ler olub hükümüne rām iken vezīri **30a** (1) olan 'aqla bu bābda müşāvere idüb bu 'ālem-i fānīden (2) ol 'ālem-i bākīye kūs-ı rihlet urulmadan ve defter-i 'ömr (3) dūrülmeden kendi öz cānına lāyık 'amel-i şālihi cism 'askeriyle (4) taḥşīl idüb kendüden öndin dār-ı āhiretde varacak (5) menziline göndüre ve cümle levāzımı kemāl üzere tekmīl içün (6) taht taşarrufunda olan cism 'askerisini hizmete me'mūr (7) idüb leylen ve nehāren me'mūr oldukları hizmetde tekāsül (8) itdirmeyüb dā'imā istiḥdām etdüre ve bir an te'hīr ü terāḥīye (9) cevāz vermeye dā'im taḥşīl-i zevāde-i āhiret içün sa'y ide (10) ve tarīķ-i müstaķīmden 'udül itdirmeye ve hiçbir vechle (11) ef'āl-i nā-pesendīdeye rızā vermeye dā'im sefer-i 'aķabeleriniñ (12) aḥvālī fikr ide ve ol 'aķabelerde lāzım olacak 'amelī (13) zıkr ide ve bu bābda her nesneyi kemāl üzere göre tā kim (14) rihlet zamānında perişan-ı ḥāl olub kendüye elem vermeye (15) zīrā Hāk Sübhāne ve Te'āla pādīshāh-ı dile bunca memleket ve 'asker (16) virdi tā kim kendüye sefer düşmezden öndin varacak (17) ili mā'mūr eyleye ve kendi içün ol ilde kāşāne ü kāḥ **30b** (1) ü eyvān ve hizmet-kārān-ı havārī ü ğılman u vildān amāde (2) kıla ve fi'l-cümle bunlara beñzerince ḥikmetler var ise rihletden (3)

muḳaddem ol ilde ḥāzır u müheyyā idüb ḳāyıra bu ‘ālem-i (4) fānīde anıñçün Ḥaḳḳıñ emrine imtişāl idüb ḳalışa tā kim (5) kendü içün Ḥaḳ Te‘āla ḥazretine itdiği tā‘at ile ve nefisle (6) uruşub ve duruşub mücāhede itdiği ḥikmetle bu zıkr (7) olunan ilde kendüye lâzım olacaq mesken ü sā‘ir-i aḥvālī (8) hoş ola ve bu ‘ālemde iken ol ilin ḥikmetlerin seyrān (9) ide

2.2.1.9. Faşl-ı Tāsi‘

Bu faşl Ḥaḳḳıñ izni olmadıkça bir çüb (10) direnmege ḳādir olmadığının beyān ider ey sālik-i rāh-ı Ḥüdā (11) çünki Ḥaḳ Sübhāne ve Te‘āla zāhir ‘ālemde her ne deñlü mevcūdāt (12) var ise cümlesi Ḥaḳḳıñ varlığıyla var olub durmuştur (13) ve yeryüzi Ḥaḳ Te‘āla ile tolmuştur ve bir çüb Ḥaḳḳıñ (14) varlığıyla var olub durmuştur ve yeryüzi Ḥaḳ Te‘āla (15) ile tolmuştur ve bir çüb Ḥaḳḳıñ emri olmadıkça direnmege (16) ḳādir degildir mādemki Ḥaḳḳıñ izni olmaya ve irādatı (17) ta‘alluk etmege pes imdi çünki bildiñ cem‘ mevcudat **31a** (1) Ḥaḳ varlığıyla tolodur vechle aḥvāl Ḥaḳ emriyle işlenür (2) ve gāh leyl gāh nehār olub bu çarḥ-ı bī-sütün (3) Ḥaḳḳıñ ḳudretiyle devr idüb ḥidmetdedir taḳdīr-i Ḥaḳ (4) ne ise her gün işlenür ve herkesiñ başına muḳadder olan (5) nesne gelmekdedir pes imdi bundan iz‘ān ḳıl kim Ḥaḳ Te‘āla (6) ezel ‘āleminde herkese isti‘dādına ve ḥavşalasına göre tecellī (7) etmiştir ve evvel ḳur‘asın yaratmıştır ve ol ḳur‘ada herkese (8) naşīb ne ise taḳdīr olub düşmüştür ve bu ‘ālemde ol (9) nesne felegiñ gerdesiyle vücūd bulub taḳdīr-i Ḥaḳ üzere (10) vāşıl olmuştur ve aña herkes irişmiştir ve bir dürlü sebep ile aña (11) yetmiştir pes ezel ḳur‘asında Ḥaḳ Te‘āla çünkim yahşi (12) yaman taḳdīr üzere herkese ne yazıldıysa ol muḳadder olduysa (13) ol muḳadder olan nesne bu ‘ālemde zāhir olub vücūd bulsa (14) gerekdir ve herkes aña irse gerekdir ve bu ‘ālemde ‘ömrin ḥāşılı (15) tamām olunca başdan aşsa gerekdir pes anı iz‘ān (16) ḳıl kim niceler bu ‘ālemde bunca yıl ‘ömr sürdi ve bu ‘ālemden (17) rıḥlet idüb gitdi lakin kimseniñ naşībın alub **31b** (1) götürmedi ve götürmege ḳādir daḥı olmadı ve fırsat (2) bulub aña el kırmağa mümkün olmadı herkes bu ‘ālemde (3) kendi naşībın alub gitdi ve ezelde muḳadder olan şeyle (4) ‘ömr geçürdi ve yiyüb içüb bu ‘ālemden ḳuş gibi uçub (5) gitti ve biri uçub gidince yerine biri daḥı ḳondı (6) tā kıyāmet ḳopunca ḥāl böyle olur amma nice nādān aḥmak (7) vardır ki nefis ü hevā vü şeytāna uyub gezer Ḥaḳ tarafına (8) meyli yok tazarru‘-ı niyāz daḥı yok ve Ḥaḳ Te‘ālanıñ ef‘āl-i (9) ḥasenesinde degil ve gönülden etdiği işe pişmān olub (10) dergāh-ı Ḥaḳḳa yüz urub yalvarmak daḥı yok (11) ve ḥadīs ve Ḳur‘ān

didigi kelāma raġbet daħı etmez ve Hakkıñ (12) emrine boyun virüb gitmez benim naşibim fişk-ı fücūrluk ve nefsiñ (13) hevāsına uyub gezmekdir ve ħalka cevır ü ta‘addı etmekdir (14) diyü kendi zu‘m-ı bātılı üzere dā‘im ehl-i hevā ile hem-nişān (15) olub anlardan istimdād ricā etmekdedir ve dīn ü diyāneti (16) kalīl ve efsānesi sebīl olanlardan velāyet me‘mūl idüb (17) ‘ömrin hevā vü hevesde ifnā iden kimselerden ħazer etmeyüb **32a** (1) ardınca yelmekdir anı bilmez kim Hakk Te‘āla ‘ālem-i ezelde her nesne (2) taqđır idüb bu ‘āleme göndermişdir ve ‘ilmle anı kullarına (3) bildirmişdir ve kendüye vuşul ne ile olur anı ‘ayān (4) eylemişdir tā kim herkes bu ‘ālemde kendüye muqadder olan (5) rızık ile ‘ömrin geçürüb Hakk Te‘āla ħazretini tek ü pū (6) ve cüst ü cū eyleye ve dā‘im Hakk Te‘ālāya gökçek tā‘at (7) kılub ve ħüsn i‘tikād idüb fermānı üzere ‘amelde (8) ola ve emrinden taşra bir zerre iş eylemeye ve hergiz aña (9) meyl etmeye ve zevāde-i āḫiret taḫşīlinde olub yārın (10) ḫālim nite ola diyü ağlaya ve cigerin ateş-i ḫavf-ı Hakkla (11) daġlaya ve hergiz bu ḫavfdan emīn olmaya ve kemāl ma‘rifet ile (12) getürmege cidd ü cehd eyleye ve kendüden ‘ālem-i ezelde cānib-i (13) Hakkdan tecellī bulmuş ādem arayub bula ve kendüde (14) olmayan şeyi çalışub taḫşīl ide ve Hakk Te‘āla cemālī (15) nūrını cemīllerde arayub bula ve anlara muṭī‘ olub anlarıñ (16) yümn-i himmetleriyle vāşıl-ı Hakk olub maḫşūda ire

2.2.2. El-bābüs’s-(17) Sānī

Bu bāb daħı on faşlı müştemeldir ve her faşl **32b** (1) bir nev‘ ‘ilmin zikri beyānındadır çün ṭālib bu bāba irişe (2) ikinci bābıñ fethine nā‘il olduğunuñ sırrınıñ ‘ayānıdır (3) ey sālīk-i rāḫ-ı Ḥüdā çün ibtidā ḫālinde cānib-i Hakkā heves (4) bābın küşāde idüb Hakkā teveccüh idesin ve ḫaḫīkat ‘ilmini bilür (5) bir zāta vāşıl ve anıñ şoḫbeti berekātıyla bu ‘ilme dāḫil ve ol (6) murādı dilde ḫāşıl etmege niyet-i ḫālise kılasın pes iptidā-yı (7) mertebe gerekdir ki dört dürlü kapu kendi gönül evinde küşāde (8) idesin ve ol kapularıñ birisi zāhiredir ki şerī‘atdır üçü (9) bāṭınadır ki zühd ü taḫva ve meyl-i muḫabbetdir pes her kapu kim (10) gönül şehrinde kesb idesin saña ol kapuların her birinden (11) bir dürlü ‘ilm müyesser ola çün ṭālib-i Hakk bunları tekmīl ide (12) emīr-i ‘ışk didikleri ma‘nā-yı şahş andan zuhūra gele pes (13) bu bābda ṭālibe gerekdir ki evvel kendi özin şer‘-i Muḫammedi (14) ile taṭḫīr ide ve cem‘ ef‘āl ü akvālın aña taṭbīk ide (15) ve rüz şeb bunuñ üzerinde olub şaḫına çün şer‘-i (16) Muḫammediyede kuvvet bula özin anıñla kemālīyle perḫīz ide pes (17) ol cihetle zühd ü taḫvāya düş ola ve nefis-i şūmı zühd **33a** (1) ü taḫvā ile me‘kulāt ü meşrūbātın men‘

ide men' etmege (2) sa'y ide çün zühdi ve takvâyı ele getüre bu iki ma'nâ (3) sebebiyle gönül hümâsı Hâk tarafına meyl ide çün ol tarafa (4) meyl ide dâ'im taraf-ı Hâkdan tekellüm olunan kelâma mâ'il (5) ola ve her dürlü belâya kâ'il ola ve her ne kim başına gele anı (6) şüm nefsinden bile ve çün cânib-i Hâkka meyl hâşıl ola (7) muhabbet dahı baş kaldıra zîrâ meyl ü muhabbet birbiriyle tev'emdir (8) görmez misin çün insân bir şey' seve ve meyl ide lâ-büdd (9) aña muhabbet dahı ızhâr ider pes çünki tâlib-i Hâk gönül (10) levhında meyl ü muhabbet kesb ide tâ'at u 'ibâdet aña (11) lezîz gele ve dâ'im tâ'ati seve ve hâtıra hutûr (12) iden ma'siyet içün gözyaşın revân ide ve gitdikçe (13) tâ'atte terakki bula çün Hâk Sübhâne bir kulunuñ gönlüne (14) bu nesneleri müyesser idüb vire pes ol gönülde hicâb (15) ref' ola ve dile gelmez ma'nâlar göre ve çün şer'-i Muhammedi (16) ile özin tahtîr ide min badi sünnetin cemâ'atde 'udül (17) etmeye ve ol muhabbet cihetiyle dilden bir zevk zuhûr ide **33b** (1) ve 'ışk-ı haķîķiden tâlibe haber vire ve tâlibi fi'l-cümle (2) dünyâ cîfesinden berî ide ve kanâ'at vâdisine düşüre (3) ve fakr ateşini kabûl ide emîr-i 'ışk didikleri şâh-ı 'ışk (4) bunda zuhûra gele ve gönül tahtında otura ve tâlibi kendüye (5) cezbe ide ve varlığını mahv ide ve gözyaşın ırmâğ ide (6) ve dilde olan hazâ'in fethine 'alâmet zuhûra gele ve nûr-ı zât (7) yüzünden perde ref' ola pes imdi tâlib-i Hâk olan (8) sâlike ibtidâ hâlinde bu dört dürlü kapunuñ fethine çâre (9) gerek ki bâlâda zikri mürûr iyledi ya'ni şerî'at ve zühd (10) ve meyl ü muhabbet beşinci her ef'âli ve ahvâli şer'e muṭâbık (11) gerek zîrâ zerre kadar nâ-meşrû' şey ile kesb olunmuş (12) nice hâl dilden ref' olur anıñçün şerî'atde kuvvet (13) gerek zîrâ bu maķâmât cehlle olur iş degildir tâlib-i (14) Hâk olan sâlikde sa'y gerek ve şeyhinde himmet gerek (15) ve şerî'atde ihtimâm gerek zîrâ eger ümmet şerî'atsiz (16) kesb olur degildir şerî'at buña mîzândır şerî'ati (17) olmayan kimseden kerâmet zuhûr iderse istidrâcdır **34a** (1) kerâmet şeklinde hârik-ı 'âdedir şaķın inanmayasın (2) zîrâ şerî'ate ri'âyeti olmayan fâsıķdır fâsıķdan (3) şadır olan havârık⁶³ 'avâ'id-i istidrâcdır i'tikâd-ı ehl-i (4) sünnet budur

2.2.2.1. Faşl-ı Evvel

Sa'y ile mücâhede beyanındadır (5) ey sâlik-i râh-ı Hüdâ çün bildin cânib-i Hâkka sülûk (6) idene sa'y gerekdir Kemâķalullâh Te'âla *ve-en leyse (7) lil-insâni illâ mâ se'â*⁶⁴ ve şalâhiyyet gerekdir ve şalâhiyyete (8) 'ilm gerekdir ve 'ilme 'amel

⁶³ "Havârık" kelimesi ح harfiyle yazılması gerekirken metinde ځ harfleriyle yazılmıştır. Bütünlük açısından kelimenin orijinal hâline sadık kalınarak ح harfi ile gösterildi.

⁶⁴ *Ve-en leyse lil-insâni illâ mâ se'â: "İnsan için ancak çalıştığı vardır."* Necm, 53/39.

gerekdir ve t̄a‘at u ‘ibādet gerekdir (9) ve Hāk Te‘āla kurbuna ẓarīb olmağa ta‘līm ider hāce gerekdir (10) ya‘ni mürşid-i kāmīl gerekdir ve gice gündüz ol hāceye (11) muḳārenet gerek ve anıñla müzākere gerek ve aña muḥabbet (12) ve ta‘zīm gerek ve her hālde hūsn i‘tikād gerek ve hālīne (13) göre ḳādir olduğı ḳadr mālen ve bedenēn ikrām gerek (14) tā kim ḥaḳḳında ḥācenīñ himmeti bülend ola ve her hālde (15) emrine inḳiyād gerek ve ḥaḳḳında her ne kim nuṭḳ iderse (16) nefsiñ redd etmek gerek ve her ne ḥizmetle me‘mūr (17) iderse ḥizmetinde ihtimām gerek ve sünen-i Resūlī **34b** (1) ihyāya iḳdām gerek ve Rabbü’l-‘izzetiñ fermānīñ dutub (2) ferā’izini edāya muḳdim gerek ve Hāk Te‘ālanīñ luṭf u keremine (3) irişmege şeyḥinden himmet gerek ve aña vuşul için ‘ilm-i zāhir (4) gerek ve şer‘-i Muḥammedi ile özin pāk etmek gerek (5) ve dilden lāfi fi‘l-cümle tarḥ etmek gerek ve bu ‘ilme (6) neyl için cidd ü cehd gerek ve dil hicābına çāre etmege (7) nefse riyāzet gerek ve dilde dīde fethine Hākḳa meyl (8) ü muḥabbet gerek ve başiret gözin küşāde idüb ef‘āl-i (9) mezmūmeden ihtirāz gerek ve rüz şeb özin muḥāsebeye (10) almak gerek tā kim ol mertebe nefsi ef‘āl-i mezmūmeden ḥalāş idüb (11) Hākḳıñ emrine imtişāle rağbet etmege heves gerek çün nef (12) ol cānibe meyl ide pes dünyāyı ve anıñ muḥabbetini dilden gidermege (13) iḳdām gerek ve ḥalkı rencide-ḥāṭır etmekden şaḳınub (14) şıdḳ u ihlāşı kendüye pīşe ḳılmaḳ gerek ve tālib-i (15) Hāk dā‘imā riyāzet ü mücāhede üzere olub nefsin (16) dā‘im aç tuta ve t̄a‘at u ‘ibādet muḥabbetini öz nefsinde (17) taḥşīl ide ve ibtidā hālīnde buña sa‘y ide ve bu yolda **35a** (1) şek ü reyḅ ḳayūdundan kendi özin ḥalāşa çare (2) ide ve Hākḳıñ muḥabbetini zamīrinde ikāz etmege sa‘y ide (3) ola kim andan bir zerre gönülde peydā ide ve ol zerre (4) sebebiyle gönülde nice ḥikmetler feth olub müşāhede ide (5) **beyit**

diler iseñ olasın sen behre-mend

(6) tālib-i Hāk ola gör iy derd-mend

çün kim Hāk Te‘āla (7) ḥazretlerine meyl ü muḥabbetiñ ola ol daḥı saña nice enva‘ (8) ḥikmetler iḥsān ide tā kim muḥabbetde ḳavī olasın ve nūr-ı (9) zat ḳabul idecek gönül peydā idesin ve aña etdüğün (10) t̄a‘at u ‘ibādet mışḳalasıyla şayḳal urub ziyālandıra (11) çün tālib-i Hāk kemāl üzere kendi özin taḥḥīr idesin Hāk (12) Te‘āla ‘azze ve celle anı murādı olan murāda irgüre ve ervāḥı (13) ile mülākāt itdire ve bāb-ı Hākḳa vuşul için irşadı (14) kimde olduğün i‘lām ide ammā çünki sālikiñ meyli (15) cānib-i Hākḳa

olmaya ve şalāhiyyete kâbiliyyeti mümkün olmaya (16) pes ol kimse hikmet ‘ilmine nice nā’il ola huşūşā (17) leyl ü nehār dünyā guşşasından bir an azād olmağa çare **35b** (1) yok ve hırş-ı tama’dan halāşa meded yok ve nefsi şifāt-ı (2) mezmûme ile mālāmāl olmuş kademe alacak kudreti yok (3) aña mürşid gelüb neylesün bir anda nice anı irşād eylesün (4) imdi bu bāba teveccüh iden tālilde taḥammül gerek ve muḥabbet-i (5) Hāḳda dā’im taḥammül gerek ve şer’-i Muḥammedi rah-nümā idünmek (6) gerek tā kim pür-nūr-ı zāta lāyık ola

2.2.2.2. Faşl-ı Sānī

(7) Ma’kūlāt ü maḥsusāt keşfi beyânındadır ey (8) sālīk-i rāh-ı Hüdā çün tālīb-i Hāḳ olan sālīk (9) cānib-i Hāḳka teveccüh idüb tevbe ide ve ma’kūlāt (10) ü maḥsusātın keşfi teveccühle olur diyü anın iskânına (11) düşe ve gönül ‘āleminde olan Hāḳkın sırr-ı hikmetlerine hayrân (12) kıla bile kim bu ma’kūlāt keşfi odur kim tālīb-i Hāḳ (13) kendi özin bendelik maḳāmına koyub Hāḳkın ‘azābından (14) ḥavf ide ve kendi a’zāsına nazar idüb te’emmül ide kim (15) bu his şüret-i insānda kem vardır Hāḳ Te’āla bir maḥlûka (16) anı ihsân etmiştir ve ol taḳarrüp ile iz’ân ide kim (17) Hāḳ Te’āla bizi bu hey’et üzere ḥalk iden Perverdigāre **36a** (1) şükr lāzımdır ve kemāliyle aña kulluk etmek ehemmi mühimmedendir (2) ve bundan mā’adā Hāḳ Te’āla kendi kurbına lāyık olacak (3) ne hikmetler var ise cümlesin insāna maḥşûş etmiştir (4) ve insānın özin anıyla pür etmiştir pes bu nesne ile insān (5) dahı Hāḳkın hikmetine vākıf ve ‘azamet-i Hāḳka kâşif ola (6) diyü insāna bir rāh virmişdir ve ol rāh üzere müstaḳīm (7) ola diyü eline mīzān virmişdir tā kim ol mīzāna yapuṣub (8) ol rāhı kat’ ide ve ol mīzān şerī’at-ı Muḥammedidir (9) bunuñla Hāḳ Te’āla ḥazretine vuşul ve kendüye maḥşûş (10) etdüğü hikmetlerini ortada seyr ide ve ma’kūlāt (11) u maḥsusāt keşfine ire pes şol ‘ārifiñ ki ‘aklı (12) tamāma ve kemāle ermiştir ve ‘akl sebebiyle ‘ilm-i zāhir el virmişdir (13) ve Hāḳ Te’ālanın varlığın kendü ‘uzvunda idrāk kılmışdır (14) pes ol sālīk arada ḥicāb olan nefisle uruṣub (15) ve vuşul-i Hāḳ için leyl ü nehār dūrişub dā’im ḥavf-ı (16) Hāḳda olur zīrā anı bilür kim Hāḳ Sübhāne ve Te’āla çünkim (17) insānı cümleden eşref ḥalk iyledi ve kendi kurbuna lāyık **36b** (1) olmağa maḥşûş kıldı ve özin taḥhīr için ‘ilm virdi (2) ve cümle eşyâyı aña bildirdi pes bunca hikmet ile memlû iken (3) emrinden ibā idenlere ‘adāb-ı şedīd bunın içündür zīrā görmez misin (4) bir kimseye muḥabbet kılsañ cüz’-i günāh için anı te’dīb idersin (5) pes şöyle ma’lûmuñ olsun ki Hāḳ Te’ālanın fermānıñ (6) dutub ve Resülün şerī’ati üzere olub gidenler

cümle (7) eşyāya vākıf ve nice hikmet-i Hakkā kâşif ola ve kulluk (8) cihetiyle dile gelmez hāle nā'il olub her belāya kâ'il ve her (9) cefāya hāmil ola

2.2.2.3. Faşl-ı Sālis

Bu faşl keşf iki nev' (10) üzere olduğun beyān ider ey sālîk-i rāh-ı Hüdā⁶⁵ ma'rifet-i (11) tarîk-i Hakk iki vech üzeredir biri kesbî biri keşfîdir (12) keşfiyi Sübhāne ve Te'āla enbiyāya mahşûş kıldı kesbî (13) rāhını Hâzret-i Hakk tarîk-i Hakkda mücāhede iden evliyāya (14) taḥşîş itdi pes Hakkın tecellî nūrına ğark (15) olanlar enbiyā olup bu 'āleme gelüb halkı dîn-i islāma (16) da'vet itdiler ve anlarda hicāb-ı nefis olmadı vücūd (17) buldukları Hakkın nūrına nā'il oldılar nihayet **37a** (1) destürsuz kendilerin izhār etmediler ammā ma'rifet kişiniñ (2) tarîki budur ki çün Peygamber 'aleyhisselātü vesselām teblîğ-i (3) risālet idüb halkı dīne da'vet etmege āğāz iyledi (4) pes anı gelüb taḥdîk idenler ve şoḥbet-i şerîflerine vuşul (5) bulanlar ta'līm-i Resul üzere kerāmete kadem başdılar ve Resüle (6) bî'at idüb izin taleb itdiler tā kim anlar daḥı Resulün ümmetini (7) Hakk Te'ālanın ḥuzūrına delîl olub irşād ideler (8) ve Hakkın hikmetini anlara bildireler işbu vech üzere meşāyih-i (9) 'izāmın silsilesi vākı' olmuşdur ilā yevminā hazā şeyḥ (10) odur kim silsile ile Resulullah 'aleyhisselām ḥazretine çıkar (11) ve bunlar zamān-ı evvelde bellü idiler lakin halk-ı 'ālemin ekser-i (12) fesekāsı ol yola sālîk oldılar ol sebeble kendülerin (13) pinhān idüb tecāhülden geldiler zīrā bu yola bir fāzıl kimse (14) böyle bir fāzıl şeyḥ kimse gerek tā kim sen daḥı ta'līm-i tarîkat (15) u ma'rifet idüb andan murād bulasın

2.2.2.4. Faşl-ı Rābi'

Tehallukū (16) *bi-āhlākillah*⁶⁶ şıfâtı beyānındadır ey sālîk-i rāh-ı Hüdā (17) bilgil kim Hakk Sübhāne ve Te'āla gā'ib 'āleminde olana **37b** (1) ne yüzden idüğün beyān itdi tā kim aña vuşul için (2) fermān etdügi tā'at u 'ibādete yapışa ve anıñla 'amel (3) kıla ve kendi gönül şaḥrasında olan nesneyi tecessüs ide (4) ve aña nā'il olmak için gözyaşın revān ide ve nefis-i şūmdan (5) perhîz eyleye ve sülûkunu kendi özine irişdire ve ri'yāzet (6) ü mücāhede sebebiyle her şeb bu hikmetin terakkisinde ola (7) ve sırr-ı kalbe ire ve anın varlığın gönül 'āleminde iz'ān eyleye (8) ve remzle işāret olunan aḥvāle ve nefis-i şūmı zabt ide (9) ve dā'im sırr-ı kalbi rabt ide ve çün 'ilm-i hikmet kapısı fetḥi yüz (10) duta pes Hakkın 'ilm-i nihānına vākıf olub rumûz-ı 'ışkı

⁶⁵ "Hüdā" kelimesi ح harfiyle yazılması gerekirken metinde ح/ح harfleriyle yazılmıştır. Bütünlük açısından kelimenin orijinal hâline sadık kalınarak ح harfi ile gösterildi.

⁶⁶ **Tehallukū bi-āhlākillah:** "Allah'ın ahlakıyla ahlaklanın." Hadis.

(11) kâşif ola ve likâ-yı Hakkâ mazhar düşdükçe gönül levhına (12) havf u haşyet ziyâde ola nitekim dimişlerdir **mısrâ'**

(13) *kurb-ı sulţân ateş-i sūzân būd zîrâ*

Hak Sübhâne ve Te'âlanın (14) kudretini müşâhede itdikçe gönül evine havf-ı Hak müstevli olur (15) ve Hak Te'âladan havf-ı 'azîm üzere olur ve i'tikâd (16) u i'timâdı ziyâde olur ve ahlâk-ı hamîde kesbi âsân (17) gelür ve ef'al-i hüsnâyâ rağbet ider ve cem' müşkilleri **38a** (1) âsân gelmeye başlar ve Resûlullâh şallallâhu 'aleyhi ve sellem (2) hazretinin *tehalluku bi-ahlâkillâh*⁶⁷ hadîs-i şerîfinin mefhûmını (3) gönül levhında hâşıl ider ve şîfât-ı Hakla muttaşîf olub (4) hikmet hazînesine irişür **beyit**

beşer vaşfında benlik olsa fânî

(5) *kim Hak evşâfınıñ oldur nişânı*

çün meşâyıh-ı 'izâm keşserahûmullâh (6) fi'd-dünyâ tarîki üzere özin bu dâ'ireye getürmege himmet (7) idesin ve bu bâbda beyân olinân kelâm ile 'âmil olasın (8) ve beşeriyet didikleri şahşı dilden ihrâc idesin (9) kedûrat-ı ma'siyetden özin tahtîr idüb şâf (10) idesin ve tehallukû şîfatıyla muttaşîf olmağa cehd idesin (11) dâ'im havf-ı Hakla nefse vücûd virmeyesin

2.2.2.5. Faşl-ı (12) Hâmis

Sâlik 'ibâdetde kuvvet dutduğı beyanındadır (13) ey sâlik-i râh-ı Hüdâ çün meşâyıh-ı 'izâm tarîkine (14) tarîkine sülûkuna sülûk idem diyü aña meyl idüb (15) muhabbet itdiñ ve zühd ü takvâ bâbına nâ'il olam (16) diyü nefsi şûmı teskîn için dövüşdün ve 'ilm-i hikmet (17) vâdîlerine irişem diyü tefekkür deryâsına daldıñ **38b** (1) ve dünyâ-yı bî-vefâdan hisseni aldıñ ve bunca (2) yıl bilmezlik sebebiyle nefsi emmâre hevâsında yelüb (3) yopurdıñ ve nice yıllar 'ömr-i 'azîziñ yok yere telef (4) idüb geçirdiñ ve ef'al-i nâ-pesendide ile nice ihvânını (5) kendine güldürdün pes bu bâbda mürûr iden ahvâli (6) bilüb bu tarîke teveccüh ettiñ ve sen erba'ine irüşüb (7) saçını sefid itdiñ ve ecel 'alâmetini fîkr idüb ma'siyet (8) hevâsından özin perhîz etmege yüz urdıñ ve ol (9) cihetle cümleden rücû' idüb leyl ü nehâr tâ'at u (10) 'ibâdet vâdîsine düşdün ve hevâda geçen 'ömr için (11) peşîmân olub ağlamağa başladıñ ve kurb-ı Hakkâ irem (12) diyü cidd ü cehdi ortaya getürdün ve bir pîr-i 'azîze (13) düş

⁶⁷ Bk. dipnot 66.

olub anıñla cān şöhbeti idem diyü endiŕeye (14) düşdüñ ve fermān-ı Hākka ve anıñ hizmetine yüzün (15) hāk-ı mezellele kōdıñ ve Hāk Te‘āla hāzretini tek ü pū (16) ve cüst cū etmege meyl ü muhabbet idüb şavm u şalāta (17) ragbet itdiñ ve zikr-i Hākla ber-devām olmağa ‘azīmet ettiñ **39a** (1) ve gönül levhında yaramaz endiŕe tarh idüb ‘ibādet (2) ü tātde olmağı iltizām itdiñ ve soñ nefes hālını (3) ve ecel cāmını fıkır idüb dā’im gözyaşını revān ettiñ (4) ve perişān-ı hāl olub anıñçün melül ü maḥzūn olduñ (5) ve gönül hānesinden dünyā muhabbetini giderüb yerine ḥavf-ı (6) Hākki iskān itdiñ ve Hākka vuşul için şer‘-i Muḥammedi (7) rehber dutub kemāl mertebe aña muhabbet idüb tevḥīde (8) iştiğāl ile nefis ü şeytān hevāsını bi’l-küllıyye dilden (9) dilden ḳal‘ etmege cūr‘et ettiñ ve nefsiñ hevācisini (10) dilden izāle etmegi ve tāt-at-ı Hākda ḳavī olmağı ve (11) muhabbet-i Hāk ile hoş u ḥurūş idüb dā’im zikrullāh etmege (12) himmet kıldıñ ve nūr-ı Hākla özin mevşūf idüb (13) şalāhiyyet kesbine sa’y idüb sermāye-i ‘ömri bu bābda (14) andıñ ve gönül hūmāsını envār ile amāde idüb (15) dilden muhabbeti zuhūra getürdüñ ve anıñ üzerine (16) sābit-ḳadem olub Hākkiñ kelāmını Hākkiñ kelāmında (17) vārid olan *uhibbuhum veyuhibbūni*⁶⁸ mefḥūmuna vāşıl olub **39b** (1) murādıñ ḥāşıl kıldıñ ve cem‘ endiŕeden berī (2) olduñ ve gönül levhında zevḳ ü şevḳe nā’il olub (3) kemāl mertebe-i ‘ışḳ-ı ḥāḳīḳīye irüb özin anıñla maḥv itdiñ (4) ve maḥbūb yüzün görem diyü cem‘ varlığın anıñ yolına (5) ifnā idüb bī-nām bī-nişān olduñ ve ‘ayn-ı ḳalb (6) müşāhedesine irüb kıyl u ḳālden berī olduñ (7) ve bağı başın kemāliyle kebāb idüb şıdk u ihlāş (8) maḥbaḥında pişürüb büryān idüb yārān ortasında (9) getürüb anı lutf u keremle tenāvül itdirdiñ tā kim bu (10) ma’nāya vāşıl olub gönüllü ḥāşıl kıldıñ ve devlet- (11) dārına irüb her murāda vāşıl olduñ **şir**

(12) *gitmedin mürğ-ı dil elden def‘ ide gör efkārı dilden*

(13) *ma‘rifet taḥşīlini ḳıl iz‘ān naḳş ola dırsen nūr-ı Yezdān*

(14) *ur nefis-i şūmasın kemend vaḥşeti gidüb ḳabul eyleye pend*

2.2.2.6. Faşl-ı Sādis

(15) Tevāzu‘ u meskenet zikri beyānındadır (16) bilgil ki ey sālīk-i rāh-ı Hūdā çün kendi özin bilmege (17) teveccüh itdiñ pes iz‘ān ḳıl kim Hāk Te‘āla saña bunca **40a** (1) yıl ‘ömr virdi tā kim sen Hākkiñ emrinde ber-devām olub (2) her emrini yerine

⁶⁸ **Uhibbuhum veyuhibbūni:** "Ben onları seviyorum, onlar da beni seviyorlar." Maide Suresi 54. ayetten iktibas olan bir ifade.

vaz‘ idesin ve saña anıñçün nefis (3) virdi ve nefse bunca şıfât-ı mezmûme virdi tâ kim (4) nefisle uruşub andan ol şıfât-ı zemîmeyi izâle idesin (5) ve şıfât-ı maḥmûdesi ile anı mevşûf idüb Hâk ḥazretine (6) qarîb olasın ve nefsi ḥâk ile yeksân ola diyü rızâ (7) viresin ve özin meskenet ü tevâzu‘ birle amâde idüb (8) bir mür-i za‘îf gibi bu ‘âlem-i bî-beḳâda olub ol Efdâl-i (9) Maḥlûkâtıñ şallallâhu ‘aleyhi ve sellem ef‘âl-i şerîfesine (10) fi‘lini tatbîk idesin ve zümre-i ehl-i ḥâlden olmağı temennâ (11) idesin ve Resûlullâh şallallâhu ‘aleyhi ve sellem ḥazretiniñ (12) *allâhümme ehyini miskin ve teveffeni miskin vehşurni fi zümretil mesâkini*⁶⁹ buyurduğu miskinlerden olmağı temennî idüb (14) çalışasın zîrâ çün Eşref-i Mevcûdât şallallâhu ‘aleyhi (15) ve sellem bu zümreden kendileri olmağlığı temennî iyledi du‘â iylediler (16) pes bize lâıyık olan oldur ki anıñ diledüğü nesneden (17) olavüz ve özimiz ḥor idüb bu ‘âlemde ehl-i hevâdan **40b** (1) perhîz üzere olub ḥizmet kemerin meyanımıza bağlayub (2) mekârim-i aḥlâk ile özimiz tezyîñ idevüz ve Hâk Te‘âla (3) ḥazretiniñ emrini dâ‘imâ ta‘zîm kılub fermânına boyun virevüz (4) ve cem‘ maḥlûkuna müşfik ü mihribân olub maḥlûkdan (5) her cefâ ki gele aña cânla râzı olub ḳabûl (6) idevüz ve şabır siperini tutmak içün ḡayret kuşâğın (7) kuşânub duravüz ey tâlib-i Hâk sen daḡı bu şıfatlarla (8) muttaşîf olub nefsiñ şiddettini şabır berekâtıyla yeñüb durasın (9) ve tehevvr-i nefsi dilden izâle idesin tâ kim şeytân-ı la‘îñ anıñ (10) sebebiyle levḥ-i dile yol bulmaya ve seni murâdından ayırub (11) melûl kılmaya ve her ne cefâ kim saña Hâkdan gele aña taḥammûl (12) idesin görmez misin Resûl-i Ekrem ve Ḥabîb-i Mükerrrem şall (13) allâhu ‘aleyhi ve sellem ḥazretine Ḳureyş sefîhleri netdiler ki (14) ol Sultâna envâ‘ cefâlar itdiler ve mübârek başını (15) yarub ḳanlar aḳıtdılar böyle iken yine cümlesine şabr (16) idüb ezâ vü cefâlarına taḥammûl eylerdi ve yine anlar içün (17) du‘â-yı ḡayr idüb *allâhümme’ hdi kavmî feinnehüm lâya’lemûn*⁷⁰ **41a** (1) dirlerdi ve her ne deñlü ḳavmi cefâ etseler ol yine kendi (2) özin tevâzu‘ u meskenetden dūr etmezdi hemân ne deñlü (3) aña cefâ etseler hemân ol yine anıñ muḳâbelesinde tâ‘ati (4) ziyâde idüb anı öz cânına minnet bilürlerdi ve bunlara (5) şerle du‘â etmezlerdi anıñçün Hâk Te‘âla ḥazretleri (6) Ḳur‘ân-ı ‘Azîminde *inneke le’alâ ḡulukin ‘azîm*⁷¹ buyurub anı medḡ (7) iyledi çün Resûl-i Ḥüdâ şallallâhu ‘aleyhi ve sellem Ḳureyş (8) süfehâsından envâ‘

⁶⁹ *Allâhümme ehyini miskin ve teveffeni miskin vehşurni fi zümretil mesâkini*: "Allahım bana miskin olarak hayat ver, (canlandır) miskin olarak canımı al, beni miskinler zümresiyle dirilt." Hadis.

⁷⁰ *Allâhümme’ hdi kavmî feinnehüm lâya’lemûn*: "Allah’ım sen benim kavmime hidayet et. Çünkü onlar (bir şey) bilmiyorlar." Hadis.

⁷¹ *İnneke le’alâ ḡulukin ‘azîm*: "Sen elbette yüce bir ahlak üzeresin." Kalem, 68/4.

meşakkatler geçüb belāya mübtelā oldu (9) bunların cümlesine şabr u taḥammül idüb
 ḥuşūṣā Ḥabīb-i (10) Ḥüdā iken bu deñlü derd ü miḥnet çekdi ve *beni yā Rab* (11)
*miskinler ile haşr eyle*⁷² diyü du‘ā iyledi pes ‘ākıl olub (12) kurb-ı Ḥaḳḳa vuşül taleb
 idenlere bu du‘āda ve çekdiği (13) belāda çok dürlü ḥikmet var idügün ‘ayn-ı tefekkür
 ile (14) arayub bula zīrā bu dünyā-yı bī-beḳāda her ne deñlü derd ü miḥnet (15) vārid
 olursa cümlesine cān u dilden boyun virüb (16) şabr ide ve niçün böyle ḥāle mübtelā
 olduḳ dimeyevüz (17) hemān öz nefsi ḥāk ile yeksān idüb miskīn idevüz **41b** (1) ve
 Ḥaḳ Te‘ālanıñ maḥlūkı arasında bir mūr-ı za‘īf gibi olub (2) bir şahṣa ḥaḳāret göziyle
 bakmayavüz ve her ḥāle taḥammül idüb (3) şükr idevüz ve ⁷³ idenlerin
 muḳābelesinde iylik eylemege (4) ‘ādet idinevüz ve ehl-i ĩṣār olub himmet bābını
 herkese (5) küşāde kılavüz ve elde olanı dirīğ etmeyüb ehl-i ihlāş (6) olmağa sa‘y
 idevüz ve ḳavlimiz ile fi‘limiz berāber idevüz (7) ve ehl-i edeb olub ve ehl-i edeb
 zümresinden olavüz (8) edeb daḥı iki dürlüdür biri ḥaḳḳla edebdir biri Ḥaḳla (9)
 edebdir ḥaḳḳla olan edeb ḥod⁷⁴ ma‘lūm Ḥaḳla olan (10) edeb oldur ki Ḥaḳḳıñ bir dürlü
 ḥikmetine ḳarışmayub ḥükmünden (11) i‘rāz etmemekdir ve niçün şu şöyle oldu bu
 böyle oldu (12) dimemekdir *la yus’elu ‘ammen yefa’lu ve yefa’lu-llahu mā yeşau ve*
yahkumu (13) *mā yuridu*⁷⁵ ol cümle sā’ildir aña kimse sā’il olamaz ol (14) diledüğün
 işler ve murād etdüğine ḥükm ider bize hemān gerek (15) olan emrine imtişāl idüb
 ḥükmüne rızā göstermekdir (16) yoḥsa Ḥaḳ Te‘ālanıñ ‘acā’ib işlerine su’āl etmek (17)
 ḥatā-yı maḥẓdır ve ḥaḳḳla olan edebdendir ḥaḳḳa ululanmayasın **42a** (1) ve māl ü
 erzāklarına ṭama‘ etmeyesin ve ḥaḳḳı cehāletden (2) ba‘id olasın ya‘ni anları teḫlil
 etmeyesin

2.2.2.7. Faşl-ı Sābi‘

(3) *Veleḳad kerremnā*⁷⁶ sırrı beyānındadır ey sālik-i rāh-ı Ḥüdā çün (4) Ḥaḳ
 Sübhāne ve Te‘āla cem‘ maḥlūḳa ol emāneti ‘arz eyleyüb (5) teklīf itdi ve cinsiyyet-i
 eşyāyı beyān itdi kim ve dedi (6) anı daḥı ḳudretiyle emāneti ḳabül ideniñ gönül
 levhına (7) naḳş iderem diyü ḥaber virdi cümle maḥlūḳ anda (8) cinsiyyet-i eşyāyı

⁷² “Yā Rabbī! Beni fakir olarak yaşat, fakir olarak öldür, mahşer gününde fakirlerle haşreyle!” Hadis-i şerifine telmih yapılmıştır.

⁷³ Okunamadı.

⁷⁴ "Hod" kelimesi ح harfiyle yazılması gerekirken metinde ح harfleriyle yazılmıştır. Bütünlük açısından kelimenin orijinal hâline sadık kalınarak ح harfi ile gösterildi.

⁷⁵ *La yus’elu ‘ammen yefa’lu ve yefa’lu-llahu mā yeşau ve yahkumu mā yuridu*: "Allah yaptığından sorumlu tutulamaz, O dilediği şeyi yapar ve istediği şeye hüküm verir." Hac Suresi 14. ayetten iktibas olan bir ifade.

⁷⁶ Bk. dipnot 28.

gözedüb emāneti kabūlden āyā itdiler (9) ammā insān ‘aķilla iz‘ān idüb bildi kim Hāķ Te‘āla kendi (10) emānetinden ba‘id olmaz ve nazarından anı dūr kılmaz (11) ve böyle hey‘et-i zībāyı Hāzret-i Hāķ kendi ma‘rifetinden (12) hālī ola diyü rızā virmez ve kendi civārından emāneti (13) kabūl ideni dūr etmez ve beyhūde yire anı vāde diyü eylemez (14) ve bir an nazar-ı Hāķdan ğayrı yere gitmez pes insān bunları (15) çün böyle iz‘ān itdi emānet kabūlüne rızā göster diyü (16) boyun virdi anıñçün adı zālüm u cehül oldu (17) lakin emāneti kabūl itdiĝi vaķit sırrıyla getürmege kabūl itdi **42b** (1) ve anı getürmege anıñla cūr‘et kıldı yoķsa ķalbi ile⁷⁷ (2) yoķsa ķalbi ile anı getürmege kabūl etmedi zīrā (3) bildi kim ķalbiyle getürmege mümkün degildir ve cism aña (4) müteħammil olmaz anıñçün ķalb diyü aña ad viridi (5) ve sırrıyla anı kabūl etdiĝiçün ‘azīz ü mūkerrem oldu nitekim Hāķ (6) Te‘āla Kūr‘ān-ı ‘Azīminde beyān idüb buyurur *veleķad* (7) *kerremnā benī ādeme vehamelnāhum fī-lberri velbahri verazaknāhum* (8) *mine-ttayyibāti vefaddalnāhum ‘alā kesīrin mimmen halaknā* (9) *tafdīlān*⁷⁸ āyet-i kerīmesi aña işāretidir ve Hāķ Te‘āla medħ (10) itdiĝi sırr-ı insāndır cism-i insān degildir zīrā hāzret-i (11) Hāķ her ne kim insāna ‘ālem-i ezelde iħsān iyledi sırr-ı insāna (12) etmişdir görmez misin yerler ve gökler ve taĝlar ve çöller (13) ve cem‘ maħlūkāt u mevcūdāt tākāt getürmedikleri (14) nesneye insān anı getürmege cūr‘et iyledi zīrā insān (15) kendi sırrını iz‘ān idüb anıñla bildi anıñçün (16) emānet-i Hāķķa boyun virdi ve ķurb-ı Hāķķa ķarīb (17) ve cümleden şerīf oldu ve ķalb-i insāna nazar verib el‘izzeti **43a** (1) anda hāzır idüĝüne ol cihetdendir ve insānıñ şerefini (2) hūzūr-ı Hāķda bāṭın iledir zāhir ile degildir ve cem‘ (3) hīkmet kim cānib-i Hāķdan insāna i‘ṭā olunmuşdur cümlesi (4) sırr-ı insāna olmuşdur anıñçün keramet-i ‘uzmā ve velāyet-i kübrā (5) ķalbinde zuhūra gelür cism-i insānda degildir görmez misin (6) hīkmet-i Hāķķa nā‘il olanlar sırr-ı ķalb ile nā‘illerdir (7) ve cem‘ hīkmet ķalbden mütevellid olur zīrā Hāķ Te‘āla (8) ‘ālem-i ezelde bunca hīkmetler ki vaz‘ etmişdir (9) insān ol hīkmetlerin cümlesine sülūk etmekle nā‘il (10) olur ve on sekiz biñ ‘ālemi sırrından müşāhedeye (11) getürmeye ve ķalbiñ varlığını insān bilmege ve ķurb-ı (12) Hāķda ‘izzet ü şerefinden hāşıl olur ve sırr-ı (13) ķalbindir ve ne hīkmetler andan zāhirdir cümlesin tamām (14) iz‘ān ider ve nūr-ı Yezdān ne cihetle zīyā’ verir (15) anı

⁷⁷ Müellif, "yohsa ķalbi ile" ifadesini bir alt satırda tekrarlamıştır.

⁷⁸ *Veleķad kerremnā benī ādeme vehamelnāhum fī-lberri velbahri verazaknāhum mine-ttayyibāti vefaddalnāhum ‘alā kesīrin mimmen halaknā tafđilā(n): "Andolsun, biz insanoĝlunu şerefli kıldık. Onları karada ve denizde taşıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın birçoĝundan üstün kıldık."* İsrā, 17/70.

görür ve envār-ı kudsla kalb ne vechle münevverdir (16) anı ‘ayāna götürüb kemāliyle bile ve şifāt-ı tehallukū didigi (17) halk ile tālib-i Hāk kendi özin zeyn ide **43b** (1) ve bātınını zāhire uydura ya‘ni şerī‘at ile ma‘mūr ide (2) ve bātındaki sırrına irişe ve zāhirde ‘ilm ve hilmle ve luṭf u (3) kerem ile ve şabr u sükūn ile özin mevşūf ide ve ahlāk-ı (4) hamīde pīşe idinüb halkla anıñla mu‘āmele eyleyüb dā‘imā (5) bu evşāf ile mevşūf ola tā kim sırr-ı kalbe vākıf ve ‘ilm-i (6) ğa‘ibe kāşif olub özin özine irişdirmiş ola ve (7) kalbiñ ili ve memleketi saña rām ola ve murādını anda seyr ü temaşāya (8) getürmege çalışa çün sırrını kemāliyle bile pes velāyet-i kübrā (9) gönül levhında muḳarrer olub andaki esrārını bilüb hıfz (10) ide

2.2.2.8. Faşl-ı Sāmin

Cism ili dimesiniñ zıkr-i beyānındadır (11) ey sālīk-i rāh-ı Hüdā çün kim Hāk Te‘āla ‘azze ismi ‘ālem-i ezelde (12) insānı hūsn şüretde yaratdı ve anı envā‘ hikmet ile (13) mevşūf kıldı ve cümleden anı benām itdi ve aña ta‘zīm (14) içün melā‘ike secde ile emretti pes sırr-ı insāna ve ol (15) hikmete bu cismi zarf iyledi pes sırr-ı insān cism-i şüreti (16) üzere var olub cism aña zarf idüğüne Resūlullāh şallallāhu (17) ‘aleyhi ve sellem ḥazretleri *halākāllahu ādeme alā sūretihi*⁷⁹ buyurdıkları **44a** (1) aña işāretidir zīrā her insānıñ bātında bir ili vardır (2) ve bu şüret gibi bir şüreti daḥı vardır anıñçün insānıñ (3) içerusine cism ili dendi cism ili ve sırr ili ve ṭabī‘at (4) ili ve kalb ili ve bātın ili dirler ve her insān kendi iline (5) sülūk ide diyü Hāk Te‘āla yol ḳoşuşdur ve bu şey-i ḳalīl (6) cism içine dünyā vü māfihāyı şıgdırmışdır ve bu ḥaber-i (7) hikmet anlardan mā‘adā ḳoşuşdur tā kim herkes kendi sırrı (8) seyrine yol bula ve ḳulluk ile aña irişüb anıñla (9) bilişe ve bātınını müşāhede maḳāmına getüre ve kendi (10) sırrına ve memleketine vākıf olub mālīk ola zīrā (11) Hāk Sübhāne ve Te‘āla herkesiñ cismini bir ulu vāsi‘ memleket (12) kıldı ve zāhir ‘āleminde eşcār u aḥcārıñ ve āb-ı revānıñ (13) ve ḥayvān u nebātıñ mişālını anda halk iyledi ve bātın (14) ilinde olan hikmetiñ mişālını zāhirde yaratdı ve cism-i (15) insān zarf olduğı şüretiñ dīdesi vardır ve ol(16) dīdeyi bunca eşyāya mestūr etmişdir pes Hāk Te‘āla (17) bātın ilinde vaz‘ etdüğı şüretiñ taşarrufuna bir cism daḥı **44b** (1) ḳoşuşdur tā kim bu cism ḳalbini gezdüre ve aña cān u rūḥ (2) ıtlāk olunur ve ol bu cism ḳalbiniñ leṭāfetindedir (3) ne içeri ne taşrasındadır ve insān tesmiye olunan (4) oldur ğayrı degildir pes çünkü bildiñ her ademiñ zāhir (5) şüreti gibi bātında daḥı bir şüreti anıñ gibi vardır (6) Hāk Te‘āla vaz‘

⁷⁹ **Halākāllahu ādeme alā sūretihi:** "Allāh ādemi kendi sūreti (sıfatları) üzerine yaratmışdır." Hadis.

eylemiştir imdi herkese lâzımdır ki kendi (7) özine sülûk idüb ol şüretiñ dîdesine irişe (8) ve kendi özinde anı küşâde etmege sa'y ide ve tã'at (9) u 'ibâdet ile anı nûrlandırır ve ol dîde ile kendüye (10) ihsân olunan memleketiñ vüs'atini göre ve kendüye Hâk (11) Te'âla virdigi hikmetleri iz'ân ide ve ol derd için (12) bu 'âlemi terk ide ve gözyaşın ırmağ idüb akıda (13) ve her belâya ve cefâya mütehammil ola ve bile ki herkesiñ murâd (14) u maşşûdı kendi özi özindedir anıñçün evvel (15) gelenler ma'siyet marazından şakındılar ve leyl ü nehâr (16) özin tenvîr için çalışub dürüşdiler

2.2.2.9. Faşl-ı Tâsi'

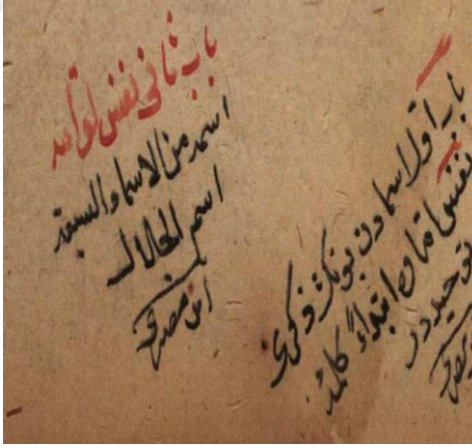
(17) Nefs kaç isimle tesmiye olunması beyân ider ey sâlik-i **45a** (1) rāh-ı Hüdā çün Hâk Te'âla insānı yarattı ve cism-i (2) kalbini aña giydürdi pes Hâk Te'âla hâzretine dā'im hâmd (3) idüb ve kıyām u ku'ūd itdikçe aña şükr ide ve saña (4) murādını şerh ü beyân kıla diyü nefis virdi ve nefse (5) birkaç şıfat-ı mezmûme virdi tã kim nefis anıñla kavî (6) ola ve cism-i insān umûr-ı dünyāya niyām olub ni'met-i Hâk (7) yiyüb içdikçe nefis hevā vü hevesde ola ve nefisle insān (8) ağlayub güle ve oturub tura ve Hâk Te'âlanıñ (9) fermânını yerine getüre pes nefis-i insān birkaç isimle tesmiye (10) olundı **evvelki** ismi emmâredir ve bu kâfir nefsidir (11) anı Hâk Te'âla emmâre ismiyle tesmiye iyledi ve bu nefis dā'imā (12) şerle ve sū' hâl ile emr ider kemā Kālellāhu Tealā (13) *inne-nnefse leemmâratun bi-ssû-i*⁸⁰ **ikinci** ismi levvâmedir (14) ve bu ehl-i şer ve ehl-i fesād lafzıdır Hâk Te'âla cem' fesād ehlini (15) nefis-i levvâme ile mevşûf etmiştir ve bu nefis dahı birkaç (16) şıfat ile muttaşif olmuştur ve ol şıfatlardan biri (17) şıfat-ı şeytānetdir ve biri şıfat-ı hayvāniyyetdir ve bu **45b** (1) şıfat ile mevşûf olan insānıñ hâli hile vü hud'adır (2) ve halkı mezemmet idüb rencide-hâtır etmekdir ve ekl (3) ü şürbi sevmekdir **üçüncü** ismi mülhimerdir bu dahı (4) 'avām mü'minin nefsidir bu nefis-i mütelâşidir gâh olur ki (5) hayra teveccüh ider gâh olur şerre meyl ider gâh nef'a (6) ve gâh zarra māl olur gâh Hâk Te'âlanıñ fermânına rām olub (7) rıfk üzere olur gâh andan 'udül idüb şerr ü fesada (8) rağbet itdirir nitekim Hâk Te'âla Kır'anda haber virüb buyurur (9) *fe-elhemehâ fucûrahâ ve takvâhâ*⁸¹ ve nefis-i hârridir tizdir uğradığı (10) yeri ateş gibi yakar gâyet ile nebtizdir ve nefis-i zâtında bir

⁸⁰ Vemâ uberri-u nefsi **inne-nnefse leemmâratun bi-ssû-i** illâ mâ rahime rabbî inne rabbî gafûrun rahîm(un): "Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü Rabbimin merhamet ettiği hariç, nefis aşırı derecede kötülüğü emreder. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayandır, çok merhamet edendir, dedi." Yusuf, 12/53.

⁸¹ Ve nefsin vemâ sevvâhâ **fe-elhemehâ fucûrahâ ve takvâhâ** kad efleha men zekkâhâ: "Nefse ve onu düzgün bir biçimde şekillendirip ona kötülük duygusunu ve takvasını (kötülüğten sakınma yeteneğini) ilham edene andolsun ki, nefsinin arındırarak kurtuluşa ermiştir." Şems, 91/7-8-9.

(11) ısıcak rîhdir ve çün bir kişi nefse mensûb ola ol kişi (12) hamâkat u cehâlet ü sefâhat ve ğazab u hiddet ile mevşûf (13) olur shevâta esîr olur ve çün bir insân ruha (14) mensûb olur ol kişiniñ tabî‘atı mülâyim ve qalbi selîm (15) ve halîm ü hulķı kerîm olub dâ‘im şûkr idici olur ve (16) hayâ-kânı ve tatlu kelâm söyleyici ola ve dâ‘im ‘amel-i şâlih (17) işleye ve tarîķ-i müstaķîm üzere sâbit ola **dördüncü 46a** (1) ismi muţma‘inedir ve bu nefsiñ hâli dâ‘imâ faẓl-ı hüner (2) işlemekdir ve mezîd-i ‘ilm ve hîlmdir ve tâlîbi murâda kandırmaķdır (3) ve herkese iyilik iylemek dile ilkâ eylemekdir ve hayra rehber (4) olub hışâl-ı hamîde irişdirmekdir ve muħabbeti dilde kemâle (5) getürmekdir çün sâlik bu maķâma ire ve nefsiñi bu şîfât (6) ile muttaşîf ide pes ol şalâhiyyet mertebesine ire ve kurb-ı (7) Hâķ taħşîl idüb ve muħâţb bâri olub Hâķ Te‘âla (8) andan râzı ola nitekim Kır‘an-ı ‘Azîmü’ş-şânda *yâ eyyetuhâ-n* (9) *nefsu-lmutme-inne irci’î ilâ rabbiki râdiyeten merdiyye*⁸² (10) buña hıţâbdır ve bunlardan mâ‘adâ nefsiñ dört dürlü (11) şîfâtı vardır anlardan biri olan evliyâ olur anıñçün (12) tâlîb-i Hâķķa lâzımdır kim bu dört dürlü şîfâtı kendüden (13) izâle eyleye ve dâ‘imâ bu şîfâtlardan hâzer üzere ola (14)

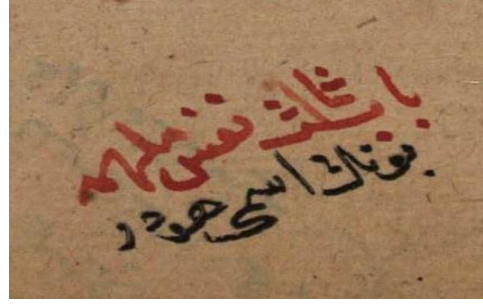
2.3. Derkenarlar

3b bâb-ı evvel esmâdan bunun zikri nefs-i emmâre ibtidâen kelime-i tevħîddir İbn-i Mışrî bâb-ı sâni nefsi levvâme ismi min’el-esma’ül ... İsm’ül-celâl İbn-i Mışrî	
--	--

⁸² *Yâ eyyetuha-nnefsu-lmutma-inne irci’î ilâ rabbiki râdiyeten merdiyye(ten):* "(Allah şöyle der:) "Ey huzur içinde olan nefis!" "Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!" Fecr, 89/27-28.

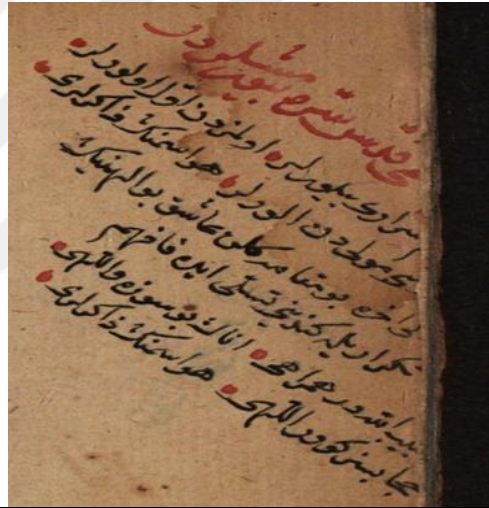
4a

bāb-ı şālīş nefs-i mülhimedir
bunun ismi Hūdūr

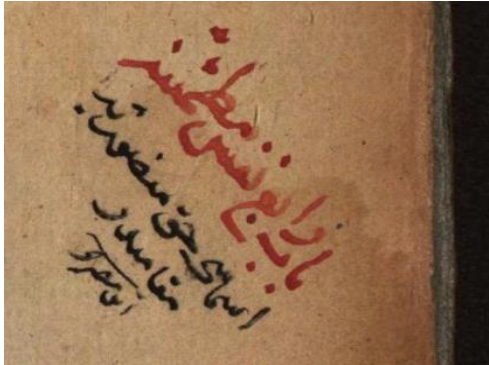
4b

... sırra buyurmuşlardır
esrarı bilürler ölmezden evvel
ölürler
... Mevladan olurlar hū isminin
zākırları
... bu makāma gelen ‘āşık bu
ilāhiniñ
tekrarıyla kendini teselli ide fefehm
... Allāhdır hem-rāhı inan bu söze
vallāhi
hicābsız görür Allāhı
hū isminin zākırları

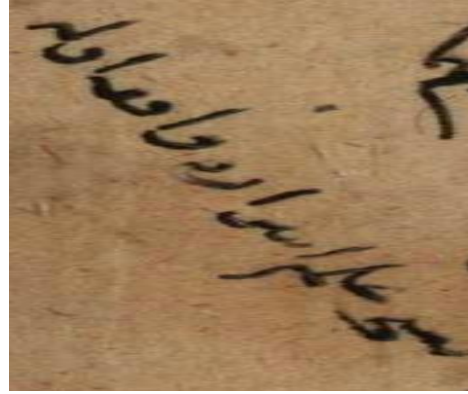
4b

bāb-ı rābī‘ nefs-i muṭma’inne
esması Hāk manşūriyye
makāmıdır
İbn-i Mısrī

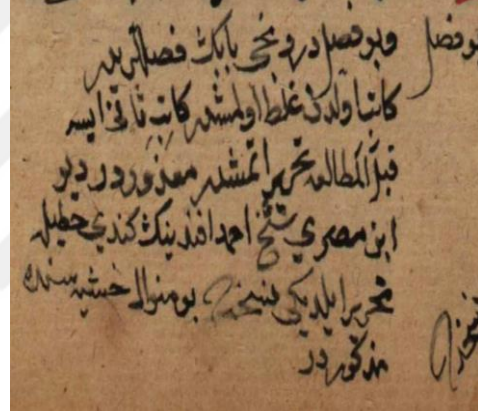

4b

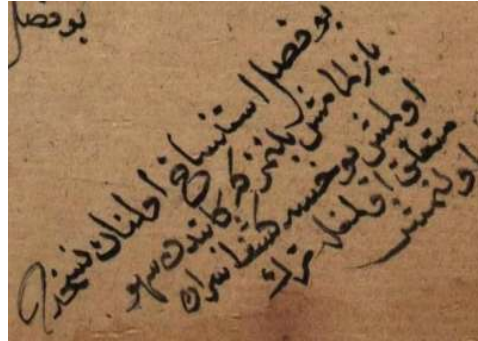
say ilm-i esrār vāḳī ola

6b

ve bu faşl dördüncü bābın
faşıllarıdır
kātib evvelden ğalaṭ olmuşdur
kātib-i s̄anī ise
ḳable'l-muṭāla'a taḥrīr etmişdir
ma'zūrdur diyü
İbn-i Mısrī Şeyḫ Aḥmed Efendiniñ
kendi ḥattıyla
taḥrīr iyledigi nüṣḥadan bu minvāl
ḥaşıyesinde
mezkūrdur

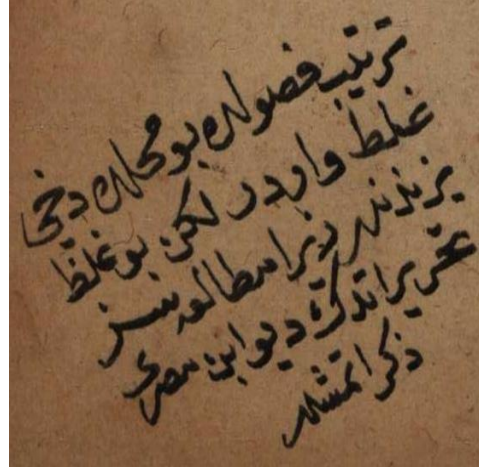
6b

bu fasl istinsāḥ olunan nüṣḥadan
yazılmamış bilinmez ki kātibden
sehv
olmuş yohsa keşf-i esrara
müte'allik olmağla terk
olunmuş

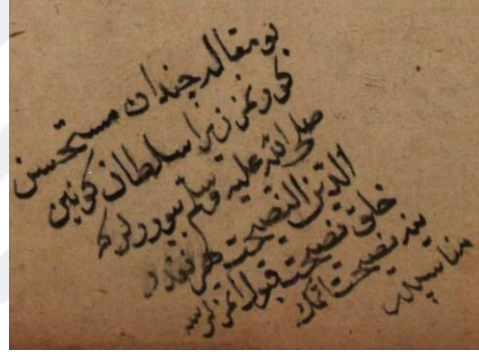
7a

tertīb-i fuşūlde bu mahalde daḥi
ğalat vardır lakin bu ğalat
yazandandır zīrā muṭāla‘asın
tahrīr itdik diyü İbn-i Mıṣrī
zīkr etmişdir

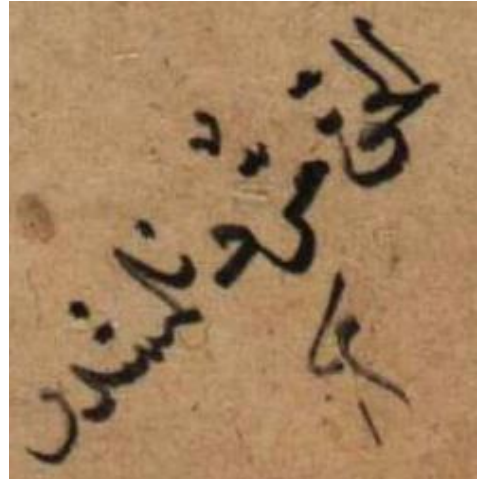
8a

bu maḳāle çendan müstaḥsen
görünmez zīrā sulṭān-ı güzīn
ṣallallāhu ‘aleyhi ve sellem
buyururlar ki
ed-dīn‘ü-naṣīḥat her ne kadar
ḥalk naṣīḥat qabūl etmezlerse
yine naṣīḥat etmek
münāsipdir

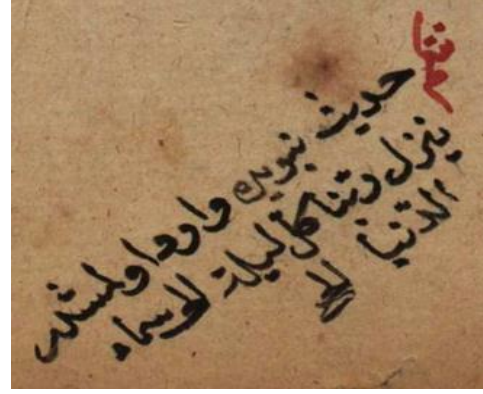
8b

el-ḥaḳḳ-ı murr denilmiştir

10b

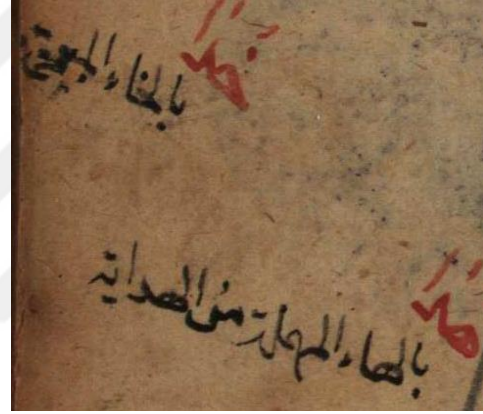
nitekim ḥadiṣ-i nebevīde vārid
olmuşdur
yenzil rabbenā külli leylehen
ilessemā
üddünyā

12a

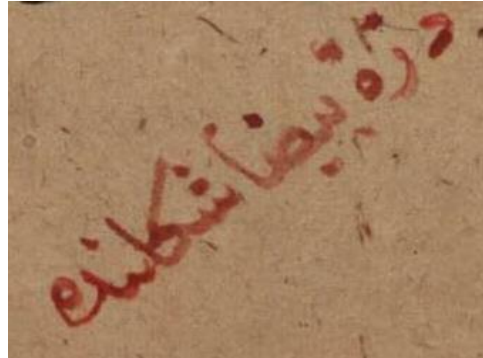
Ḥudā
Bilhail ...⁸³

Hüdā
Bilhail mühmeleti ⁸⁴ min'el-hidāye

16a

dürre-i beyzā şeklinde

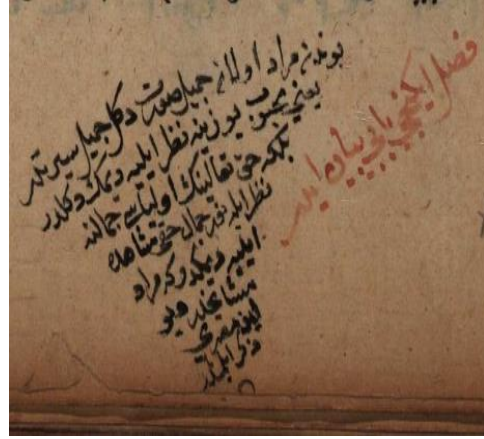

⁸³ Okunamadı.

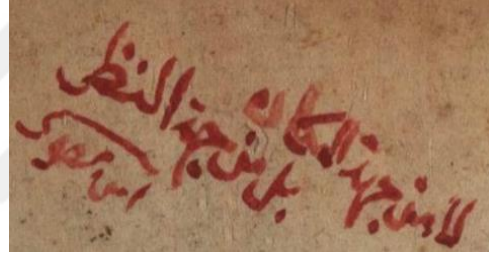
⁸⁴ Okunamadı.

32a

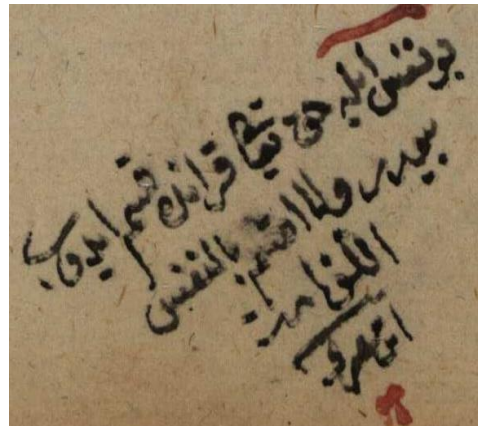
bundan murād olan cemāl şūret
 deġil cemāl sīretdir
 ya‘nī maḥbūb yüzine nazar eyleye
 demek deġildir
 bil ki Ḥaḳ Teālānıñ evliyāsı
 cemālne
 nazar ile nur-ı cemāl-i Ḥaḳkı
 müşāhede
 eyleye demekdir ki murād
 meşāyihdir diyü
 İbn-i Mıṣrī
 zıkr eylemişdir

41a

lā men cihetü'l-mekān
 bel min ciḥeti'n-naẓar
 İbn-i Mıṣrī

43a

bu nefis ile Ḥaḳ Teālā Kur'ānda
 ẓasem idüb
 buyurur ...⁸⁵
 İbn-i Mıṣrī

⁸⁵ Okunamadı.

SONUÇ

Bu çalışmada, Şeyh Ömer Efendi tarafından kaleme alınan Risâletü'l-Esrâr adlı eser, Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi'ndeki 3680 numaralı tek nüsha baz alınarak transkripsiyonlu metin hâlinde hazırlanmıştır. Bu nüsha 1b-91b varakları arasındadır ve harekesiz nesih yazı çeşidi ile yazılmıştır. Müellif, tasavvuf konusundaki düşüncelerini 39 fasıldan oluşan 4 babda toplamıştır. Eser içinde geçen ayet, hadis, beyit ve peygamber hayatlarından örnekler hem anlamı güçlendirmiş hem de nesri güzelleştirmiştir. Bu mensur eserlerde sıkça başvurulan bir yöntemdir.

Eser içerisinde hayatına dair bilgi edinemediğimiz müellif için biyografik kaynak olarak önem arz eden tezkireler ve edebiyat tarihi kitapları detaylı bir şekilde taranmış fakat Şeyh Ömer Efendi'nin ismine rastlanılmamıştır.

Tasavvuf düşüncesinin teşkilatlanması ile ortaya çıkan tarikatların temel ilkesi ayrılığı ortadan kaldırıp Allah'a ulaşmaktır. Her ne kadar aynı gaye üzerinde yürünse de her tarikat kendine ait usul ve erkânı benimsemiş, kurallar oluşturmuştur. Uyguladıkları seyr ü süluk yöntemleri farklılık arz etmiştir. Risâletü'l-Esrâr adlı çalışmamızda ise seyr ü süluk aşamaları genel hatlarıyla anlatılmaktadır. Eserde seyr ü süluk yönteminin detaysız anlatılması ve mürşit silsilesinden herhangi bir isme rastlanılmaması eserin hiçbir tarikatla mukayese yapılamamasına neden olmuştur.

Çalışmamızda tasavvuf alanında yazılmış ilk eserlerden, 19. yy'a kadar olan önemli kaynaklara da değinilmiştir. Tasavvufun çeşitli konularında yazılmış olan bu eserlerin Osmanlı toplumunun tasavvuf konusuna bakış açısını ve verdiği önemi hakkında bilgi sahibi olmak isteyenlere küçük bir kaynak teşkil edecektir.

Risâletü'l-Esrâr, tasavvuf yoluna giren sufilere rehberlik edecek nitelikte bir eserdir. İleride, Şeyh Ömer Efendi, tasavvufi eserler, mensur eserler ve risaleler gibi çeşitli konular hakkında yapılacak olan çalışmalarda kaynak olarak kullanılmasını umut etmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Ayverdi, İ. (2009). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (4. Basım). İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Bardakçı, N. M. (2015). *Doğuştan Günümüze Tasavvuf ve Tarikatlar* (1. Basım). İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Cebecioğlu, E. (2004). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü* (1. Basım). İstanbul: Anka Yayınları.
- Cebecioğlu, E. (2010). *Tasavvuf Klasikleri* (1. Basım). İstanbul: Erkam Matbaacılık.
- Çelebi, K. (2007). *Keşfü'z-Zunûn*, Cilt 2, (1. Basım). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2012). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (29. Basım). Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (2018). *Yeni Tarama Sözlüğü* (3. Basım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kanar, M. (2011). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* (1. Basım) İstanbul: Say Yayınları.
- Kâşânî, A. (2015). *Tasavvuf Sözlüğü* (Çev. Ekrem Demirli) 2. Basım. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kuşeyri, A. (2009). *Kuşeyri Risalesi*. (Çev. Dilaver Selvi). ? Basım. İstanbul: Semerkand Yayınları.
- Namlı, A. (2001). *İsmail Hakkı Bursevi Hayatı Eserleri Tarikat Anlayışı* (1. Basım) İstanbul: İnsan Yayınları.
- Ocak, A.Y. (2005). *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf ve Sufiler* (1. Basım). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Öngören, R. (2010). Şeyh. *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 39, s. 50. İstanbul.

Öngören, R. (2003). *Osmanlılar'da Tasavvuf Anadolu'da Sûfîler, Devlet ve Ulemâ XVI. Yüzyıl* 2. Basım. İstanbul: İz Yayıncılık.

Soyyigit, M. (2021). *Şeyh Ömer Efendi Risâletü'l-Esrâr 46-91 Yaprakları Metni*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.

Ş. S. (2017). *Kâmûs-ı Türki* (6. Basım). İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

Uludağ, S. (2010). Şifâü's-Sâil. *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt 39, s. 141-142. İstanbul.

Uludağ, S. (2016). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü* (2. Basım). İstanbul: Kabalcı Yayınları.

Yılmaz, N. (2007). *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf Sûfîler, Devlet ve Ulemâ* 2. Basım. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı.

Yücer, H. M. (2003). *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf 19. Yüzyıl*, 1. Basım. İstanbul: İnsan Yayınları.

3. TIPKIBASIM

جد و جمد اندک برین اظهار و کلمات اکابر ایلدیش بر دین
 انکارین کردیم پس اول سبیل خانه دلون بر ذوق برین
 طبعان انوی تا که کمال بخند نهادن اولین علم حکمت خزینه
 قیوس کشاده قیلام و دله مستور اولن اسرار خند بر
 ذوق وجوده کتیر و طالب حق اولن اخوانه انون خبری
 پس چون سر دلون بونفکس مرور انوی واری اولد خجوشه
 کلیدی تا که کزیده نهادن اولین علم و حکمت بر ذوق علم
 وجوده کتیر و مریدان بن بنان ده نهادن اولین سر تقاضا ایلد
 پس اول ذوق و شوق جهنم کمال بخند مندرج اولن
 سر دلون علی قدر الطاقه وجوده کتیر و تا که حقائق
 محبت دلیل و اکاریم سبیل اوله و خفک لقا سطلب
 ابد نغمه عیان اوله زیرا حق سبحانه و تعالی هر انسانک لوح
 دل حق سبحانه انواع حکمت وضع تمسود و انک مافوق
 اولو مختلفه نمشدن و باطن ایلن اوله نود ایل تویر نمشد
 و بعد از انکه انوار و نوریه تا که بر عالم ملکوت هر کس کزید
 او ذوق قیوس ایلد و صفا عیونیه انون برین بولوب
 کین و اقبال عالم ایلد و درین عالم اوله و نور ضیاء

دله کب ایلد و بلبله مذموم دین چان ایلد و نور
 یزدان ایلد لاده اولان دل خزینه سنک قیوس فتح ایلد
 و دل خزینه سنده وضع اولن سیر دله ایر شمع دیود و نور
 و اول امتداد ایلد حق تعالی حضرت یونان و روبا مرید مطیع
 و حود و ذوق طشع قدم قومی و اوزین اوزین ایلد
 پس اول جلدن بوضیع چون دل وادیسندن صفات
 مذموم کیده روبا سیر دله ایردیم پس انون بر ذوق
 بیام توجه اولدیک تا که باران صفا و خلان و ضلوعی
 از عیان ایلد روبا سیر دله قیوس یزدان پسر هر قیوس
 فتحه حق سبحانه و تعالی بر امان ویرمشدن و شرع شریف
 انکار هر اوله دیو قیوسن تا که شریعت یونان کسلوک
 ایلد روبا دل قبولی فتحه سعی ایلد و ن و لکن بوییدی
 قیوس دردی غایت مشکلدن پس اینی طالب حق اولان
 اخوانه ایلد وجه ایلد بیان ایلد لمان شاء الله تعالی
 زیرا بنور جمله دین اهد و چون بولم نایل اوله سائر
 حجابک حاله طالب اوله زیرا بولمده اولان تمام
 اظلوب ایلد و ذوق و شوق دله بیلد ایلد و کور و ب

اگرچه و بودرت قیودن باطن کوزی وجود پهل و پوختن
حالی اول کوزا ایل کون **پس افکی** قیو کم نکر اندک حالتی
علی طریق الاختصار منید و مختصر قلدم **نیر سلوک**
اهلی کر کر که سلو کنی متر قلبه ایر شدن **تا کر مراد اولن**
مراده ایره **و دل قیوسن کشاده قلده** چون بو باب به
توجه ایره **و ذکر حق جان و دلدن رغبت ایره** و وارد
لا ایله ائی تقبله ایره و صفات مذمومه کیدن **و انک**
یرینه طاعت و عبادت نورانی فتنه ایره **پس ایل** دل خفا
رضعه یوزد و نه **و نفس اماره** و انک اربانی دلدن
رفع ایره **و دل قیوسنک** و حجابی اذالده ایره **و**
بو باب افکی حاقق نفس اماره ای دی چون ای کیرن
پس افکار باطلدن خلاصه چاره ایره و نفسی صبر و هر
باز به مطیع اولده دیوا کر ده **و اذایه تحمل ایره** چون
افکی بایر بنشوب اذ دفع ایره نفس لوامه اوله **ایکنی**
پاکان فتنه ایره **بو انک** حاقق نفس لوامه در **چون بو**
باب ایریشه فتح باب اولعقلده یوزد و نه نورانه قریب
اوله اولد خضر برق لامع کی مرور ایرن و عبودت و کن

Handwritten text in Arabic script, likely a continuation of the previous page, mentioning "الحمد لله" (Praise be to God).

Handwritten text in Arabic script, likely a signature or date, written in red ink.

شکر لازمید و کمالید افاضاتی که از آنکس اتم تر در دنیا
و بود که ماعلی حق تعالی کدی فریبنا این اولی حق
نه حکمنا و از سیه جمله سینه انسانه مخصوص اشدر
و انسانک و ازین انکار بیست در پس بودند بیکه انسان
در حق حکمت واقف و عظمت حق کاشنا و له
دیوانه بر راه ویر مشر و اول راه او زره مستقیم
اول دیوانه میران و بر مشر تا که اول میران یاقین
اول راهی قطع این و اول میران شریعت محمد بر
بنو که حق تعالی حضرت نه وصول و کد و به مخصوص
اندر و حکمنا بی اور ناده سیرایه و معنولات
و محسوسات کشفنا یه پس شوال عارف که عقلی
تمامه و کمالا مشر و عقل سببیه ظاهر ال و بر شد
و حق تعالی ناک و اراقن کد و عضون ادراک فلسفه
پس اول سالک راه حجاب اولین نفسا و بر شین
و وصولی حق ایچون لیل و خار دور شین و لم خوف
حق اول و زبانی بلور که حق سبحانه و تعالی چونم
انسانی جمله دن اشرف خلق ایلدی و کدی فریبنا این

14

اولمعه مخصوص قلبی و اوزن نظم بر ایچون عالم و
 و جلال اشیا کابلدی پس بوجه حکمت ایلد ملوک
 امرندن ابا ایدنلر عذاب شدی بونک ایچوندر زیر قوت
 بر کسید محبت قلسک جزئی گاه ایچون ایضا بلیک
 پس شوبلد معلومک اولسونکر حق تعالی کفرمانک
 و توب و رسالت کفر یعنی اوزن اولوب کیدنر جمله
 اشیا به واقف و بجه حکمت خفه کاشنا و اولوب
 جمعیله دله کفر حاله نایل اولوب هر لایه قابل و هر
 کفر حقای حاصل اولد **فصل ثالث** بر فصل کشف ایکی نوع
 اوزن اولد غایب بیان ایدر ای سالك راه خدا معرفت
 طریق حق ایکی وجه اوزن در بری کسی بری کشید
 کشنی سبحانه و تعالی انبیا به مخصوص قلبی کسی
 راهنی حضرت حق هر نوع حقه مجاهده ابدن اولیا به
 تخصیص اندی پس حقت تجلی نورینه عرف
 اولنر انبیا اولوب بر عالم کلوب خلق دین اسلام
 دعوت ایدیلر و انلر ده حجاب نفس اولدی وجود
 بولد قلبی حقت نورینه نایل اولدیله نهایت

دستور سر کدیلرین اظهار اتمدیلر تا معرفت کشت
 طریق بود که چون پیغمبر علیه الصلوٰه و السلام تبلیغ
 رسالت ایدوب خلق دینه دعوت اتمک آغاز ایددی
 پس فی کلوب تصدیق ایدنلر و صحبت بشرط برید و صو
 برانلر تعلیم رسول اوزن کرامته قدم بصدر یلر و رسو
 بیعت ایدوب اذن طلب ایدیلر تا که انلر دخی رسولک انبی
 حق تعالی ک حضور بنید دلیل اولوب ارشاد ایدر
 و حقت حکمتی انلر بلایه لر اشیر و جبر اوزن مشایخ
 عظامک سلسله سی واقع او مشید الی یومنا هذ شیخ
 اودر کم سلسله ایدر رسول الله علیه السلام حضرت جعفر
 و یونلر زمان اولد بلایه ایدیلر لکن خلق عالمک اکثر
 فسقاسی اولد بولد سالك اولدیلر اول سبیل کد و اید
 پنهان ایدوب نخواهد ایدن کدیلر زیر بویله بر فاضل
 بویله بر فاضل شیخ کراک تا کیم سن دینی تعلیم طریقت
 و معرفت ایدوب انلر مراد الی سر **فصل رابع** خلق
 باخلاق الله صفاتی بیاتنه در ای سالك راه خدا
 بالکل کیم حق سبحانه و تعالی غایب عالمک اولد

نه یوزدن ایوون بیان اندی تا کیم کاوصو ایون
 فرمان اندو کی طاعت و عبادت یابنده و انکه عمل
 قله و کدی کول صحرایه اولن نسنه تجسس ایون
 واکانای اولو ایون کوز باشتن روان ایون و نفس شوره
 پرهیز ایون و سلو کی کدی و زیبا یرشدین و دریا صفت
 و مجاهد سبیل هر شب بو حکمت خرقه سنده اوله
 و ستر قلبه ایره و انان وارلنک کول عالمده اذعایله
 و زمرله اشارت و نشان احواله و نفس شوقی ضبط ایون
 و دایم سز قلبی بطلایون و چون علم حکمت قبولی فتحی یوز
 دوته بس حنک علم فاشانه واقف و لوب و رموز عشقی
 کاشف اوله و لغای حقه مظهر و شد فخر کول لوحه
 خوف و خشیت زیاده اوله نکر دیمشدر **در**
 قرب لطان افش سوزان بود و زیلی بجهان و تیغ ناک
 قدرتی مشاهده اند فخر کول و بیستی مستوی اوله
 و حق تعالی دن خوف عظیم اوزده اولور و اعتقاد
 و اعتمادی زیاده اولور و اخلاق حمیده کبی استا
 کلور و افعال حسنه رغبت ایون و جمیع مشکلات

کون دلدن حجاب رفقه علامت اوله و نفس بو باده
 کاه خدی میل ایون کاه اذن اعراض ایون بو باده نفس شله
 یوز اوز و چون نورلک ذره سدا یرنیه دلره ذوق
 شوق جوش و خروش ایون جمله وارلق اوینایه عشق
 حقیقی قلبی اثر ایون و کیده رلک اوزین انکه خوا ایون
 تحلقوا اصنافه یوز اوز چون بو بادن مرو ایون
او چچی بابک فتحه ایره بو نک حافظی نفس مالمه در
 و بو باده نور و ضیا کمال اوزنه نقضه حجابیه ایره باطن
 سیری کرجان اوله چون قلب پیدا اوله اوزین دایم
 شعله قادیر ایون هر شب محاسبه کون اعمالی کون در
 شریعتدن تجاوزنامه دایم اذن احتیاز ایون کول
 ایندی سی پاک اولمده یوزد و نه افکاره ذممه دن
 خلاص اوله نقضه حجابی دفع اوله عیون قلبی نور
 ایون دین بصیرت ایله عشق کمال بوله کیم پر مشای
 اوله عاشق محبوبه مشاق اولمده کیم شریعتی
 فایز قیاده هر مرادی قریب کلامی و تحلیله ایره
 اوله علم و حکمت دانان ادرش فهم و خیرات کمال بولور

ایندی سی پاک
 بابک فتحه ایره

الباب الاول اولی باب اون فصل اوزر مبنی در هر فصل
نفس اماره قهری چون شریعتی در عمل انک لازم و راجح بیان اور
و حقک عظمت والو هندی بیان اور **نمذ اولی** شریفی که
دله خطور اید راجح و برزخ ایلانی بیان اور **فصل اول** از شاد
و بیت ذکر بور **فصل ثانی** بوجدهان ایلانک ذکر بور
فصل ثالث علم ظاهر عبارینور **فصل رابع** علم علی ایدوب
مخاریب بیانور **فصل خامس** انسانک احسن هیت و زر خلق
اولو بنیدر **فصل سادس** انسان طاعتی خدی و کاهلک
ایلانک بعد اولو بنیدر **فصل سابع** خدا احسانا
شکر واجب اولو بنیدر **فصل ثامن** عضوانک داک
حکیمه و اولو بنیدر **فصل ناسع** خفاک ذی اولو
برجوب و برنک قدر اولو بنیدر **فصل عاشر**
ایکچی باجه بیان اور **الباب الثاني** ایکچی باب دخی و فصلی
مشتمل اور هر فصل بر در لو علمک ذکر بور و طالب حق
چون بوباید نایل اولو ایکچی بابک فتحید ایشد و کلمه عبادت
و نور ذات نور و دود و غنک ذکر بور **فصل اول** سخی ایلان
مجاهد بیانور **فصل ثانی** معنولات کشنک ذکر بور

فصل ثالث کشفایکی نوع اوزر اولو بنیدر **فصل رابع**
تخلیقا باخلاق الله صفاتک عبادت در
فصل خامس طالب حق عبادت و قوت دود و غنک ذکر بور
فصل سادس مسکن و نواضع ذکر بور **فصل سابع** اولو
کرمنا سیری عبادت در **فصل ثامن** جسم ایلانک
ذکر بور **فصل ناسع** نفس قاج اسماء تمید اولو نور
انک بیانور در **فصل عاشر** تنک صفات ربه و هیت
بیانور در **الباب الثالث** بوباید و پنج بابک ذکر بور
واسر اولو بر نوع علمک حکایتی و قلب نور ذاتک
بر تو بنیدر قبول انم سنک بیانی در و بوباید دخی اون
فصلی مشتمل اور هر فصل قرب قریب اولو بنیدر **فصل**
بیانور در **فصل اول** نور ذاتک بر نوری ذکر بور در
ثانی توکل بیانور در **فصل ثالث** بوباید و هر بابک
ایکچی بیانور در **فصل رابع** تو بوباید و هر بابک
لازم ایدکی بیانور در **فصل خامس** نور ذاتک
اولو بنی بیانور در **فصل سادس** توکل و قوت نور
لازم ایدکی بیانور در **فصل سابع** قلب انسانی علم الای

ابدوب جالسه وحق بولم عبادت ظاهره و قودی
 و محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم حضرتی و شریعتی
 مظهر سنی ببوله رهبر قودی تا کیم حق آنک شریعتی
 اوزره جست و جوابه لر پس بولم فی رسول الله علیه
 الصلوٰۃ و التلاوه حضرتدن اخذ ایدوب سلف صالحین
 ببوله سالک اولوب کذیل و قرب حق واصل اولوب
 یتدیلر پس لغای حق مظهر و شمسک عاشق اولنلره
 دلیلدر و علامه عمل ایدوب آخرت وادیلرین فکر ایدوب
 دایم اخلاص اوزره اولنلره بولم نیدن افضل طریق بولم
 نهایت مرتبه اخر زمان اولمغه آخرت عقبه لرین فکر
 ایدوب قی قادر وادر هر کس دیا جیفه سند مشغول
 و بوزمانک خالق بولم لازمه اولم جو حکمت رساله لر
 تمام اولور قیاس اولور انکیچون رساله عبارتدن قلندر
 حقیقت حاله فانیل اولنلر دخی نماهاند کلوب کذولرین
 بنهان ایدیلر و صورت و کثوب حقا رضاسه بیون
 ویردیلر کور مزج سین اریخته ایشلر و بوزمان
 علامه ایشلر دخی صفات متلاشی لاندن بری اولم

و باب حق و صول ایچون هوس باین کشاده قلندر و غل
 جوابدن بیدار اولمغه قابلیت بولم دیلر خصوصاً اریخته
 نما و زایدلره لایق اولم ایدیکیم بوحديث شریفک منم
 اوزره اولوب بودور شکم بولم من جاووز اریخن و کم
 یغایب خیره علی شریع فایتمیز الی الشار پس عمری اریخن
 نما و زایدلره کر که متلاشیای صفاتدن کجوب کذ
 انصاف اولم نزع محذی به تطبیق ایدوب هر شب کذی
 نفسک محاسبه سن الدنم محاسبه ایدوب ان محاسبه
 بولم مشلدر پس بوحديث شریفه متابعت ایدوب
 اعمالی حساب کجوب قی دایره ده سن کوره سن اولیا
 بولم بودر حساب یرینه وارم دین حسابی کوره سن
 هوای نفس متابعت نمیدن و خلقه نصیحت نمیدن
 زیرا بوزمانک خالق نصیحت بولم دکلور نصیحت بولم
 کورمان زمانده مشکلدور زیرا هوای نفس متابعت
 ایدوب نصیحت قبول آنک غایب کورچور ایچون کئی
 کذی نفسی طلب اندکی نسنلر دخی بری اولم
 تعالی حضرتنه لایق عمل مشغول اولم زیرا هر کیم

این کتاب در بیان
 حقایق دینی و
 اخلاقی است و
 برای هر کس
 که بخواهد
 به حق
 پیوندد
 واجب است
 که آنرا
 بخواند

پند ایچون کلام نکلم اولور سدهوی نفسده اولدنه لایه باج
 کلور ای قبوله ناک کوچ کلور مکر علم اولدنه و مشایخ
 ایله چمنین اولدورق و انلرک مبارک نفساری نایز ایدون
 کندی اوز بیکد و زبید کور و با فصالی اذعان ایدون
 جملردن نوبایدوب نفسک اصلاحده چالنده زینت ایدون
 وارددیر و ان عمری علم ظاهره صرف نمش و علم الکونین
 و بالکر علم ظاهری بلکه کفایت ایدون و انی آخرت عقبه لرندون
 خلاص ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون
 حکمی اوز علم ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون
 خوف جملردن ارتق لازمدر و بلدکی علم ایدون ایدون
 غایت الزمدر زینت ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون
 اندون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون
 ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون
 حسن زینت کانی کرک و دست وزبانندن کمسند
 رنجیده خاطر اولمیددو دایم صافتنی کرک و لیل
 بخار باقوب یا فتنه و فتنه ایدون ایدون ایدون ایدون
 زینت ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون

کلام
 نکلم

ویدر کرک علم اوزن انبیا و انرا کلام لرندون بولسند
 فلان فعلی اشد لر دیو سوه ظنه سببا ولور اولد
 جعتندن اشد عذاب مستحق اولور لر نکلم رسول الله
صلی الله علی علیه وسلم حضرت ناری بولر لر ان اشد
 الناس يوم القيمة عذابا عالمه لیه نفعه الله بعلیه پس
 بوندن معلوم اولد بیکم علم کشیده هر نه دکوا ایدون
 ایدون اول دکوا تواضع و مسکت کرک و بلد و کج علم
 عمل کرک تا کم حقت عذابندن خلاص اولد و علم اولد
 کشیده قناعت کرک و فوکل و رضا کرک بواج معناه
 غایت بنام اولق کرک و حق سبحانه و تعالی حضرت
 دایم فک و پو و جت و جو کرک و فتنه ایدون ایدون
 یادوان ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون
 کرک و سن دینجی بلد سنکر و بالکر علم ظاهر ایدون
 حصه کئی وجود نیق و ناری بولر لر فکرات و جملة
 بحوب حق تعالی حضرت ناری فکرات و بید سنکر حق تعالی
 عز ایدون سکا اولد علم اوزن ایدون ایدون ایدون ایدون
 علم ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون ایدون

اول سن و قول و فعلی شریعت محمدیه به مطابق ایدوب
 و عرفی بوالله چون سن و دایم حق ذکر ایدوب مشاهده
 باین حال سن و نکم حق تعالی ببور و ان لیس الانسان
 الا ما سی مضمون شریفی اوزر سعی انک لازم در کشه
 کسبیدن غیر نفس فایده ویر من الا کب اندوکی عمل
 صالح اکافین ویر و بسن امیدی شریعتدن قلی قرف
باروب کیه سن تا کم من کان بر حواله الله و به فلی عمل
 عملا صالحا و موجبی حق تعالی کور که و انکا
 ایر که امید و توب عمل صالح کسبیدن اولوب لقای حق
 مستحق اول سن و و دخی بید سنکه عمل صالح بولمذ علم کرد
 و علمه عمل کرد تا کم علمه نظر بیدن ایدوب عمل صالحه
 مشغول اول سن و زیرا علمه اولینجه نظم بیدن بیشتر فکر
 بس انچون هر که علم کرد و و انی بلیک کرد که شولکم
 ادبی بولمذ و نگاهدن بری ایدوب طاعت سور در میده
 و حق تعالی لقا سنه محبت و بر میده انی شولمذ اذعان قل کیم
 اول علم یارین قیامت کونن ادبی حقیقت نازندن خلاص
 انمذ و الحاصل کئی هوای نفسی کچن کاهل بر اکوب توبه

و استغفار ایدوب جانب حق توبه انمید و عمل صالح اشک
 معناد انمید بس اول کئی یارین قیامت کونن فان جیفنا
 نعم الصالحا مفهومند ما صدق اوله یعنی یارب بری من
 دنیا به کونن تا کم عمل صالح اشکیده دینلرون اولور و حی
 جواب ویر که خواه سن دنیا دن برو کلدک یا بخی
 انده ایکن عمل صالح اشکیده و اخیرت زایدین فیرمذک
 دیر لر بس بولمذی تا مثل ایدوب لیل و نهار حق سبحانه
 و تعالی حضرت قدس و نیاز انک لازم در تا کم عمل
 صالح اشکیده قدره و کولک هم اسند بر محبت ویر و اوله
 محبت ایدوب کور باینجه عثمان ایدوب زاد دارا خیرت بچون
 جالت و وان حق بری فکر ایدوب حق حضرت حق دایما
 ذکر ایدوب و هوای نفسی دلدن فی الجمله قلع ایدوب انک
 بریند نور ذات حاصلنی اکوب محبوب کدی اوز خائنه
 لایق بر مسکن پیدا ایدوب زیرا کئی نک هر نه دکلو و حق
 وارید کدو اوز جانی بچون انی حضرت خاتمک لازم در
 و بدنی یعنی نفسی اولور مک الزمید زیرا وار و حق
 منزل مقبره دن مستقر و اولنک هر لحظه بر مستقر ایدوب

عجب نرسن واصل اولردیو انتظار اوزور کوی
 آقسنانه وارین مناسب فکاید و علامتخیر دکلر اگر کشید
 بالکوی علی کایا دیوب بویخه عقبه لردن خلاص ایددی
 عمل صالحه احتیاج فالردی اما جانب خدک هر شب
 هل من سائل هل من مستغفر هل من قائب ندالری عبیر
 اولمش اولوردی زیر حق سبحانه و تعالی حضرت نوری هر که
 دنیا کو کند بر ملک کوید روب فالرید ندالذور و کفر و
 حاجت دیار هیچ کس یوفیدر فالفسق حاجتی ندالذور
 روا ایدیم و یا بر کس یوفیدر کاهند نو بایلد تا کیم
 نوبه سن قول ایدیم دیوبور پس بوندن اذعان
 اید سنکه اگر کشید عمل کرک اولد هر که اولد ملک جانب
 خدک ندالتمزدی و مسلمان ندی عمل صالحه قدر مزی
 نتم روایت اولور بر کون اصحاب قرین رضوان الله
 علیه ام جمعین حضرت اند بر جماعت رسول الله صلی الله
 علیه و سلم حضرت نوری حضرت سعاد بن زید عبدالله
 بن عباس رضی الله عنهم حضرت نوری المشکر و ابوکشید
 دیومد امشکر رسول الله علیه الصلوة والسلام

هذا الحديث
 رواه الشيخان
 في صحيحهما
 و هو من
 مناقب
 النور

بیو مشلرد که نعم النور لو كان سبيل في الليل یعنی
 کو کول کشی اولوردی اگر داندون نمازین قیلا دی پس ایدی
 حق سبحانه و تعالی حضرت نلیل و غار تضرع و نیاز لایک
 بوحید شریفون اذعان ایدوب دائما طاعات و عبادت
 لازمه و قولن برید کور ملک الزمدر و جمیع علو ملک
 اولور که حق سبحانه و تعالی حضرت نوری عبادت ایدک نه
 ایدو کین بله سن امدی بلش اولکیم حضرت خدق قولی
 اتمک اولدر که سوبلا و کن سوزار بکلیه شرع موافق
 اولوب مروفی ده و انما شرعنا فی اولد سن قطعاً شرع
 مصطفی بوندن تجاوزا تمید سن ذبالا کولم و کولم شرع و
 موافق و المبین العباد بالله تعالی از غوغا و هر که فی
 اولور سن سوبلین دل و غفلت اید طبطبا اولاد کول
 نغوذ بالله عاقبتی خبر او ما فک نشاید الله تعالی
 کدی کرم و لطیفه صغیر بکلیه پس ایدی ما فک
 بر کوی کو خدک نفسی عباد اید زبون انیمه
 و اما ان مکان ریاضت قلبی اید قطع انیمه مادی
 حاصل و اما ان پس بوندن امشکر اولد

علیه عمل ایدوب شریفند و قول و فعلت برابر اولید
 و ریاضت و مجاهد ایدوب نمشد و اویشوب دنیا
 عواقلند و اوین بری انجمن و کمال هاسی معصیت تقصد
 خلاص ایدوب ترسن و فستک هشتک بلوب کیدر منج
 و بو بولان ذلیل و حور اولوب کتبخه جانیه خرم اولوب
 مراد اولان مراده بند ترسن و کور ترسن اگر بر کور
 باد شاه خانکه کلوبی زیارت که قصد ایله و سن
 بو خبری استماع اندیک بره ممکن اولوب خاندکی و
 حجره کلوب سپور سن و بادشاهک نظری منج
 بری دخی حکم سلوب سپور کوجک بدختر ترین
 ایدوب سن و هر برین اصلاح و کوجک اندک سیدین
 قائم بادشاه کلوب حجره کور برز تو فایله و نظرگاه
 شاهانه لری پاک اولد و غندن سادک تحسین و احسان
 ایله و بو متبلان مراد اولد کیم چون علم ظاهری
 تکمل ایدوب انکار عمل ایدوب سن و قلیل الاکل اولوب
 ریاضت ایدوب کیم کور کیشلیوب اخلاق و افعالک
 موافق ایدوب سن و ریاضت و زهد ایدوب عیاده مستغول

اولوب تمام کمال هاسن صید ایدوب ذکر خنده انی دایما
 بسلیه سن و کد کجمن نوزات علامت لری شاهه
 ایدوبک عشق حقیقی یه ایدوب سن و اویشوب نوزات
 برنوا ایدوبک بر کون بادشاه وان کول تختی سنی اسکان
 ایدوب سنی بالکلیه کدوبه جذب ایدوب بلوح دل
 پاک قلده نیک مقداری نورانی مشاهده ایدوب سن
 لکی تمثیل کتا و ادبی اوزر کک کیم اول خانه پاک ایدوب
 عمل صالح ایله انی ترین ایدوب سن تا کیم نوزات پادشاهی
 سنی زیارت ایدوب تکم رسول الله صلی الله علیه و سلم
 حضرت لری سپور ایدوب ان الله لا یظفر لی صور کمالی عالم
 بلای نظر الی قلوبکم و بنا تکم حدیث شریفیک اشارت
 اولیده کلمه کر کدر **تنه اولوب** معلوم اولد کمالی عالم
 راه هداه چون حق سبحانه و تعالی ایدی براندی لری
 انکی یوز لوانینه مثال اندی بر یوزی ظاهر بر یوزی
 باطن قدی باطن یوزی همان ظاهرک عینی و غیره
 دکلا و لای کندی قلوب پاکه لا یوق ایزی بنا کدوب
 یتفق کمالی نظر ایدوب و کدی دانی ایدوب بولایه یوز

کمالی عالم

کمالی عالم

دیو نظر ایدر زیر جلد تصور کیم ادمه وارد وانه کلور
 انچون حقا نظری کا در نتم بوباید ان الله لا ينظر
الى صوركم واما الکم بل ينظر الى قلوبکم ویتانکم بوکر
 اشارتدر و بوکا بر رخ ایل و طبیعت ایل دیر یولار
 قلبک شرح در مثله بر نی ادمه بر انسان وارد
 ایکی اولق مستعدر نتم در یتیم صدف ایچند در صدف
 اکا ظرف اولدی کیم بوبدن دخی انسانه ظرف اولشدر
 و وجود انسان دخی بوخه حکمتی جامدرا انچون
 انسان در نتم انجو صدف ایچند ساکذر بوخه
 جسم ایچند دخی نیجه حکمت حق ساکذر و بوبدن
 اکا صدف اولشدر و دخی نتم او غلبتی انا فرتدر
 ساکذر و اندن غدا نور هر نی ادمه اولان انسان
 دخی ایلدر چون بو عالمه کلور بوبدن جهنم ایچی
 طیلوی یلور و خبر و شری فهم ایدر پس بدن جهنم
 بونلره مانوس اولور و ای دخی یل سن کم انسان
 بیک اچماک و کولک اغلو و کاه و ثواب اشکک
 والذ ذلک غنی و فقیر اولق اعلم و در اندن

اولق و بر این کو کلری کزوب یتیم بوبندن بولمق
 و بوبدن کلمک اول یوغیدی همان حق تعالی حضرت
 جمالی نور فی مشاهده اتمک ایدی و بر بر یل مکالماتک
 ایدی چون بوبدن ایلر بونسندر مالک اولدی
 زیر حق تعالی غراسمه هر روحه بوباطن ایلنی یرتد
 و بوجسمی اکا کوردی و اول ایل عالمه قلب و عالمه
 باطن و بر رخ ایل دیر و انسانه بر بر یلک ایلدر و اینه
 بول قورمدی هر کس کندی ایلدر سلوک ایدوب کندی
 جسمک حالی کور و مملکتی سیر ایدر اکا اولیا
 حضرت اقی غیرک وجودند تصرف ایدر پس بونلر اکین
 ایلنی واسع قل زیر حق تعالی بر بر یلک ایلدر و اینه
 بول قورمدی بونلرک اراسنه حجاب وضع اندی
 انسان بر بر یلک سترنه واقف اولیه و بعض انسانه
 حق تعالی بوابلی واسع قادری و بعضی سنی ضیق
 ایدوب ایچند صیفه بلکه ممکن اولیه نیجه سینه
 جهنم مثال اولوب معذب اولمشه جایز اوله و نیجه
 جنت مثال اولوب ذوق و سرور ایلدر ایدر

جنت مال اولوب دوق و سرور ايله تنعم بيه منكم
 رسول الله صلى الله عليه وسلم بويك اشارتايدوب بيشاردور
 قَبْرُ الْمُؤْمِنِ رَضْوَةً مِنْ رِياضِ الْجَنَّةِ وَقَبْرُ الْكَافِرِ خُفْرَةٌ مِنْ خُفْرِ
 النَّارِ بِسْ اناك بويده ايكن برزخ ايليني ايع قلمه
 جمد ايه و بويون ايلنه انوار كسايه و اول ايلي توب قلمه
 و خوشننده ككل كوزين اجوب بوديه كچه خالي كوره و مشاهد اولو
 قلمه زير احي تعالى حضرتك قريبه بويك ايلد اير شانه مكنده و انا
 اول وقت منلده اولور كه يقين بويون اويلاق اولو و جسم جامع
 اولوغي حكيملي مشاهد ايه و كندي وجود نيك هالي كوره
 و قلمه بويك بويك ايلنيك و مملكتيك و سعادت
 كوره من و جسم نور و قلب ايلي نه نشند در و انوار بون كور
 كچه جسمنده حاصل اولور و غني و كور بويون اويلاق ايكن
 كور و خلقتك جميع كچه خالي كوره و بيله و صدق قلم ايدو
 بيله و خلتك بويك در لو حالده نايلا اولو كم دل ايله تفرير ممكن
 دكلدن و غني برانكه دنجي رضا بويك نكم امامه علي كرم الله
 و جمد برزخ ايلنه اشارت بويك و انا كور بيله فاما انا
 انا كور بويك بويون ايلني قيو بويك اول وقت اويلاق

و اول ايلي عييله كور و بويك انا كور و بويك انا كور
 واقع اولو ايل كچه اولو و جمد وجود علمي كشت اولو
 و بويك دوش ايله كورين حال بدن اولملا انا كور
 كور **باب اول** نفس اماره قهر ايجون شريعتك نعل انا
 كور انا بويك ايلد اير اي سالك راه خدا بلكل كچه جود
 حق سبحانه و تعالى حضرت نوري انا بويك و عتله
 انا بويك انا بويك و خلتك ذات پاكي مشاهد سنه قلم
 اولو بيل اول سبيدن حق تعالى جملدار واحد كندي
 ذات شريعتك بويك قلمه بويك اول بويك انا بويك
 اولو احدون بعضيليك في الجمل غرق اولو بويك
 بلييه دك و بعضيليك بليندن اشعه و بعضيليك بويك
 و كچه دنجي جزيي رينه نائل اولو انا بويك هر بويك خصه
 مقداري اول بويك انا بويك نورينه مظهر اولو انا بويك
 استعدادنه كوره اول نور من واصل اولو انا بويك
 ترتيب انا عالميك بويك بويك طبعه در بويك انا بويك
 بويك انا بويك خلتك بويك بويك نورينه غرق اولو انا بويك
 انبيا اولو بويك عليهم الصلوة و السلام و بويك انا بويك

کشف حقیقی بر ابرو دین و بلا کس و مراده ابرو دین پندیدن
و حندن کلان رسالتی خلفه تبلیغ ابدین و انوار کائنات
سببیل نجات از نایاب اولاد غنی نور ابرو دین و اولاد غنی
شریعتی جنتیه کرامت قدوم بصدی و استعداد دینه کون
واصل اولاد غنی شریعتی رعایتی سببیل اشهر وجه
اوزن کلنل اخر زمان پیغمبری محمد مصطفی صلی الله علیه
وسلم حضرتش زمان سعادت نرسیده کلمتی خلق خدا هر
بری بولند غنی پیغمبرش شریعتیه استعدادی نورین کلمه
ابر دین پس خوشبختانه عز وجل اخر زمان پیغمبری صلی
الله علیه وسلم ارسال ایلادی انک امتی دخی از عالمند
نایاب اولاد قلری تجلی نوریند بو عالمه کلوب ایرشیم دین
ایدنلر دخی شریعتیه محمدی اوزن قلری فرق یاروب
کذی و لیل نهار طاعت و عبادت ایدوب و ریاضت
و مجاهدن اوزن اولوب توحید حقی دلدن قومینلر
ازد عالمند مقدراون نور ابرو دین و مابنده اول
حجاب کید و دیار و حنک فرمای اوزن اگا ابرو دین
پس شایسته معلومک اوستونکه هر کس کلوب بو عالمه

عالم ازده احسان اولنن تجلی نوریند ابرو دین و استعدادی
ندایسه انی کور با کلاوی و بلادی و کشف معنویه و اصل
اولدی و انسانک اوزی اندون **فصل اول** ارشاد بیعت
ذکر نود و ای سالک راه هدا بکلیکم عالم حکمت اصطلاح
مشایخن و انوار کافون و قاعد لرین عادت الله
عارف اولمقد ر بچن برکتی عاده الله عارف اولسه
پس اول کشتی حکمت علمک اهل اولور کور منسند
حق سبحانه و قالی ظاهر عالمه یرون نباتات و سایر
حبوبات وجود بولر دین و جدار ضد بغیر نغیرد
تاکم خزانه نباتات فتح اولد و زمیندن انواع حبوبات
ظهور کله و بونلری حیوان و انسان اکلین و اولاد سبیل
حیواندن حیوان و انساندن انسان متولد اولد و بون
برق کون عمر کچون حق تعالی حضرتن طاعت و عبادت
ایدوب انی ذکر ابرو دین و ایمانک فرمای اوزن اولد
ذیر حضرت حق عزوجل هر نسیب بر حسب قومین
تاکیم اول سببیا هر نسیب بو عالمه وجود بولر و بر
بریند مخالف اولمید تاکیم ترتیب بولر لایحه خود که حق

تعالی بر غیری و جمله دخی انک فادرون اما ذات الله بوبله
جاری اولدی تا که عادت الله بخلاف اولی که نظام بوزلیه
پس هر یک ظاهر عالمند و از باطن عالمند دخی حق تعالی
اول نسبد مثال بر اندی و جسم انسان وضع اندی
انچون بوعلی بلور مرشد کرک تا کیم کل لوحه کلک
اشیا در بله وانی طالب فهم اندروب بله و و کردی
نسندری خیر دخی شد نمیدر اذعان ایلله و لکاکون
کوکل لوحه طاعت شری کوپ بیدر تکیم زبند
بغیر سبیل انواع حیوانات بر وجود کلور پس
امدی طاعت و عبادت و ذکی حق کوکل لوحه نفس
اولور وانی حق سبحانه و تعالی قولکر بر درو مثال ایل
اعلام ایدر تا کیم عادت الله عارف اوله و اول صورت
عبادی بله که مقبول حق سیدر کلیدر و چون مقبول
حق اولدغک اکلیدر عبادتند ترقی ایدر و مراده ایزمکه
سعی و جید ایدر **فصل ثانی** جهان ایلله انسانک ذکر
بیان ایدر امدی ای سالک راه خدا چون حق سبحانه
و تعالی که کما یحبیبی سرفی ظاهر انک یعنی ذات کچی

بلدر ملک مراد ایلدی پس کذی جلال و جماله منظم
اولد حق بر کس و انک دلده که اول کس جمله مخلوق
عاقل و عارف اولد و حقک وحدانی کمالله اذعان
قابل اولد و امریکه مطیع اولد پس انسانی بر اندی
ایسده جسم و لوقضا اندی اول جسد حق تعالی اسماء
حسنی سنه نظر ایلدی اول نظردن بر نور ظاهر اولدی
اول نور دخی حقیقت محمدی و خلق اندی و حقیقت محمدی
نوریک زبده سندن انسانی برادر بانی جامع موجود
قلدی و و جدارضن اسکان اندی و انسان ایچون جمیع
لوازم بر درن حاصل اولور اندی مثلاً کل و شراب طعمه و
کچی و غیر کچی بعد فلك سبعه و جوی کوردی
و ایند از زمان و فلك دوران میزاندن اولد اندی شکر
الله صلی الله علیه و سلم بیدر انکه ان اولد وجود الزمان
کان فی المیزان و بروج سنه نیک حکمی ظاهر اولدی
و اول حکم اوزن دور سنبله بیدی بیات ایل اولدی پس
جملدن مقدم روح محمدی صلی الله علیه و سلم خلق اولد
که اکا قلم اعلی و غیب اولد دخی درین بعد بونور و جلال

و در بعضی نسخات

وارا اولاد قون صکر حق سبحانو و تعالی ادم علیه السلام
 و خواجه خلق اندی و اندر روی زمین هبوط ایدوب انان
 خلعت وجودی لباس اندی چونکه بر وجود لباس کیدی
 ادی ادم اولدی پس بو تدرجه بدی بیک یار دور سنبلا و
 و خلق حق دینه دعوت اندی هر نیک شریسته عامل اولر
 حنک بخلی نورینه ایدی و بوعالم هر کس استعداده
 کور مراد حاصل اندی اشبو ترتیب و زره هر بیک یلک
 ارا سنده بر نیک محترم کلوب خلقی اصلاح اندی اخر نیک
 بیک یلک ارا سنده محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم
 حضرت نوری مبعوث اولدی پس شونلر کیم بولند قدر
 پیغمبرک شریسته نایع اولوب حکیمه عمل قادری و نلر
 حنک جمالی نورینه مظهر اولدی و شونلر کیم بولند قدر
 پیغمبرک دعوت ایمان کوریدی پس انلر حنک جلالی
 نورینه مظهر دوشد یلر چونک حبیب خدا محمد مصطفی
 صلی الله علیه وسلم بوعالم هر کس شریسته ایدی شریسته
 اریسته ایشوب طالع نبوت کیوب رسول انقیاد اولدی
 و بنور نوری عالم خلقی منتشر اولدی زمانه سعادته نایع

ابریشلر بنو تیند اقرار ایدوب شریعتی اوزره اولدی و
 فرمان حق اوزره دورشد یلر و احساندن اولوب ازله
 ازله عالمده واقع اولن نور بخلی بر نایل اولدی لکن رسول
 الله علیه الصلوٰه و السلام حضرت نریک واسطه سبیل
 اکابر لری و فرقان کریم حکمی اوزره مرادی حاصل اندی
 و بنور فی الجمله رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرت ندن
 نایع توحید ایدوب ریاضت و مجاهده اولوب لیل
 و نهار ازل عالمده و برین استعداده چالشد یلر و لای
 کسب ایلد کور دیلر پس هر کس لازمه که شریسته رسولی
 دو قوب عالم ازله و برین استعداده چالشد لروا کاسی
فصل ثالث علم ظاهر عبارتیدر ای ملک راه هد چونکه
 حق سبحانو و تعالی انسانی بوهیت اوزره براندی و غلله
 موصوف اندی و جمله مخلوقدن اشرف اندی پس
 خوشنالی دبلدیک انسان کندی اوزره حنک جلال
 و جمالی بولر و نور و هیبتی اعلیه و کندی وجودی
 حنک قدرت و عظمتندون بلر و کمال انحصار حق ذکر
 ایدر و طاعت قدر و انکار قریب حاصل ایدر انکون

حق سبحانه و تعالی کلن انبیا علیهم السلام حضراته
 علم ظاهر و بریدی تا کیم امتداریه فی تبلیغ ابد و تعلیم
 این و علم ابدی علی ایدوب حتی کمال مرتبه انکار اذعان
 ایلیه انکچون رسول الله صلی الله علیه و سلم حضرت
 طلب العلم فریضة علی کل مسلم و مسلمة بیور مشر
 پس بویاید صغیر و کبیر علم طلب انک فرزند زبیر
 طاعت و عبادتک صحتی علم اولون و بدن نظیر
 علم بیلون خصوصاً سلوک اهلنه علم کک تا کیم نفس
 و شیطان اید محاربه و مجاهد انک الت اوله و نفس و
 شیطانک افعالک مخالفت اولنی انک فرق ایدوب صاقد
 و شرار دن امین اوله علم ظاهر سلوک اهلنه سلاحدور
 خصوصاً طاعتک صحتی و فرض و سنن و واجبات و مستحبات
 نذر بزرگ بلنسی علم اولون لقمه کلاله و جراحت
 علم و لغیر علم طاعت و عبادت اولون و قرب حقه
 علم و اصل اولون زبیر حق تعالی عالم الی دود و در
 جاهل الی دود انما دانمن جاهل صوفیه بر جری شمه
 عارض اوله بجهت زمان اولشبه انک سلوک اهل اوله

زبیر دفعی بلر پس هر که علم ظاهر لازم اید و کی بوده
 فهم اوله که حق سبحانه و تعالی کلام قدیمان بیور
 یستوی الذین یعملون و الذین لا یعملون و حبیب اکرم
 و رسول مکرم صلی الله علیه و سلم حضرت نوری بویا یحیی
 ایچون بیور لکه فضل علی السابک کفنی علی دانکم پس
 بودند معلومان اولسونکه علم طلب انک فرزند و اکا
 رغبت ایدوب محبت انک لازمدر زیر علم ظاهر بر
 نور و انکچون هر مراد انکار حاصل اولون و علم ظاهر
 اول کشتی بز قرب حقه ایزینور و مراد بنده نابل اولور
 علم سن کشتی جیفه اید طلو خایه بکرز که ایچو ملوث
 طشره سی زیبا خصوصاً جاهل خاطریه نه خطور اید
 ایچو ملوث قفنی سوزده خطا و ثواب وار بلر هابرسوز
 سوبلر ای بلر که رسول الله صلی الله علیه و سلم بیور
 لکل شیء محاد و محاد الذین الفقه پس بودند معلوم
 اولدیک علم ظاهر هر کس لازم ایش پس فی طلب انک
 الزم اهم من دینک زبیر طاعت و عبادتک صحتی
 مشر علم بویاید علم معلوم اولون علم ظاهر اولون

عبادت نك صحتي بلك ممكن دكلدر حق تعالى حضرت
جست و جوابون كشي به علم كرك تا كيم عبادت حق
حلاوت بولوب كشي اوزين علمه نظير ابد و عبادت
قصور بن انكلا اكلبه دجي حق تعالى نك رضا سندن
ابوب نفسك و شيطانك جميع حيل و خدع سن علمه
بولوب صاقوب دائما احترام اوزره اوله **سه** حكمت
علمك اهلي اولمه دخی ظاهر كرك **د** زیرا اكالیاقت
كسب اتمك انكلا اولور و طریق مستقیم اوزره اولوب
العلماء و رتبة الانبياء حديث شريفك ماصدق تحفه
داخل اولوب و رتبه انبیاون اولمه دخی علم ظاهر
كرك بالكر علم باطن ايله مراد حاصل اولور بالكر علم
ظاهر ايله دخی كشي مراده نایل اولور ابكسی دخی
كر كره تا كه صاحب ذوالجناح اوله زیرا طایر بر
قادر ايله طیران ایدر من ایدر دخی مراد ایدر
قوت مر **پس** كشي علم ظاهر ايله ظاهر بی علم باطن ايله
باطنی نظیر ایدر تا كه كدون علمنده نمو پیدا ایدر زیرا
علم بر وجود ككش كي ضیا و بر **پس** حق تعالى چون

علم ظاهر نور بی سكا اذنی قله لایق اولانی اولدرك
سن دخی انك شكی بولوب خفه دایم نما ایدر سن
وانك امري اوزره اولوب طریق حق كونه **د** سن و روز
حقون رجا ایدر با غلبه سن **اوله** كه اوكر خفاك علم
عملی سكا مینر ایدر زیرا بولوب سن شیطا و جمیع چوقه
داخل ایدر و سنی تمام كامل و عامل كذبه عدل ایدر یعنی
ایندور چون علم ظاهر نایل اولوب لوك اهلند
اوله سن كرك كره جميع افعال واقعی اكا تطبیق ایدر
وانی الله میزان ایدر سن و كدی اوزین حالنی انكلا
اكلوب **پس** زیرا علم ظاهر دن بوجه حضور حق
بر شق اولدی **حق** تعالى انی و سولند تعلیم ایدر
لكن علمدن بوجه مراندن بر مرتبه یوقدر و معلوم
علم سن عمل و بالذ و علم سن علم ضلالدر و هر كس علم ظاهر
اوله اوله كسه كوكل خانه سنه ایکی نور ایدر ایدر
علم ظاهر نور بی بری دخی اوله علم ایدر ایدر طاعت
و عبادت نور بی بری بولوب نور جمیع كركون خفه
میل و محبت ایلر اول میل و محبت خفاق خسته واسطه

اولوب تیز مراده ایر مک سب اولور و همدامک اول
 علمه عمل اندی حق تعالی نیک قولند و سولیک فعلند
 مخالف اولور و ایر **علمه اولدق** مخالف و موافق
 بلنزد و در مند سالک نیلوس **فصل اول** علمه عمل و
 معارفه بیانند در ای سالک راه خدا چو نیک بدست
 سلوک اهل علم کون و حق تعالی هر کس به علمه اکتفا
 جز فی بریدی تا که به علمه خیر و شر کندی اختیار
 قلد و بر حق تعالی بویا کشتی نیک یعنی خیر و شرک
 خالق در نهایت خیری سو خلق ایر شری سوم
 خلق ایر و شری سوم و کدن اهل شفا و فی دخی
 سوم و نیک بو خیر و شرک حالی قولمیز علمه بریدی
 و علم ظاهر ایچون و بریدی تا که خیری شد و علمه
 تمیز این و دایما هر تو مستقیم و زن اولوب صاف
 ز بر حق سبحانه و تعالی حضرت نوری علی وجه التفضل
 شفا و نیک نلک حالی قرآن عظیمه بیان اتمش
 و کندی قرینه قریب اولدق و نیک مکمل ای فی عیان
 اتمش تا که کندی او ز یز نام اولوب خونسند اولدق

و آخرت دخی بنام اولدق علمه سب ایر و زن و حجت
 باین علمه کشته قلب خنک ذات پاک و طلب ایر
 بوله و زن و بوله و زن و بود رده در همان و بود خج شفا
 علم ظاهر ایو کن بیلوب انکه حق تعالی نیک فرمائی
 اکتوب برید کون مک سب ایر و زن چالش و زن و حق تعالی
 حضرت و صول ایچون کو کل خان سنی علمه نظم بر و زن
 این و زن و دلی بر نور افقاد ایر و نیک خنک جمال
 مشاهده قلد و زن و بود عزت نایل اولوب ایچون بر امر نوز
 دلدن دفع انکه اقدام ایر و زن و بالجه خدن غیری
 نسنده دله قویه و زن و ظاهر بو طکر شریفند اکابر
 ایر و بانک حکمی و زن اولوب قلی فرق یار و کیده
 و انکه احوال و فضائل فی تطبیق ایر و ب حقیقت رهنه
 ایر مک ایچون کیه و زن کیه و کونوزد و ریش و زن و معیت
 دکلرک نازد کرایله احوال ایر و ضیالند بر و زن و ضی
 شوی خاکلر کیکه انچه لیل و نهار صایم و قائم اولدق
 و وصول حو ایچون انواع مشقه صبر بریدی و زن و زن
 و زهد و تقوی باینه باینه دایما طاعت و عبادت

قدر وزن و جمال حق اینچون جمله وار لغزنی ملک بوله نشاد
 این وزن و آخرت واد بر می مود و عبور است اوله دیو
 حق تعالی حضرت ته منّا اید و بیلوان وزن و تیر توبه ایه
 نفس و شب طایفه یا ماضی و جرح این وزن و بویوان
 ثابت قدم اولوب نور فایه ذکر توحید ایه کاشانه
 دله ابقا این وزن و کثرت ذکر ایه دله دین فتنه
 جان بوله وزن و علم کمال اینه سنه صیف اولوب
 مجلا قدر وزن و حقیقت عقلی ملاقات و لغز رجا ده اوله
 کوز بایسته فراوان این وزن و اوز مملکت ظلمت نون
 تبدیل اینچو توحید ذکر حق الت ایقوت تیارده کچر لده
 ضرب توحید این وزن و باب حق طشه قدم قوسه وزن
 و علم ظاهری هر مشگل سپر ایدوب دون وزن و بی نام
 و بی نشانک و لغز اختیار اید و خاموشی کجند کوشه نشین
 اوله وزن **فصل خامس** انسانک احسن هیتا وزه خلق
 اولدنیفک بیان ایدون ای سالک راه هدایت کس حق تعالی
 و تعالی انسانی برائی و نور عقله موصوفه اندی بی کده
 اوزین کده و تیر کورب اعلان قل کم حق تعالی جند

او توی سکا بوهیت زینا یی ویدی و بوعالده کوندی
 وند سید بوبله احسن صفت ایه سکا وجود لباس کوندی
 و بوعالده سکا اینچو بیروز فی صفر مثال دوستی سکا امر
 مکا ایلدی مکا اوله دیو ویدی و انواع نعمت سکا کوندی
 حاصل اوله دیو اوزانی قدری و حق تعالی بوعالده بوی
 مخلوق براندی و سنی جمله دن احسن براندی و حقیقتی دور
 اعضا لرله زین اندی و جمله عضو احسن سکا ایکی کوز
 ویدی که هر بری روشن چراغ کچی ضیا ویرد انلرک سبیل
 بیروزنی تماشای ایدوب حق تعالی حضرت تانک در لو قدرتی
 و عظمت حکمتی مشاهده ایدرس و کدی جملک عینی
 و دردی انکله کوررس و سکا ایکی ال ویدی نلکم ورم
 بوعالده سکا قصد ایدر انکله دفع ایدرس و حق تعالی
 سکا سون مثال ایکی ایاق ویدی تا که سز ایلک سبیل
 روی زمینک کت ایدوب طلبدن مراد حاصل ایدرس
 و غیره مخلوقه منشا تمیز بونلردن مایه و حق تعالی
 سکا ایکی قولی ویدی تا که خد کل قرانی و پشانی
 ورسولدن صادر اولن احادیث در افتای انکله

خوش ایدوب مقتضای سنج عامل اوله سن و افضل ازین
 اکانطبق ایدوب بوعالد عمر کون سن و حکم فزاون طشون
 وضع قدم انجمن و درخجونی فالی حضرتک و حدایتی
 کمال مرتبه اذعان ایدوب دایما امر و فرمائند اوله سن
 و قهر و هیبتی هران خاطر دن دور انجمن سن و بیکه
 بوجها هان بر ظل خیال مثالده اینجه کوزدن زایل اولوب
 و سن بوابت کوبید بوجینجه خیر و شردن هر کس بوعالد
 اشاده که انک جوان ویرسک کر کسن **قَالَ اللَّهُ تَعَالَى**
مَنْ يَعْلَمْ شِفَاةَ ذَنْبِ خَيْرٍ مِنْ بَعْلِ شِفَاةِ ذَنْبِ نَارٍ
 بیس عاقل اوله که در کز کزی او ذنب کزینده کون بخت
 عز و جل و ما خلقت لهن ولا لهن الا ليعبدوا و سجدی
 اید کریمک ننگ مقتضای او زن هفت اعضا سنی حق
 امر به معناد ایدوب طاعت و عبادتی کز ویر انش
 ایدوب لیل و نهار سعی ابد کی شش اید و هر بر عضو
 نظر ایدوب حق عظم و قدرتی اکبر و بر عضو
 ناقص خالی اند و کک شکر به ایدوب طاعت و عبادت
 از دیاد ایدوب و بپسند که حق سبحان و تعالی سنج بر فطر

منیدون بویله موزون احسن هیئت اوزنه خلق باوردی
 وسکا احسن صوٹ ویردی تاکه سن کا نظر ایدوب سکا
 بویله صوٹ زیا ویرنه برورد کارک عظمتی واولو
 اکلوب بله سن وستی بلبل کویاکی انطاق ابدن خدا
 کارک کمال قدرتی فهم ایدوب اکلیه سن که سکا تنق
 وحقانی انواع حکمت راچی ویرب سنی بوعالم ملک کوزدی
 تاکه اکاد ایزم سکا ایدوب بل وشارفی ذکی ایدوب دخی
 فرماضه وایم وقایم اولوب طریق خضره استقامت
 اوزنه اوله سن وارزده عدد وایمید سن وپوهیت
 وصور ایدوب سن فی اکلوب بله سن وحق تعالی خضره
 بونجه حکمتی کم وارون جمل سنک اوزنه اوزنه اوز
 اولمشدر وسن کا ظرف اولوب کوز سن وحق سن کدی
 اوزنه اوزنی معصیت هواسند نظیر ایدوب ای نتیج
 قلنس تاکه کدی اوزنه ملکه واقدا اولوب بله
 واوزنه اوزنه بول اولوب گیت مشاهد امر سن
 واوزنه اوزنه ایزم که معی ایدوب کدی سوزن
 وکول او خدا حقک سر حکمتی کوز مک جالشم سن

و انچون اوز جاننى از يربوب ليل و نهار يافت باقلوس
 و دوعالم حكمتى سنك كندى اوز نيك ملكنه ايد و كن
 بولوب انى كور مكر و دولت داريند اير مكر جذ و جهد
 انتر سن بوعمر قليلى دالما هوئى هوسه تلفايدوب
 كنمكه سن و يارين ان خايب و خاسر او نفعه سن
 زير حق سبحانه و تعالى ظاهر اعضاده هر كس ويرد كى
 حكمتلرون ماعدا باطن الله لوح دل و پر مشدر و
 انك اوز نيز دوعالم حكمتى نشل ايدوب قومشدر
 و جاسر سكا احسا اتمشدر و سنك وجودينى كاخر
 اتمشدر و بوجله حك سكا اوز اولد اتمشما انچون
 عقل و برين پيغير عليه الصلوة و السلام حضرت قران
 كوندردى تاك سكا حقاك لطف و كرمى كندى اوز
 اوز ن ايد و كن بلديرو حسن اخلاص ايله خلد و اصل
 و كوكل لوحده اولان مرادى حاصل قلوب جسته خفاك
 قرين اير يشوب ديدارش نيز مشاهد قلد سن انچون
 علم ظاهر و يربوب سكا سنك حالتى بلردى و عا
 ايد و بجلرون اشر فقايدى سن كندى شرفين كندى اوز

اوز يوب بولوب سن و قرب خلد باعث اولن حالى كندى
 جسمنك بولوب سير و تماشا قبله سن و ليل و نهار
 انك تحصيللره اولد سن و غفلت او بخر سندن بيدار
 اولوب بونلرى اذعان ايدوب سن حيوان كى اكل و شرب
 مانوس اولميسن حق تعالى انچون ساك بولمى موز
 هيكل ويردى و ايكنى قات اولمى اساندي تاك خلد
 كونه بش كره مناجات ايدوب اوز ن ايدوب اكل و اكل
 اولوب حقيقتا جسمنى و انچون واقف اولن عجايب حقى
 كور مكر ديه كس ايدوب سن و ذكرو طاعت ايدوب اوز ن
 ايدوب سن **فصل سادس** انشا طاعت ايله خلد قريب و كور
 ايدوب بريد اولد و عاك بيان اى سالك راه خلد بل كل كرم حق
 سچا و تعالى سنك وجودى جامع حكمت تقدير قلدى
 و سنك اوز ن كندى ذات شريفه قريب اولد دوعالم
 از لره انى تقدير ايدوب سنى بوعالم كوندردى و سنك
 كينيت حالتى علم ظاهر ايله سكا بلردردى تاك سن كندى
 جسدك خزينه سندن اير شه سنى ايدوب چالشه سن
 و خلد مناجات ايدوب سوس سن و ليل و نهار طاعت

اولوب حقتك امره امثال ايد سن و نهيندن اجتناب
 ايدوب اولمجه تداي حقه مظهر دوش سن و ليل
 و نهار حق سبحانه و تعالی حضرتنه تضرع و نیاز ده اوله
 پس بوبابه نال اولوب ايجون حق تعالی بغيره قران كونك
 و شرع شريف كا واسطه اوله ديوار ذراي قلدي ناكم
 جسمك جامع اولمغي حكمتن واقفا اولوب بيايس و كا
 رفته دشمن اولن نفسك هوا سنده اوزين برهين
 ايدوب مقتدر سن و بارين باشه كليل حالي نامل ايدوب
 حق تعالی حضرتنه نیاز ايدوب بيه دكون باشرون
 ايد سن و بر لحظه حالت نزعك شدي و جان نيزك
 بو بدون مفارقتي و هادم اللذات ايله اوله حق
 حالي و بو عالم دن هجرة احوالي تفكر ايدوب تاسف
 ما فات ايد سن و هواي هوس كن عمر نه دروغ
 ايدوب و كوكل هاسني معصيت قفسندن و نفس
 و هوا بندن خلاص انكه سعي ايدوب قهر عذابي
 و منكر و نكير سواني و حساب و ميزان و صراط
 و انك اوز زند نوحه مرور و عبور حق تعالی

ميسر ايدوب چكي فكي ايدوب بخون اغلر سن و بوز
 ايجون حق تعالی حضرتنه تضرع و نیاز ده اولوب
 انشاه واه ايله جكرين بخون داغلر سن و صبر
 كوزين كنده ايدوب ارد بخون كركن ملك الموفق خرم
 كم بجه سن اوزادوب بو غار في الله الوحي شريفي
 نندن مفارقتك انكه قصد ايدوب دور رسن هنوز
 غفلت و يقوسند بيدار اولوب طول امل واديلر سن
 دوشوب معصيت درياسنه عرف اولوب نگاه انك
 و بو عالمه كلكدن مراد نه ايدوب كن اكليوب بلر سن
 اول باب داخل اولوب تحصيل معرفت حقك كل سن
 طول امل عقاك الوب باشه كليل حالي ادراك انكه
 قادر كل سن بلكه خضره و ك شيطان كي زنه
 اوله مديوقياس ايد سن اول سبيله دنيا جينه سن
 رغبه اولوب ليل و نهار انك ارد بخون يلقا يور
 و كا كوكل و بوز روز شب كا طمقده سن بو خب
 جان عزيزك الوم اجبني طمبجي و اول شريفي
 انديجي دير سن رب الغر سكا انان مقدر اندون

و بر مبدی صورت سن و سندن بوخت اکل و شرب و شغل
 اتمه می قیاس ایدرس دخی خرص و طبع النهر و اوزان
 جمع مال اتمه سن و اتمه اخرت و اتمه ایدو کندی
 اوزین نان نور ایدو معذب و اتمه نك التی زیاد
 اتمه سن نخی و ارجی بر فی و صانی و توب انواع
 معصیت افی و بران ایلرس اگر خد کاه قراند
 و در سوزن صادر اولان احادیث دیشاند ایمان
 کفر و کسد یا نبی و اتمه حکمی اوزن دکل سن و کندی
 اوزین کندی و زینه کورب بونلری فکر ایدوب خوف
 اتمه سن و سن سندن و اوردی اتمه سن ایدو مشاهد
 کورب کورب اتمه سن سن سنی سندن الوب سکا
 طبعش مرس و سن سنی خد قریب ایدو کن بلوب ک
 اتمه سن و سندن اتمه سن و سندن حائل سندن در فی
 سن سندن ایدوب کید مرس و بران اتمه سن سندن ایدو
 سن کندی اوزین خد و بعید اتمه رضا و برهان
 و سن کندی اوزین کندی و زینه کورب خد کماله و کن
 اوزین خد سید ایدرس و عاقبه العاقبه حال نهم

اولو دیوا اوزین جمع ایدو و با اوزین ادراك اتمه سن
 و انسانیست سندن درانی اذعان ایدو و دیور غیبت شکی
 بین دور اولور سن و هیچ و جمیع معصیت سندن
 جاغری فی خلاص اتمه قادر دکل سن **صلی** حنک
 احتیاط مایل سندن شکر واجب ایدو و بیایند در ای
 سالک راه هدایت کورب حق سبحان و تعالی انسانی ایدوب
 روی زمینی کاملاً ایدو مفر اوله دیور و سندن
 وانی زمین اوزن اسکان ایدو و اتمه ماکول ایدو
 بوخت ملائکه و بریدی تا که انسان ایدو رزق و جو
 کورب انسان اتمه کل ایدو و حق تعالی حضرت شکر ایدو
 طاعت و عبادت ایدوب دایم قولی مقام اوله
 انکون حق تعالی بوک کوری براندی تا که اذن باران
 رحمت تقاطر ایدوب بر دین نباتات انسانی سبب اوله
 و سماء ایچ مشعل ایدو اندی تا که اتمه نور
 جمیع هر سندن کمال بول و بو نباتات نور میگون
 حق تعالی ملائکه در کور سفاکی قرآن و نقاش
 اندی تا که هر بری بر در وصف ایدو وجود کلام

ملائکه ده هر بر بنی بر خدمت تعیین اندی که رزق
 انشا ایچو ایله و نه بار چالشور کور فریسن او غره
 چرخ بی ستون هر شب او دلوکی کی بار بار نیار
 و هر و ماه و سنه بی شمار بو چرخ دوار ^{سالی} روی
 زین ایدی دور و نیچر حکمت الله حاصل اولور
 هر بر بنی خنک فرمائند منظر اولوب دور و بر ^{ایچو} ایچو
 هر بر بنی بر خدمت در که روز شب دوریشور اولور
 ایکی مسئله ده بر بنک نوری کوز عالم خلقی منوراید
 مشرق و مغرب طوطی مغرب غروباید جل زمانه ملول
 بر بنک نوری هم نور ایدی کجیلد خلقی منوراید
 مخلوقی منور ایلر اشوت تیا و زن هر بر بنی طواش
 طوغمند در تاکه بن بر لقا اتمک الکنه و زنجی
 غفلت ایله انی اکل اتمد و بنا علی هذا حضرت شیخ
 سعدی علیه رحمة الهادی بیور و مرثله در ^{نیت} نیت
 ابر و باد و مه و خورشید فلک در کارند
 تا توانی بکف اری و بغفات غوری
 پس آمدی چونکه اکلیوب بلدک که حق تعالی عن

اسم بر ایچون بو بخد خدمت کاریر اندی و هر بنی
 بر خدمت مامور اندی تاکه بر روی زمینده کشا
 اولوب غمت حق تعالی ید بخد شکرین این وز
 نهار خنک فرمائند قائم اولوب عظمت و قدرتک
 اکلیوب بلد و زواج مع حکمت خدا اولور و
 تتبع ایدوب یوقلیه و زواج مشاهده ایچو ^{ایچو} ایچو
 دیه بولغا سعی این وز واکا این وز و خر صر
 طبع بانی سدا ایدوب صبر و قناعت بانی کشاده
 این وز و حق تعالی تک جمیع حکمترین اوز وجود
 بولوب انکار اکلیوب وز و دیه بصیرت بر کشاده ایدوب
 دائر انک مشاهده سنده اولوب انک لطف و کرمی
 و نه احب اولنا دولت و سعادت اذن اذعایدوب
 محض عظم و کبریا سنی و اولو هیتنی بلد و زواج
 خدا بر احب اولنا الطاهر جلیل سنک و نعم جمیل سنک
 شکرین از دیاد ایدوب اسم شریفین بران دلد ^{ایچو} ایچو
 عمر سر مایه سن بو باید معرفت ایدوب لیل و نهار طاعت
 و عبادتک دائر اولوب قهر کن امین اولمیه وز و بلد

حق تعالی هر شیئی کمال اوزن برانستند و این بر حکمت اوست
 وضع انستند تا که اذن استا بوجده منفعت حال اوله
 و مراد اوله مراده انکه وصول ممکن اوله و بر دلو
 علم اذن ظهور اید بچفاک و اولغنی و عجاایب صنعی
 اول جهته بلوب دایم حفاک عذابند خوف اوزن اوله
 چون حق تعالی بوجده حکمت مراد و با انستند و بری
 و این معرفه موصوفه قلبی پس کر که انستد بچفاک
 حضرت حسن اعتقاد اید بک جمع قدر کلرب
 کمال اوزن اذعان اید دایم انک شان شریفه لایق
 طاعت و عبادت اید و بر فرمائی اوزن اولغند و
 شیده عظمتی و قدرتی مشاهده اید و ب نقاشی
 ادراک اید بوجده اوزن ملکن انی شیع اید و ب
 طلب اید و ذکر بر ده حق تعالی انک علمند بر علم
 و این میده که حقه لایق اوله پس انکه انصاف اید و ب
 کعبه کوندر انک امر بنافیه اید و دایم تمنا ده اوله
 و حفاک قربند قرب و اینچو اهل هودن اجتناب اید و
 کمال و معرفت کوکل ملکن تحصیل اید و هودن و تقوی

و عتاید و حفاک لطف و کرمند مظهر و شکر
 لیاقت مقدار طاق کتبه و و سرفقه نال اوله
 حکمت علمک اهل اوله و و اخلاص و کسبه سعی
 اید و نیمه دادن طرح اید و و علم لدن اهلند
 اولوب و جودین ملکن مالک اوله و حضرت حق
 عز اسمه بومرین سلوک صاف و اونی طالب کل
 متبیر ایلیم **فصل نهم** عضو انسان کوکل حکمت و امر
 اوله غنی بیان اید ای سلاک راه هد چونکه حق تعالی
 و تعالی تر انسانی بر ایدی و بوجده انک طرف ایدی
 در نیمه صدی طرف ایدی انچون بوبله اندی تلم انست
 کدی بنه نایل اولغیچ بوعالمه جسمی صیغه جلیش
 دوربشه و نفس شور اید انک انچو اوزن و دایم اوج اوله
 فاکه نفسی زبون اید و اکا غالب اوله و بوباید هر عضو
 اکا انست اید و هر عضو بر خدمت مامور اید و ب
 استعدا ماید فاکه حق سبحا و تعالی حضرت تک عبادت
 صرف ایلیم پس هر اعضا مامور اوله قری عبادن
 خدمتند کمال بلوب سرفقه و اصل اولو انچون

نو جد حق ایلد ایله قلی صیقل اید و حق سچا و سچ
 انکون انشایونجا اعضا ویرد بکره تا جسم قالی ایلد
 نظم بر ایلید و طاعت و عبادت جه تیلد فی صیقل
 ایلد نابل اولد وانه اولدین کمالیه کماله و بانی
 ایلد هر نه که وارد در عالم غیب اولد دین ایلد انسان
 انی کور و انک حکمت واصل اولد و جسم انشای جامع
 اولد بی احواله مطلع اولد انکون حق سچا و سچا ایلد
 وار حکم اید و بلامنه مطیع و منفاد اولوب سزین اولد
 حکمتی سیر و تماشا انکون انشای کول ویردی و جسم
 اکاسم قلدی و جسمی انکون زنه ایلدی پس اید بوعالم
 فانی ایکن عالم بقایه اولدی زنده حاصل اید و کور
 مملکت واصل اولد و انکار قرب حق نابل اولد پس
 سربون شهرتیک پادشاهی اولد که کور که بوباید
 کلن بصیرت کور فی اجوب و سچ جسم عسکر چند هر عضو
 نه خدمت جانت خدمت نامور اولد انک اوزنه استند
 اتدوب دایما نقیذ اولد سن قاک هر خدمت نامور
 اولوب ادای خدمت نه ثابت و دایم اولد و پادشاه

حکمزدار و امریه فرمان بر اولوب حق سچا و سچ
 و ما خلقت الجن والانس الا ليعبدون بودی این
 که بید سنک امریه موافقت ایدوب دایما طاعت و عبادت
 اولد و پادشاه دل سچا که کور که عقلی کور و وزیر ایدوب
 ملک بدنه تدبیریه دایم وزیر ایلد مشاوره ایلید و وزیر
 دماغ اولد فکر کا جاسوس ایدوب شهر وجوده
 اولد احوال لیل و نهار تجسس اید قاک بدنه انسان هر
 عضو ک حالیه بلوب هر اعضا نه ایچون و نه خدمت
 ایچون خلق اولدیه هر بری علی ما خلق لدرست صرف
 ایلوب و حق سچا و سچا انک قولوغ کورینه کور که
 سعی ایلید و شونلر کیم طاعت باش چکوب نامور اولد
 خدمت ایدوب جاسوس فکر فی تجسس ایدوب شیر ملک
 اولد وزیر عقلم ایلد قاک وزیر شیر دخی فی پادشاه
 دله تلخیص ایدوب اعلام ایلید شاه دخی بوباید
 وزیر صاحب تدبیر ایلد مشاوره ایلید خدمت ایا
 ایدوب خراز ایدوب عضوی شرع علمل قادیب ایدوب
 خدمت قدردن و بوعالم نیک کماله انی و اعضا

بلدن و کمال اوزن هر برینه تعلیم ایدوب بوعالم فایده
 شیطانند دایما احتراز اوزن اولرد بوقبیلن رای
 و حق تعالی تک فرمائی اوزن اولرد بوقبیلن رای
 تا که حقک الوهیتک اکلوب امرنه امتثال و تخفیف اجتناب
 اوزن اولوب دایما خوف حق اوزن اولرد و دین دن
 نمر برینه دمر روان ایدوب نفس شیطان القا ایدوب
 افعال ناپسندین دن صافه و شرع شریف رضایر مدیک
 بره وار میر و امر حق اولین منزله قدم بصمایه و پادشاه دل
 دخی کندی اوزن کذوبه کتوب با دعا اید که تحت
 حکومت اولوب دست تصرف اولن جسم وجود
 عسکر کذ فایلی اسوب جملہ سخیجی نام و بی نشان است
 کرک و عدم منزله ایلانسه کرک و بونلردن و جمگان
 الوجوه اثر فالسه کرک و نند اولد قلندون خیر بنسه کرک
 پس فایلی بقلا شرباسدین و بوعالم دن هر عضوک
 علاقه سن کم دین و پادشاه دل دخی ممکن بدن اولن
 تختندون دوشم دین جسم عسکرین یانندن سوچو ایکن
 و امر و فرمائنده مطیع اولوب حکمت رام ایکن وزیر

اولان عقلله بوباید مشا و ایدوب بوعالم فایده
 اول عالم باقی به کوس رحلت اولدین و دفتر عمر
 دورلدین کندی اوزن جاننده لایق عمل صالحی عظیم کله
 تحصیل ایدوب کذودن اوکدن داراخرن و راجع
 منزله کوندون و جملہ لوازم کمال اوزن تکمیل ایچون
 تحت تصرف اولان جسم عسکرینی خدمتہ مامور
 ایدوب لیل و نهار مامور اولد قلری خدمتہ تکامل
 اندر مبوب دایما استخدا م اندون و بران تاخیر و رنج
 جواز و بر مید دایم تحصیل زواده اخرن ایچو سخی این
 و طریق مستقیم دن عدول اندر مید و هیچ بر و جملہ
 افعال ناپسندین به رضا و بر مید دایم سفر عقبه لایک
 احوال فکر این و اول عقبه لردن لازم اولد حق علی
 ذکر این و بوباید هر نسنه کمال اوزن کورن تا کیم
 رحلت زماننده برایشان حال اولوب کذوبه لردن
 زیر اخی سجدا و تعالی پادشاه دله بوخند مملکت و
 ویردی تا که کذوبه سفر و شمر دن اوکدن و رنج
 ایلای معمر ایلید و کندی ایچو اول ایلان کاشانده و کاخ

وایوان و خدمتکاران حواری و علمای و لدان آمده
 قلم و فی الجمله یونان بجز پنج حکمران و اریستید
 مقدم اول این حاضر و مختار اید و قایم بوعالم
 فاینده انچه خفا منزه امثال ایدوب چاشد تا کم
 کند و ایچ حق تعالی حضرت تبارک و تعالی علیه و سلم
 اوریشوب و دوریشوب مجاهد اندکی حکما بود
 اولیان ایلان کد وید لازم اولدی مسکن و سایر
 خوش اولد و بوعالم ایکن اول این حکمران سیران
 این **فصل ناسع** بو فصل خفا اذ فی اولد فخر بچوب
 دیرنگه قادر اولد یعنی بیان اید ای سالک راه خدا
 چونکه حق سبحانه و تعالی ظاهر عالم هرند دکل و خفا
 و اریستید خفا و اریستید و اریستید و اریستید
 ویربوزی حق تعالی ایلد طوشتد ویربوزی خفا
 و اریستید و اریستید و اریستید ویربوزی حق تعالی
 ایلد طوشتد ویربوزی خفا اریستید ویربوزی
 قادر دکل و اریستید خفا اذ فی اولد و اریستید
 تعلق انیست پس ایدی چونکه بلدک جمیع موجودات

حق و اریستید طوشتد ویربوزی حق اریستید
 اریستید و کاه لیل کاه اریستید ویربوزی حق
 خفا قدر ایدوب و اریستید خفا قدر حق
 نه اریستید هر کون اریستید و هر کون باشد مقدراون
 فینه کلک در پس ایدی یونان اذعان فلک حق تعالی
 ازل عالمند هر کس استعداده ویربوزی سنه کون مجلی
 اریستید و اولد قرعه سن بر اریستید و اولد قرعه هر کس
 نصیب نه اریستید اریستید ویربوزی ویربوزی اولد
 فینه فلک کرد سیل وجود بولوب قدر حق اوزن
 واصل اولشد و اریستید اریستید ویربوزی ویربوزی
 اریستید پس ازل قرعه سنه حق تعالی چونکه بخشی
 یمان قدر اوزن هر کس نه یا اریستید اولد مقدراون
 اولد مقدراون اولد فینه بوعالم ظاهر اریستید ویربوزی
 کرکد و هر کس اریستید کرکد ویربوزی ویربوزی
 تمام اولد باشد اریستید کرکد پس فی اذعان
 فلک خفا بوعالم بونجه بل غریب ویربوزی ویربوزی
 رحلت ایدوب کدی لکن کسک نصیبان الوب

کوفه مدینه و کوفه مکه قادری اولدی و فرست
 بولوب کال قریفه مکن اولدی هر کس بوعلمده
 کندی نصیبین الوب کندی و ازله مقدر اولن شیکله
 عمر کچوردی و یوب ایوب بوعلمده قهر کی اوچ
 کندی و بری اوچوب کید بخیر نه بری بخیر قوی
 نایبیت قوی حال بولور اولور اما نجه نادان حق
 وارد که نفس و هوا و شیطان اوچوب کد حق طایفه
 میلی بوق تضرع نیاز دخی بوق و حق تعالی تک افلاک
 حسنه سنه دکل و ککل اند و کیش بنه ان اولوب
 درگاه خدیو زلورب بالور حق دخی بوق و حدیث
 و حدیث و قرآن دبدکی کلامه رغبت دخی تر و خفا
 امر نه بیون و بر و بکنر نیم نصیم فسق فحور لو و نشکا
 هوا سنه اوچوب کد مکن و خفا جور و ندی انکدر
 دیو کدی زعم باطلی وزن دایم اهل هوا ایلد عین
 اولوب اندردن استمداد و جال انکدر و دین و دیناتی
 فلیل و افسانه سیبیل اولنردن ولایت نامو اوچ
 عرک هوا و هوسه افلاکون کسلردن حذر انیوب

اردنجه بلکدر انی بلر که حق تعالی عالم ازله هر سنه
 تقدیر ایدوب بوعلمده کوند مشدر و علمده انی قولر نه
 بلدر مشدر و کدوبه و مولد ایلد اولور انی عیان
 ایلندون تا که هر کس بوعلمده کدوبه مقدر اولن
 دوق ایلد عمرین کچور و بقی تعالی حضرت حق تک و بو
 وجبت و جوابیلد و دایم حق تعالی به کولک طاعت
 قلوب و حسن اعتقاد ایدوب فرمای اوزده علم
 اولد و امرندن طشره بر فز ایش ایلید و هر کس اکا
 میل التیب و زواده آخرت تحصیلک اولوب یارین
 حاله نه اولد و بو غایله و جکرین ایش خوفله خوفله
 داعلیه و هر کس بو خوفدن امین اولید و کمال معرفت له
 کفر که جذ و جهد ایلید و کدودن عالم ازله جانب
 حقدن تجلی بولمش ادر از اوچوب بولر و کدوده
 اولمین شی جالشوب تحصیل اید و حق تعالی عالم
 نور فی جمیلرده ارا اوچوب بولر و انلر طبع اولوب انلر
 بمن خفا بله و اصل حق اولوب مقصوده اید **الباب**
الثانی بواب دخی اون فصلی مشتملدر و هر فصل

این کتاب در بیان احوال و سیرت ائمه اطهار علیهم السلام است و در هر باب از احوال و سیرت یکی از ائمه اطهار علیهم السلام مذکور است و این کتاب در بیان احوال و سیرت ائمه اطهار علیهم السلام است و در هر باب از احوال و سیرت یکی از ائمه اطهار علیهم السلام مذکور است

بر نوع علمت ذکر می بیاوند در چون طالب بویایه اینه
 اینکجه بابک فتحند فابل اولدغناک سرنک عیانیدن
 ای سالک راه خدا چون اینداحالند جانب حق هر
 باین کشاده ایدو حق تو خدایه سن و حقیقت علمی بود
 بردانه واصل و آنک محبتی بر کاتبه بو علم داخل و اولد
 مرادی دل حاصل انک نیت خالصه قبله سن پس ایند
 مرتبه کی گذر که درت در لوقو کدی کوکل اوین کشام
 این سن و اول قبولت بر بی ظاهره در که شریعتی اوچی
 باطنه در که زهد و تقوی و میل مجتهد بر هر قوه
 کوکل شریعت کباب این سن سکا اول قبول بر هر ریزدن
 بر در لوقو مبشر اولد چون طالب حق بونلری نکل این
 امیر عشق و بد کلری معنی شخص اندون ظهور که پس
 بویایه طلبه کی گذر که اول کدی اوزین شرع محمدی
 ایله نظم بر این و جمیع افعال و اقوال انکا تطبیق این
 و روز شب بونک اوز زنده اولوب صافه جو شرع
 محمدیه قوت بوله اوزین انکله کمالیه برهیز این پس
 اول جمیل زهد و تقوی و دوش اولد و نفس شوی زهد

و تقوی ایله ماکولات و مشروبات منع ایند منع ایند
 سعی این چون زهدی و تقوی اله کونر بویایه معنا
 سبیل کوکل های حق طرف میل این چون اول طرف
 میل این دایم طرف حق تکلم اولسان کلامه مایل
 اولد و هر در لویایه قابل اولد و هر نیکم باشد کلافی
 شوم نفس اندان بیه و چون جانب حق میل حاصل اولد
 محبت دخی باش قالدن زیرا میل و محبت بر برید توام
 کور مز میسن چون انسان بر شئی سوء و میل این لاجد
 اکا محبت دخی اظهار ایدر پس چون که طالب حق کوکل
 لوقو میل و محبت کباب این طاعت و عباد اکا
 لذت کلاف و دایم طاعتی سوء و خاطر خطور
 ایدن معصیت ایچو کوزباشین روان این و کدغه
 طاعتد ترفی بوله چون حق شکار قولنک کوکلند
 بوندند لری مبشر ادوب و بر پس اول کوکلان حجاب
 دفع اولد و دله کلیمه معنای کونر و جو شرع محمدی
 ایله اوزین نظم بر این من بعد سنت جماعتد عدول
 انیمه و اول محبت جمیله دلدن بر ذوق ظمور این

و عشق حقیقتی چون طالبه خبر ویره و طالبی فی الجمله
 دنیا چینه سینه بر جای و قناعت وادیسند و خوش
 و فقرانشی قبول این امیر عشق دبد کبری شاه عشق
 بون ظهور کله و کوکاخند و اونور و طالبی کدیو
 جذبان و وارفتنی محو این و کوز یابن ارمایه
 و دله اولن خزان فتنه علامت ظهور کله و نور ذات
 یوزن برده رفع اوله پس امیدی طالبی حق اولان
 سالکه ابتدا حالده بودرت درو قبولن فتنه جان
 کرك که بالاده ذکر بی مرور ابدی یعنی شریعت و خود
 و میل و محبت بشی هر افضالی و احوالی شرع مطابق
 کرك زیرا دره قدر نامشروع شی امله کسب اولمش
 پنج حال دلان دفع اولور انکون شریعت قوت
 کرك زیرا بوقامات جمله اولور اش دکلر طالب
 حق اولن سالکده سعی کرك و شیخند هنن کرك
 و شریعت اتمام کرك زیرا کرامت شریعت سن
 کسب اولور دکلر شریعت بو کامیران شریعت
 اولین مکسود کرامت ظهور ایدر استدل و جود

کرامت شکران حارق عاده در صحنه افانید سین
 ویرا شریعت و عینی اولیان فاستدن فاستدن
 صادر اولان حارق عاید استدل و جود اعتقاد اهل
 سنت بود **فصل اول** سعی امله مجاهد بیانده در
 ای سالک راه هدی چون بلدک جانب حق شکران
 این نه سعی کرم کما قال الله تعالی و ان لیسن
 للانسان الا ما سعی و صلاحیت کرم و صلاحیت
 علم کرم و علم عمل کرم و طاعت و عبادت کرم
 و حق تعالی قربت قربا و لغه تعلیم ایدر حواجه کرم
 یعنی مرشد کامل کرم و کجور کوزن اول حواجه
 مقارن کرك و انکه مذاکره کرك و ایا محبت
 و فضیله کرك و هر حاله حصل اعتقاد کرك و حاله
 کرم قادر اولدی قدر مالا و بدنا اکرام کرك
 تا که حقند حواجه نک حق بلند اوله و هر حاله
 امر بنی انقیاد کرك و حقند هر نه کم نطق ایدر
 نفسک زدا تمک کرك و هر نه خدمت مأمور
 ایدر خدمت اتمام کرك و سنن سولی

احیایه اقدام کرک. و رب العزتک فرمانک دوتوب
 فرا بختی ادا یه مقدم کرک. و حق تعالی نک لطف و کرم
 ایرتم که بشنودن هت کرک. و اکا و صواب و عظم
 کرک. و شرع محمدی ابد اوزین پاک اتمک کرک.
 و دلدن لانی فی الجملہ طرح اتمک کرک. و بوعلم
 نیل ایچون جذو جمد کرک. و دل بجانب چار اتمک
 نفس ریاضت کرک. و دلدن دین فتنه خدیل
 و محبت کرک. و بصیرت کوزین کتاده ابد و افسال
 مذمومہ دن اعتزاز کرک. و درویشا و زین عیاسیہ
 المکرک. تا کم اول مرتبه نفسی افعال مذمومہ خلاص
 حقن امر به امثالہ رغبت اتمک هوس کرک. چو نفس
 اول جانب میل اید پس دنیای و افک مجتبی دلد کرک
 اقدام کرک. و خلقی رنجین خاطر اتمک ز صاف
 صدق و اخلاصی کد و یه پیش قلمی کرک. و طالب
 حق دایما ریاضت و مجاہدہ اوزد اولوب نفسی
 دائم راج طوند. و طاعت و عبادت مجتبی اوزنشدن
 تحصیل اید. و ابتدا حالتد بوقه سعی اید. و بیرون

شک و ریب قیودند کندی اوزین خلاص جان
 اید. و حق مجتبی صبرین ایفاظ اتمک سعی اید
 اولد کر اتمک بر دین کویون پیدا اید. و اول ذوق
 سببیلر کویون نیچر حکمت فریج اولوب شاهد اید.
بیک دیکر یساک اولد سن سن بهر مند.
 طالب حق اولد کویای فرزد مند. چو کم خونی
 حقیقی تلمیذ میل و محبت اولد. اولدنی سکا نیچر
 حکمت احسا اید. تا کم مجتبی قوی اولد سن و نور
 فاق قبول اید جان کویکل پیدا اید سن. و کاتد ک
 طاعت و عبادت مستقام سیل حقیقی اوزوب ضیاء اید
 چون طالب حق کمال اوزد کدی اوزین تطہیر اید
 تعالی عز وجل فی مراحلی اولن مرادہ ایر کور. و درو
 اید ملاقات ایدین. و باب حق و صواب ایچو ارشاد
 کن اولد غاک اعلام اید. اما چون که سالک کیمیل
 جانب حق اولمید و صلاحیت قابلیت میکی اولمید
 بر اول کسده حکمت علمند نیچر نایل اولد خصوصاً
 لیل و نهار دنیا غصه سند بران ازاد اولمید جان

یوق و خرم طبع و خلاصه مددی و نفسیات
 مدد سومه ایله مالامال اولش قدر الحق قدر قیوق
 اکامرشد کلوب فیلسوف برانیم یخدا فی ایشاد یلسوف
 امدی یوباید توجرایدن طالبه غمل کرک و مجتنب
 حقه دایم غمل کرک و شرع مجتبی درهما ایدمان
 کرک تا که بر تورد الله لایق اوله **فصل ثانی**
 معقولات و محسوسات کشفی بیافته و در ای
 سالک راه هدا چون طالب حق اولن سالک
 جانب حق توجرایدوب توبایدوب و معقولات
 و محسوسات کشفی یوجهم اولور دیوانک مکار
 دوشه و کوکل عالمده اولن حقا شری حقا شری حید
 خاله بل که یوم معقولات کشفی او در کم طالب حق
 کندی اوزین بنده لک مقامه قیوب حقا عذاب
 خوف اید و کندی اعضا سنده نظر ایدر تا امل اید کم
 یوحسوسات افشا آید که وارور حق تعالی بر خلق
 انی احسا اتمشد و اول قریب ایل اذعان اید کم
 حق تعالی بر یو هیئت اوز خلق اید بر و درگاه

اسان کلمه بشالار و رسول الله صلی الله علیه و سلم
 حضرت نیک و تعلموا با اخلاق اید و حدیث شریفان و غیره
 کوکل لوحه حاصل اید و صفات حقا متصف اولوب
 حکمت خربنده سنا برایش و بشر و صفه پاک اوله قایم
 که خواصا قند اولد شایسته چون مشایخ عظام کرم الله
 فی الدنیا طریقی اوزده اوزین بود ایزه بر کفر و کفر
 اید سن و یوباید بیان اولن کلام ایله عامل اولد
 و تیزیت دید کربی شخصی دلن اخراج اید سن
 و کوریت معصیتدن اوزین تطهیر ایدوب صاف
 اید سن و تحلقوا صفات ایله منصف و لغزجه اید
 دایم خوف حقا نفسد وجود و بر مبد سن **فصل**
حامس سالک عبادتده قوت دوزخی بیافته در
 ای سالک راه هدا چون مشایخ عظام طریقت
 طریقت سلوک کد سلوک اید مرد یوا کاسیل ایدوب
 محبت اندک و زهد و تقوی بیانه نابلی اولم
 دیو نفس شوی تشکین اچون دوشدک و علم حکم
 وادیلرید ایشیم دیون فکر در یاسنه دالک

و در نیای بی وفادان خصم فی الدن و بویخه
 بیل بملک سبیل نفس اماره هواسنه یلوب
 یبوردک و بخیل بیل عمر عزیزک یوق بره تلف
 ایدوب کجوردک و افعال ناپسندیده ایله بخیل خوئی
 کندینه کولوردک پس بویلد مرور ایدن احوالی
 بلوب یو طریقه نوبته اندک و سن ارمینلرین
 صاحبی سنید اندک و اجل علامتی فکر ایدوب
 هواسندن اوزین برهینلر کویوزلوردک و اول
 جهنم جلدن رجوع ایدوب لیل و نهار طاعت و
 عبادت وادیسند و شدک و هواده کچن عمر
 پشیمان اولوب غمغه بشلدرک و قرب حق ابرم
 دیو جدد و جددی اور تایلر کوردک و بر بریز
 ابروش اولوب انکار جان صحبتی ایدمردیواندیش
 دوشدرک و فرمان حق و انک خدمت یوز
 خاک مدلت قودک و حق تعالی حضرتی نک و
 وجست جوانکه میل و محبت ایدوب صوم و صلو
 رغبت اندک و ذکر خلد بر دلمر اولمغه غایت اندک

و کول لوبخه بر امر اندیشه طرح ایدوب عبادت
 و طاعت اولمغه التزام اندک و صولک نفس جانی
 و اجل جانی فکر ایدوب دایم کوز یا شنی روان اندک
 و بریشان حال اولوب انکون ملوک و محرم اولدرک
 و کول خانه سندن دنیا محبتی کیه روپ برینه خوی
 حق اسکان اندک و حق و صولک بخیل شروع محرم
 رهبر دوتوب کمال مرتبه اکا محبت ایدوب نوبه
 اشتغال ایله نفس و شیطان هواسنی بالکلیه ایدن
 دلدن قلع انکه جرات اندک و نفسک هرجانی
 دلدن ازاله انکی و طاعت حق قوی اولمغه و
 محبت حق ایله خوش و خورش ایدوب دایم ذکر ایله انکه
 همت قلدک و نور خلد اوزین موصوف ایدوب
 صلاحیت کسبند سعی ایدوب سرمایہ عمری یوب
 اندک و کول هواسنی انوار ایله اماره ایدوب
 دلدن محبتی ظهور کوردک و انک اوزرینه
 ثابت قدم اولوب حق کلامنی حق کلامندن
 وارد اولان اجتهاد و بختی مغرور و اهل اولاد

مرادك حاصل قلدك. وجميع اندیشیدن بری
اولدك. و كوكل لوضه ذوق و شوق نائل اولوب
كمال مرتبه عشق حقیقی پیدا و بر با وزن انکار محو اندك
و محبوب یوزن كوره مردیو جمیع وار لغن انك یون
افنا ایدوب بی نام بی نشان اولدك. و عین قلب
مشاهده سنا بروپ قیل و قالده بری اولدك
و نبری باشن كمالیه كتاب ایدق صدق و اخلاص
مطبخده بشوروب بریان ایدوب یاران اید سنه
كوترب ای لطف و كماله تناول اندر دك. تا كیم بو
معنا ید و اصل اولوب كوكل حاصل قلدك و دك
دارنده ایرق هر مراده و اصل اولدك **شعر**
كنندین مرغ دل الدن. رفیع ایه كور افكاری دلان
معرف تحصیل قلادغان. نقش اولدیرسن نور غزلان
اور نفس شومر سن كند. و خشكیدوب قول ایلیر بید
فصل سادس تواضع و سكت ذكری بیاتنه در
بل كل ای سالك راه خدا چون كندی اوزین بیکه
توخه اندك پس ازنان قل كیم حق تعالی سكا بوخ

یل عمر و یردی تا كیم سن حقك مرند برده و ام اولوب
هر امر بی برید و وضع اید سن و سكا الیكون نفس
و یردی و نفس بوغیر صفات مذمومه و یردی تا كیم
نفسله اور شوب اندن اوله صفات ذمیه از الدن
و صفات محمده ایله ای موصوف ایدوب حق حضرتند
قرب اولرسن و نفسی خاك ایله یكسان اولدوب
و یره سن و اوزین سكت و تواضع بر لاه ایدوب
بر موزعیف کیمی بو عالم بی قیاده اولوب اول افضل
مخلوقاتك صلی الله علیه و سلم افعال شریفه سنه
فعلی تطبیق اید سن و زمره اهل حاله اولمغی تمنا
اید سن و رسول الله صلی الله علیه و سلم حضرتك
الله احبیبی مسکینا و توفی مسکینا و احسن فی
زمره المساکین بوردینی مسکینلردن اولمغی تمنی ایدوب
جالله سن زیر چون اشرف موجودات صلی الله علیه
و سلم بوزمره دن کذب لیا اولمغی تمنی ایلدی و عا ایلد
پس بز لایق اولان اولدیر انك دیلدوبی سنه؟
اوله وز و اوزین خور ایدوب بو عالمه اهل هوادن

پرهیز اوزه اولوب خدمت کمرین میانم بنلوب
 مکارم اخلاق ایله اوزیزترین ایه وز و حق تعالی
 حضرت تک امر بنی دایما تنظیم قلب فرماید بی وز
 و جمیع مخلوقه مشفق و مهربان اولوب مخلوقدن
 هر چنانکه که اکا جانله را بنی اولوب مخلوقدن قبول
 اید و سن و صبر سهر بنی طومق ایچون عزیت قرشاغن
 قرش انوب دوره وز ای طلب حق من منی بوضنار
 مشغول اولوب نفسک شدتی صبر بر کاشاید بگوید
 و فقر نفسی دلدن ازاله اید سن تا کبر شیطانک
 سیبله لوح دل یول بولیه و سنی مراد ندن ایدوب
 ملوک قلبیه و هر نه چنانکه سکا خندن که اکا غفل
 اید سن کور من مبین رسول اکرم و حبیب مکرر صلی
 الله علیه و سلم حضرتنه قریش سفید لری ندی لکه
 اول سلطانله انواع جفال را ندیلر و مبارک باشی
 یاروب قائله اقدیلر جو بله ایکن یند جمله سند صبر
 ایدوب اذ او جفالر یند تخمیلر دی و یند انلر ایچون
 دعای خیر ایدوب اللهم اهد قومی فاضل لا یعلمون

دیر لردی و هر نه دنگو قومی جفا التسلر اول یند کندی
 اوزین تواضع و مسکندن دور اتمردی همان ندکلو
 اکا جفا التسلر همان اول یند انک مقابله سند طایفه
 زیاده ایدوب الی و فضائله منت بلور لردی و بولر
 شکر و دعا اتمردی انچون حق تعالی حضرت نلری
 قران عظیمده انک لعلی خلق عظیم بیورب انی مدح
 ایلدی چون رسول خدا صلی الله علیه و سلم قریش
 سفید اسندن انواع مشقتلر کجوب بلایه مبتلا اولدی
 بولرک جمله سند صبر و تحمل ایدوب خصوص صاحب
 حد ایکن بود کلور در و محنت چکدی و بی یارب
 مسکینلر ایله حشر ایله دیود عا ایلدی پس عاقل اولد
 قرب حق و صول طلب ایدنلر بود عاده و چکدی
 بالاده چوق در لوحک و ارا بدوکن عین تفکر ایله
 ارا یوب بولر ذرا بود نیای بی بقاده هر نه کلور در و محنت
 وارد اولور سه جمله سند جان و دلدن بیون و یرق
 صبر اید و بیچون بویله حاله مبتلا اولدق دیمید وز
 همان اوز نفسی خاک ایله یکشایدوب مسکین اید و وز

و حق تعالیٰ آنکه مخلوق را سنان بر سر ضعیف کجی اولوب
 بر شخصه خنارت کوزله بقیدوز و هر حاله نخل ایدوب
 شکر این وز و بنالوق ایدنارک مقابله سنده ایلک بلکه
 عادت ایدیندوز و اهل ایشار اولوب هفت بابی هر کسه
 کشاده قیلدوز و الله اوله خیر و نفع ایتوب اهل اخلاص
 اوله سجا ایدوز و قوت ایلد فضل بر ابراهیم وز
 و اهل ادب اولوب اهل ادب ذمه سندن اولدوز
 ادب دخیلکی درلودن بری خلقله ادب در بری خلقه
 ادب در خلق اولان ادب خود معلوم خلق اولان
 ادب اولدر که خلق بر در لوحه کشته قلم شویوب حکم کن
 اعراض نمکدر و نمون شو شویله اولدی بوبیله اولدی
 دیمکدر لا یَسْأَلُ غَایِبَ لَیْسَ وَ یَفْعَلُ مَا یَشَاءُ وَ یَجْزِیْ
 مَا یُرِیدُ اول جملیه سایلدر اکامسه سایل اولد مز اول
 دلد و کن اشکر و مراد اند و کنه حکم ایدر بر همان کرک
 اولان امریه امثال ایدوب حکم رضا کوسر مکدر
 بوخسه حق تعالیٰ آنکه عجایب اشکریه سوال اتمک
 خطای محضدر و خلق اولان ایدندر خلق اولدین

و مال وار زافلر بنده طمع اتمیدن و خلقی هم اند
 بعید اولد سن یعنی انلری عجم ایل اتمیدن **فصل**
 ولقد کرمنا نوری بیا نده دن ای سالک راه خدا چون
 حق سبحانه و تعالیٰ جمیع مخلوق اوله امانتی عرض ایلد
 تکلیف ایدی و جنسیت اشیا ی بیان ایدی کیم و در
 ائی دخی قدر نیله امانتی قبول ایدن آنکه کمال لوحه
 نفس ایدر مردیو خیر و یردی جمیع مخلوق اولد
 جنسیت اشیا ی کوزدوب امانتی قبولدن ایا ایدر
 انما انت اعقلل اذعان ایدوب ایدکیم حق تعالیٰ ایدر
 امانتندن بعید اولن و نظر ندن اذ دور قلین
 و بویله هیئت زیبای حضرت حق کندی معرفتدن
 خالی اولد دیور رضا و یرمن و کندی جوارندن امانتی
 قبول ایدن ذمه ایدر و یرمن و یرمن اذ واده بوبیله
 و یرمن نظر حندن غیری یرمن کتمن پس انسان بویله
 جو بویله اذعان ایدی امانت قبولدن رضا کوسر
 بیون و یردی آنکجه ایدی ظهور و جهول اولدی
 لکن امانتی قبول ایدی و ف من یله کوزد که قبول ایدی

وای کفر که آنکه جرات قلادی بوحسره قالی ای
 بوحسره قالی ای که ای کفر که قبول آمدی زیرا
 بلایکم قالی ای کفر که ممکن دکلر و جسم کا
 متعل اولمان آنکون قلب دیو کا ادا ویری
 و ستر یله ای قبول اند و کچون و کرم اولدی تکم حق
 تعالی قرآن عظیمه بیان ایدوب سوره و نزل
 کر متابی ادم و حمله هم فی البر و البحر و زر قلم
 من الطیبا و فضلتهم تفضیلا علی کثیر من خلقتنا
 تفضیلا اید کریم سی کا اشارت و حق تعالی هم
 اندکی ستر انسان در جسم کا دکلر و بر حضرت
 حق هر یکم انسانه عالم ازله احسان ایلدی ستر انسانه
 امتداد کور و میس بر لر و کولر و طاغیر و جولر
 و جمیع مخلوقات و موجودات طاق کفر که کفر
 نسبی است ای کفر که جرات ایلدی زیر انشا
 کندی ستر فساد عان اید و با آنکه بلادی آنکون
 امانت حق سیر و ویری و قرب حق قرب
 و جمله دن شریف اولدی و قلب انشا نظر و قرب

لا اله الا الله
 محمد بن محمد
 النضر

اندر حاضر اید و کند اول جهنم نذر و انسا فک شرفی
 حضور حق باطن ایلدر و ظاهر ایلدر و جمیع
 حکمت کبر جانب حق انشا اعطا اولمشدر جمله سی
 ستر انسانه و اشدر آنکون کریمه عظمه و ولایت کبری
 قلبه ظهور کور جسم انسانه و کلد کور ستر
 حکمت حق نایل اولندر ستر قلب ایل نایل و
 و جمیع حکمت قلبه دن متولد اولور و زیر اخوت
 عالم ازله بوحسره حکمت که وضع امتدر
 انسا اول حکمت بر جمله ستر سلوک آنکه نایل
 اولور و لون کتب عالمی ستر ندن مشاهده
 کفر که و قلبک و لدغی انسان بلکه و قرب
 حقه عزت و شرف ندن حاصل اولور و ستر
 قلب ندر و نه حکمت ازدن ظاهر در جمله سن تمام
 اذعان ایدر و نور نردان نه جهل ضیا و رر
 انی کور و انوار قدس قلب ندر و جمیع منز
 انی عیان کور و کمال ایل و صفات مخلوق دیو
 خلق ایلر طالب حق کندی و زین زین اید

و باطنی ظاهر را دیده و به معنی شریعت ایله معمور اید
 و باطنی کی سزید ایشید و ظاهره علم و حمله و لغو
 کرم ایله و صبر و سکون ایله اوزین موصوف ایله و خلق
 حمید پشید اید یزوب خلفه انکل معاملة ایلیوب دایما
 بو و صاف ایله موصوف اولو تا کیم ستر قلبه واقف و علم
 غایبه کاشف اولوب اوزین اوزیندیر شد مش اولو
 قلبک ایلی و مملکتی سکار اولو و مرادنی انزه سیر نمشاید
 کنور مکد جالشه چون ستر فی کماله بله پس ولایت کبری
 کوکل لوحده مقرر اولوب انزه کی اسرار فی بلوب حفظ
 اید **فصل نام** جسم ایلی دیمه سنک ذکر یی یازد
 ای سالک راه هدی چون کیم حق تعالی عز اسم علم از ان
 انسانی حسن صورتی یراندی وافی انواع حکمت ایله
 موصوف قلدی و جمله دن انی بنام ایتدی و اکانتظیم
 ایچین ملانکه سمیع ایله امراندی پس ستر انسانه اولو
 حکمت بو جسمی ظریف ایلی پس ستر انسا جسم صوری
 اوز و وار اولوب جسم اکا طرف اید و کنز اللیق سلاله
 علیه و هم حضرت ناری خلق الله ادم علی صدره نبوت قری

اکا اشارتد زیرا هر انسانک باطنی بر ایلی وارد
 و بو صورت کی بر صورتی دخی وارد انچون انسانک
 ایچر و سینه جسم ایلی دندی جسم ایلی و ستر ایلی و طبیعت
 ایلی و قلب ایلی و باطن ایلی دیر و هر انسان کندی ایله
 سالوک بو دیوخی تعالی بول قومشدن و بوخی قلیل
 جسم ایچنه دنیا و مافیای صفه مشد و بو خجده
 حکمت نلردن ماعدا قومشد تا کیم هر کس کندی ستر
 سیرید یول بول و قوالی ایله اکا ایشوب با نکل
 بلید و باطنی مشاهد مقامه کتوره و کندی
 سترید و مملکتی واقف اولوب مالک اولو زیرا
 حق سبحانه و تعالی هر کس جسمی بر اولو و اسع مملکت
 قلدی و ظاهر عالیه اشجار و احجار و ابد و
 و حیوان و نباتک مثالی انزه خلق ایلی و باطن
 ایله اولان حکمتک مثالی ظاهره یراندی و جسم
 انسا ظریف اولدی صورتک دین سی وارد و اولو
 دین بو خجده استیایه مستور ایشد پس حق تعالی
 باطن ایله وضع اید و کی صورتک تصور جسم

قوسه تا که بوجسم قالنی کرد و کاکا و روح
 اطلاق اولون و اول بوجسم قالنی لطافه در
 نما یحیی و در طهر سنده در و انسان تسمیه اولان
 اولد غیری دکلر پس چو یکدیگر همدان ظاهر
 صورتی کجی باطله دخی بر صورتی ملک کی و اندر
 حق تعالی وضع ایشدن آمدی هر کس لازم دگر کدی
 اوزنه سلوک ایدق اول صورتی دین سید بریده
 و مکی اوزنه ای کشاده انکه سیمی این و طاعت
 و عبادت ایلانی نور اندر اول دین اید کند و بد
 احسان اولان ملک و سستی کون و کند و بر حق
 تعالی و بر یکی حکمرانی اذعان اید و اول در پیچی
 بوعالمی نرسد اید و کون ایشین این مانع اید و اینه
 و هر بلایه و جفا یه مختل اولد و بلایه هر کس که مراد
 و مقصودی کند و اوزنی اوزنه در انجمن اول
 کلش معصیت مرشدن صافدیلر و لیل و نهار
 اوزین تنویر یحیی چالشوب و مرشدیلر **فصل دهم**
 نفس فاج اسماء تسمیه و نفسی بیان ایدری سالک

راه جدا چون حق تعالی انسانی براندی و جسم
 قالنی اکابر دی پس حق تعالی حضرتند ایدر حمد
 ایدوب و قیام و قیامت کجا کاشکار این و سکا
 مراد فی شرح و بیان قیله و یونس و بریدی و نفس
 بر قیام صند مذموم و بریدی تا که نفس انکار قوی
 اولد و جسم انسا مورد نیاید نیام اولوب نغز حق
 یس با جدر نفس هوا و هوس اولد و نفس انسا
 اغلب کولد و او قرب طهر و حق تعالی ناک
 فرمائی برین حق و بر نفس انسا بر قیام اسماء
 اولدی **اولی** اسمی امانه در و بودا فرشتی در
 ان حق تعالی امانه اسماء تسمیه ایلدی و بر نفس و با
 شهادت و سوو حال ایدر ایدر کما قال الله تعالی ان
 النفس الامارة بالسوء **ایکمی** اسمی نواهد در
 و بواهاش و اهل فساد انفس در حق تعالی جمیع فساد اهلنی
 نفس نواهد ایدر موضوعات شد و بر نفس دخی بر قیام
 صفات تمیضا و اشهر اولد و منتظر در بری
 صفت شیطند در و بری صفت حیوانیت در و بود

این کتاب در بیان
 صفات نفس است
 و در بیان
 صفات نفس است
 و در بیان
 صفات نفس است

صفات ایل موصوف اولن افسانک حال جیل و خور
 و خلقی مذمت ایدوب ریجیه خاطر انکس و کل
 و شری سق ماکله **اوچی** اسمی **مکمل** و بودی
 عوام مؤمنین نفسیدن بونفس متلاشیدر کاه اولور
 خیر توخه ایدر کاه اولور شره میل ایدر کاه نفع
 و کاه ضره مایل اولور کاه حشک فرمانده رله اولور
 رفق اوزر اولور کاه اندون عدول ایدوب شره
 رغبت ایدر و نکر حق تعالی قرانه خبر ویرق بیورد
 قاکهم فجورها و تقویها و نفس حانه در و تیزد و اغرد
 بر عیاشی کجی بقا رغایت ایلد نیت ایدر و نفس فاشد بر
 انبیق ریجدر و چون بر کئی نفس منسوب اولسا اولکئی
 حماقت و جهالت و سفاقت و غضب و حقت ایلد
 اولور و شوائد اسیر اولور و چون بر انسا و روح
 منسوب اولسا اولد کشتیک طبیعتی ملایم و قلبی لیم
 و حلیم و خلقی کنیم اولوب دایم شکر ایدر **اوچی** اولور
 حیا کافی و ملتو کلام سلیبی اولد و دایم عمل صالح
 اشایی و طریق مستقیم اوزر ثابت اولد **در ریجی**